

YHTEISKUNTATIEETEELLINEN
TIETOARKISTO

TUOMAS ZACHEUS

Suomalaiset ja vapaa-aika

RAPORTTI ISSP 2007 SUOMEN AINEISTOSTA

Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 8
Tuomas Zacheus (2008).
Suomalaiset ja vapaa-aika.
Raportti ISSP 2007 Suomen aineistosta.

Julkaisija: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
Tampereen yliopisto

Käyntiosoite: Åkerlundinkatu 2 A, 5. krs
Tampere

Postiosoite: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
33014 Tampereen yliopisto

Puhelin: (03) 3551 8519

Faksi: (03) 3551 8520

Sähköposti: fsd@uta.fi

Internet: <http://www.fsd.uta.fi>

Myynti: Tiedekirjakauppa TAJU
PL 617, 33014 Tampereen yliopisto

Puhelin: (03) 3551 6055

Faksi: (03) 3551 7685

Sähköposti: taju@uta.fi

Internet: <http://granum.uta.fi>

ISSN 1459-8906

ISBN 978-951-44-7534-4

ISBN 978-951-44-7678-5 (pdf)

Aineiston tilastoanalyysit ja kuviot
Pentti Kiljunen, Yhdyskuntatutkimus Oy

Graafinen suunnittelu
Vinjetti Ky

Taitto
Marita Alanko

Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print
Tampere 2008

Esipuhe

Suomi on osallistunut International Social Survey Programme (ISSP) -tutkimusohjelmaan vuodesta 2000. ISSP on 40 maan yhteinen vertaileva yhteiskuntatieteellinen tutkimusohjelma, jonka tutkimukset käsittelevät monipuolisesti eri yhteiskuntaelämän alueita. ISSP:n periaatteena on tuottaa teknisesti korkeatasoisia, kansainvälisen vertailun mahdollistavia tutkimusaineistoja. Sen aineistoja käytetään aktiivisesti tutkimus- ja opetustarkoituksiin monissa Suomen yliopistoissa.

Tämä tutkimusraportti käsittelee suomalaisten vapaa-aikaa ja liikuntaa. Aihe on ajankohtainen, koska tutkimusten mukaan vapaa-aika on suomalaisille tärkeää ja liikunta on heidän tärkein harrastuksensa. Aineisto tarjoaa suomalaisille tutkijoille mahdollisuuden myös kansainväliseen vertailuun. Tilastokeskus on koonnut tutkimuksen empiirisen aineiston postikyselynä syksyllä 2007.

Kiitän lämpimästi Yhteiskuntatieteellistä tietoaarkistoa hankkeen taloudellisesta tukemisesta. Helena Laaksosta kiitän tekstin tarkasta oikoluvusta ja hyödyllisistä kommentista. Pentti Kiljusta kiitän raportin tilastollisten analyysien toteuttamisesta ja raportin kuvioista. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitosta kiitän työvälineiden ja tilojen tarjoamisesta tutkimuksen tekoon.

Turussa lokakuussa 2008

Tuomas Zacheus

Sisällysluettelo

1. Johdanto	7
2. Suomalaisten vapaa-ajanvietto on moninaistunut viimeisten vuosikymmenten aikana	9
3. Rentoutuminen ja toipuminen tärkeitä vapaa-ajan merkityksiä	13
4. Vapaa-aika televisiokeskeistä	27
5. Suomalaisten liikunta-aktiivisuus kohtalaista	38
6. Perinteisten yksilölajien suosio laskussa penkkiurheilussa	46
7. Liikunta- ja urheilujärjestöt suosituimpia yhdistyksiä	51
8. Yhteenveto	57
Kirjallisuus	60
Liitekuviot	64
ISSP-kyselylomake	78
ISSP 2007 -aineiston kuvaus	94

1. Johdanto

Suomalainen yhteiskunta on muuttunut muutaman viime vuosikymmenen aikana perusteellisesti. Suomi on muuttunut maatalousyhteiskunnasta teollisuus- ja palveluyhteiskunnaksi, elintaso on noussut selvästi, Suomi on kaupungistunut ja hyvinvointi sekä yltäkylläisyys ovat lisääntyneet (Karisto, Takala & Haapola 1998; Saarikangas, Mäenpää & Sarantola-Weiss 2004.) Maa- ja metsätalouden osuus on kutistunut lähes puolesta noin kolmeen prosenttiin. Teollisuuden ja rakennustoiminnan osuus on puolestaan noussut runsaasta viidenneksestä kolmannekseen. Palvelujen osuus on kasvanut runsaasta neljänneksestä kahteen kolmasosaan. Itsenäisyyden ajan alkuun verrattuna nyt tuotetaan yli 60-kertainen määrä teollisuustuotteita käytettäväksi kulutukseen, investointeihin tai vientiin. (Hjerppe 2004, 98–99.) Henkeä kohti laskettu kansantuote kymmenkertaistui jo 1970-luvulle tultaessa verrattuna aikaan sata vuotta aiemmin (Karisto, Takala & Haapola 1998, 11). Suomen talouskasvu oli 1960-luvulta 1990-luvulle vauhdikkaampaa kuin minkään muun OECD-maan (Saarikangas, Mäenpää & Sarantola-Weiss (2004, 12).

Näin voimakas elinkeinorakenteen murros ja elintason nousu on heijastunut myös suomalaisten vapaa-ajanviettotapoihin. Vielä 1950-luvulla suurin osa kansasta asui maaseudulla ruumiillista työtä tehden ilman teknisiä välineitä. Suurin osa ajasta kului työn parissa, eikä vapaa-aikaa juuri ollut. (Zacheus 2008.)

Jos maatalon töiltä aikaa jäi, kyläkentillä tai kentän virkaa toimittavilla niityillä tai aukeilla harjoiteltiin ja kilpailtiin usein liikunnallisissa riennoissa. Liikunta ja urheilu olivat keskeisiä nuorison harrastuksia, koska nuorisokulttuuria ei ollut samalla tavalla kuin tänä päivänä. Urheilurientojen lisäksi väki kohtasi lavatansseissa, seurojentaloilla ja maitolaitureilla.

Maa- ja metsätalouden koneistumisen myötä työvoiman tarve maaseudulla väheni 1960-luvulla selvästi ja sadat tuhannet ihmiset muuttivat maalta kaupunkeihin ja Ruotsiin, maatilalta palkkatyöhön. Suomi muuttui lyhyessä ajassa maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta teollisuus- ja palveluyhteiskunnaksi. (Karisto, Takala & Haapola 1998.)

Kun arki muuttui fyysisesti aiempaa kevyemmäksi ja vapaa-aika lisääntyi, oli laajoilla ihmisryhmillä nyt ensi kertaa mahdollisuudet kuntoliikunnan harrastamiseen. Kilpaurheilijoiden lisäksi myös tavallinen kansa ryntäsi lenkkipoluille ja kuntoliikunta haastoi kilpa- ja huippu-urheilun. (Juppi 1995; Ilmanen 1996; Heikkala ym. 2003; Vasara 2004.) Kuntourheilun nousun myötä siihen liittyvät massatapahtumat alkoivat yleistyä. Myös lajien, seurojen, seurajäsenten ja liikuntapaikkojen määrä alkoi voimakkaasti kasvaa. Liikunnan kirjo monipuolistui. Vaihtoehtoisia liikuntakulttuurin muotoja alkoi ilmaantua varsinkin 1980-luvulta alkaen. (Itkonen 1996; Heikkala ym. 2003, 14; Zacheus ym. 2003, 59.)

Myös muu vapaa-ajanvietto muuttui. Nuorisokulttuurin nousu 1960-luvulta alkaen toi Suomeen nuorisomuodin, elokuva- ja pop-tähdet nuorison idoleiksi. Nuoret alkoivat viettää vapaa-aikaa yhä enemmän omien vertaisryhmiensä parissa perheen sijaan. (Karisto 2005; Vantaja & Järvinen 2006.) Vapaa-ajan lisääntyessä musiikin kuuntelun sekä elokuva- ja pop-tähtien palvomisen lisäksi aikaa jäi enemmän myös muun muassa kirjojen lukemiseen, jonka kaltainen ”toimeton joutilaisuus” ei välttämättä aiemmin ollut sopinut yhteiskunnassa vallitsevaan arvo-maailmaan. (ks. Tuomaala 2003, 366.) Ehkä kaikkein suurin muutos oli kuitenkin television yleistyminen, joka lisäsi sisätiloissa tapahtuvan ajanvieton määrää selvästi. Myöhemmin mer-

kittäviksi vapaa-ajanviettotavoiksi tulivat videoiden katselu ja tietokoneet. Ulkomaanmatkailu lisääntyi niin nuorison kuin varttuneemman väenkin keskuudessa. (Pöntinen 1996; Heinonen 2005.)

Niin ikään vapaa-ajanvietto kaupallistui (Saarinen 2001). Suuret ostoskeskukset ajanviettopaikkoina yleistyivät. Myös erilaisista teemapuistoista, museoista, laivoista, urheiluareenoista, hotelleista, ravintoloista ja eläintarhoista tuli ostoskeskusten kaltaisia kulutuskeskittymiä, joissa ihmiset viettivät aikaansa. (Bryman 2004, 62–75.) Vapaa-ajan palveluita ja elämyksiä tuottavan teollisuuden merkitys kasvoi.

Vapaa-ajasta kaikkine instituutioineen on tullut merkittävä osa ihmisten elämää. Tässä raportissa tarkastellaan suomalaisten vapaa-aikaa Tilastokeskuksen vuonna 2007 keräämän aineiston avulla. Tutkimus on osa International Social Survey Programme (ISSP) -vapaa-aika-tutkimusta. Tutkimuksen otoskoko oli 2500 henkilöä ja otos edustaa 15–74-vuotiaasta väestöä. Kyselyyn vastasi 1354 henkilöä (vastausprosentti 54,2). Tutkimuksessa kysytään, mikä on vapaa-ajan merkitys suomalaisille ja millä tavalla he vapaa-aikaansa viettävät. Kyselyssä vapaa-ajan määrittely on tehty perinteisesti palkkatyön ja sen ulkopuolisen ajan välillä, sillä vastaajien käsitystä siitä, mitä he pitävät vapaa-aikanaan ei saa tässä tutkimuksessa selville.

Raportti etenee siten, että ensin tarkastellaan lyhyesti vapaa-ajan muutosta suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulta alkaen (luku 2.). Sitten selvitetään, mikä on vapaa-ajan ja siihen kuuluvien asioiden merkitys suomalaisille, mihin toimintoihin he aikaansa haluaisivat käyttää ja mitä esteitä he kokevat vapaa-ajanviettolleen olevan (luku 3.). Luvussa 4 tarkastellaan, kuinka usein suomalaiset harrastavat erilaisia asioita kuten television katselua, elokuvia, ostoksilla käymistä, lukemista, liikuntaa ja urheilua, musiikkia ja käsitöitä. Luku 5 käsittelee erityisesti liikuntaa ja urheilua. Siinä tarkastellaan sekä suomalaisten arkiliikuntaa (työmatkoja ja muuta liikkumista paikasta toiseen ilman moottoriajoneuvoa) että liikunnan harrastamista yleisesti (liikuntakertojen määrä viikossa, harrastettuja liikuntalajeja, liikunnan motiiveja ja suhtautumista urheiluun). Tämän jälkeen pureudutaan penkkiurheiluun televisiosta seurattavien lajien ja penkkiurheiluelämysten kautta (luku 6.). Lopuksi tarkastellaan kuulumista erilaisiin yhteisöihin ja sitä, kuinka usein näiden järjestämiin tapahtumiin osallistuttiin (luku 7.).

2. Suomalaisten vapaa-ajanvietto on moninaistunut viimeisten vuosikymmenten aikana

Suomalaisten vapaa-ajassa tapahtuneet muutokset on mahdollistanut ainakin neljä keskeistä tekijää: 1) elinkeinorakenteen muutos 2) elintason kohoaminen ja 3) tekninen kehitys ja 4) yhteiskunnalliset uudistukset. Ennen teollistumisen ja palvelualojen läpimurtoa 1900-luvun alkupuoliskolla Suomessa elettiin maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa, jossa tavallisen rahvaan päivät kuuluivat kesällä maatalon töitä tehden ja talvella elanto saatiin usein metsätöistä, jotka tehtiin ilman koneita. Ylipäänsä tekniikan merkitys yhteiskunnassa oli vähäinen. Suomen yleisilme vielä sotien välisenä aikana (1918–1939) oli täysin agraarinen (Karisto, Takala & Haapola 1998, 46).

Kaupungissa asuvat työskentelivät usein tehtaissa, joissa päivät olivat pitkiä. Työviikot olivat jopa lähes 60-tuntisia ja työ oli ruumiillisesti erittäin raskasta. Myöskään verstaissa, leipomoissa ja muissa pienissä tuotantolaitoksissa työskentelevillä ei vapaa-aikaa juuri ollut, sillä esimerkiksi leipurien työpäivä oli 15–16 tunnin mittainen. (Karisto, Takala & Haapola 1998, 31, 48.) Työtä tehtiin kuutena päivänä viikossa ja ainoastaan sunnuntai oli pyhitetty levolle. Säännölliseen ansiotyöhön mentiin nykyisen mittapuun mukaan jo hyvin nuorena (Ilmarinen 2000, 173). Kun 1900-luvun alussa vain hyvin harvat nuoret kävivät koulua yli 15-vuotiaana, 1960-luvulta lähtien heistä tuli enemmistö (Haapala 2003, 77).

Vapaa-ajanviettomahdollisuuksia ei ollut vastaavalla tavalla kuin nykypäivänä. Ennen radion tuloa väestön hovitukset olivat lähinnä kirjallisuuden lukeminen sekä iltamissa ja teatterissa käynti. Levysoittimien yleistymisen ja elokuvateattereiden tulo 1930-luvulla lisäsivät hovitushenkilöisyyksien merkittävästi. (Alasuutari 2004, 261–262.) Lisäksi kaupunkeihin alkoi nousta tehtaaniippujen lisäksi ravintoloita, kahviloita ja kauppiaita, jotka toimivat vaurastuvan kansanosan näyttäminä. Suomen ensimmäinen suuri tavaratalo, Stockmann avattiin Helsingissä vuonna 1930. (Mäenpää 2004, 288.)

Vielä 1940- ja 1950-luvuillakaan vapaa-aikaa ei ollut paljon, sillä ihmisten päivät olivat työntäyteisiä ja kiireisiä. Lapset kasvatettiin omien töiden lomassa, sillä työtä oli paljon ja aikaa perheen muulle yhdessäololle tuskin lainkaan. (Leino & Viitanen 2003.) Vuonna 1950 koko maan lapsista 72 prosenttia ja nuorista 73 prosenttia asui maaseudulla ja suurin osa heistä oli ruumiillisissa töissä. (Haapala 2003, 76, 81.) Maaseudun liikaväestön osuus oli tuolloin noin 25 prosenttia eli sama tuottavuus sen aikaisilla menetelmillä olisi saatu, jos maaseudulla oli asunut 25 prosenttia vähemmän väkeä. Kehittyvä teollisuus tarvitsi työvoimaa. Vauhtiin päästyään muutos maatalousyhteiskunnasta teollisuus- ja palveluyhteiskunnaksi oli rajua. Suomi kävi muutamassa vuosikymmenessä läpi muutoksen, joka oli tapahtunut muissa maissa huomattavasti aiemmin ja pidemmän ajan kuluessa. Elinkeinorakenteen muutoksesta johtuen kansantuotteen reaaliarvo nousi jyrkästi aina 1970-luvun puoliväliin, jonka jälkeen kasvu hieman tasaantui lähteäkseen uuteen nousuun 1980-luvulla. (Karisto, Takala & Haapola 1998, 62–63.)

Suomi palkkatyöläistyi. Palkansaajien osuus kaikista ammatissa toimivista oli 1950-luvun lopulla vain hieman yli 50 prosenttia, mutta vuoteen 1984 se oli kohonnut jo runsaaseen 80 prosenttiin. Niinpä kolmannes suomalaisista palkkatyöläisistä oli 1980-luvulla vasta ensimmäisen polven palkkatyöläisiä. (Karisto, Takala & Haapola 1998, 171.) Palkkatyön tuleminen

hallitsevaksi työn tekemisen muodoksi muutti ihmisten ajankäyttöä. Arki jakautui työhön ja ei-työhön. (Melin, Blom & Kiljunen 2007, 27.) Myös palkat nousivat aiempaan verrattuna kokonaan toiselle tasolle. Enää suurin osa palkasta ei mennyt ravintomeneihin, vaan rahaa alkoi jäädä myös muuhun kulutukseen (Karisto, Takala & Haapola 1998, 77).

Kaupungistuminen, vaurastuminen, nuorisokulttuurin nousu ja television tulo uudeksi kulttuuriseksi vaikuttajaksi johtivat melkoiseen muutokseen 1960–1970-luvuilla. (Kallionie-mi 2003, 486). Kaupallinen televisiotoiminta aloitettiin vuonna 1956. Aluksi ohjelmia voitiin katsella vain Helsingissä, mutta pian myös Turussa ja Tampereella. Yleisradio aloitti säännölliset televisiolähetykset vuonna 1958. Vuonna 1964 televisiolupia oli Suomessa puoli miljoonaa. TV 1:n lähetykset näkyivät eteläistä Lappia myöden ja TV 2:n lähetykset Helsingin, Turun ja Tampereen seuduilla. Vuoden 1967 lopussa useammalla kuin joka toisella perheellä oli televisiovastaanotin. Miljoonan televisioluvan rajapyykki saavutettiin vuonna 1969. (Koivunen 2004, 397–398.) Vuonna 2003 televisiolupia oli Suomessa hieman yli kaksi miljoonaa, josta niiden määrä on digiaikaan siirtymisen myötä laskenut 1,9 miljoonaan. (Tekniikka & Talous 2008.) Myös televisiokanavien määrä on moninkertaistunut sitten 1960-luvun lopun.

Myös populaarimusiikki otti selvän kehitysskeleen 1960–1970-luvuilla suurten ikäluokkien (1940-luvun puolivälin ja 1950-luvun alun välillä syntyneet) nuoruudessa (Erola, Wilska & Ruonavaara 2004, 18). Nämä ikäluokat olivatkin ensimmäisiä, jotka elämäkerroissaan ovat käyttäneet murrosiän käsitettä (Vilkkio 2000, 76). Hoikkalan ja Pajun (2002, 20) mukaan tuolloin alkoivat muotoutua niin sanotut teinimarkkinat.

1960-luvulta alkaen vapaa-ajanviettomahdollisuudet moninaistuivat ja kulttuuriteollisuuden tavara- ja idolit tuotanto täytti todellisuuden ja fantasiat (Jokinen 1996, 31). Vuodesta 1860 vuoteen 1997 yksityinen kulutus seitsentoistakertaistui (Mäenpää 2004, 288).

Kun kuluttaminen alkoi etäännyä tarpeiden tyydyttämisestä, korostuivat tavaroiden symboliset ulottuvuudet. Vielä 1950-luku oli ollut järkevä säästämisen aikaa, mutta 1980-luvulla yleistyi tässä ja nyt halujaan toteuttava kuluttaja. Ostoksilla käynnistä tuli elintason noustessa yleinen vapaa-ajanviettotapa ja kansanhuvi. (Mäenpää 2004, 305.)

Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että tavaratalojen määrä kasvoi vuosien 1952 ja 1976 välisenä aikana kymmenestä 330:een. Ostaminen alkoi massoitua ja arkistua. Automarkettien ja tavaratalojen lisäksi alkoi 1980-luvulla nousta amerikkalaistyyllisiä ostoskeskuksia, jotka pienois-kaupunkeina tarjosivat kaikki kaupat ja palvelut saman katon alla. (Mäenpää 2004, 290, 305.) Oivallettiin, että mitä enemmän tarpeita kuluttajassa herätetään, sitä pidempään hän viipyy ja sitä enemmän hän käyttää rahaa. Ostoskeskuksiin alettiin perustaa ravintoloita, pikaruoka-paikkoja, kahviloita ja pankkeja. Niissä alkoi olla myös muun muassa elokuvateattereita, vesipuistoja, mini-golfratoja, peliluolia, sähköautoratoja ja hotelleja. (Bryman 2004, 59, 65, 75.)

Rahaa alkoi jäädä myös matkustamiseen. Vaikka lentäminen oli vielä 1960-luvulla suomalaisille yleistä, johon oli vain harvoilla mahdollisuus, seuramatkailu alkoi vuosikymmenen lopussa yleistä. Kun vuonna 1959 Pohjoismaiden ulkopuolelle oli tehty ainoastaan 35 900 matkaa, seitsemän vuotta myöhemmin niitä tehtiin yli 165 000. (Heinonen 2005, 149.) Aluksi lentämällä etelään matkustivat vain hyväosaiset toimihenkilöt. Tavalliset suomalaiset oppivat turisteiksi 1960-luvun lopulla seuramatkojen yleistymisen myötä. Vuonna 2000 ulkomaanliikenteen matkustajamäärä oli jo 25 kertaa suurempi kuin vuonna 1960. (Mäenpää 2004, 293.)

Vapaa-ajanviettopöytämuutokseen vaikutti myös avoimen kaupunkikulttuurin nousu. Kahvilat saivat anniskeluoikeuksia, katukahvilat yleistyivät ja kadut alkoivat elää. Uuden ur-

baanin ihanteen mukaisesti kaduille avautuvissa ravintoloissa ja kahviloissa anniskelun tilalle haluttiin nautiskelu. Kahvilakulttuurista pyrittiin tekemään tyylikästä ja rentoa. Syöminen ja varsinkin juominen siirtyi yksityisyydestä julkisiin tiloihin ja niistä tuli viihtymisen ja vapaa-ajanvieton muotoja. Kahviloissa ja terasseilla oleskelun lisäksi myös kiertely kaupungilla kiertelemisen ilosta yleistyi. (Mäenpää 2004, 298–302.)

Kaikki viihteellinen urbanismi ei kuitenkaan suuntautunut kaupunkeihin vaan 1980-luvulta alkaen lisäksi eräänlaisiin keinokaupunkeihin. Urbaania tunnelmaa haettiin kaupunkien lisäksi muun muassa ruotsinlaivoilta, Tallinnan-risteilyltä, lapsille tarkoitetuista teemapuistoista ja uusista kylpylöistä. Rockfestivaalit ja monenlaiset musiikkijuhlat vetivät kansaa myös maakuntiin ja 1990-luvulla kesäjuhlia oli monen kunnan ohjelmassa. (Mäenpää 2004, 303–304.)

Ei siis pelkästään tavaroiden, vaan myös palveluiden ja symbolien kulutus maksullisine koulutuspalveluineen, megaluokan konsertteineen, festivaaleineen ja muine tapahtumineen, suuren luokan elokuvineen, kuntosaleineen, terveysklubeineen tuli monille tutuksi. Symbolien kulutuksessa muotia eivät olleet pelkästään vaatteet ja tavarat, vaan myös elämäntavat, kuten urheilu- ja tanssiharrastukset, musiikkityylit ja videopeliharrastukset. Kulutus oli nyt mahdollista liittää tavaroiden lisäksi myös esimerkiksi unelmiin, tunnelmiin ja mitä kummallisimpiin tapahtumiin. (Jokinen 1996, 33.)

Yksi merkittävimmistä suomalaisten vapaa-ajanviettoon vaikuttavista asioista on tietokoneiden aiheuttama informaatioteknologian vallankumous. Vielä 1950-luvulla tietokoneita verrattiin robotteihin ja niitä luonnehdittiin harvinaisiksi ja myös ihmeellisiksi uutuuksi. Seuraavalla vuosikymmenellä tietokoneet vakiintuivat laskentakoneiksi ja työvälineiksi. 1970-luvulla mikrotietokoneiden kehitys pohjusti uusien kuluttajamarkkinoiden syntymistä, kun tietokoneista alkoi tulla myös viihteellisiä vapaa-ajan harrastusvälineitä. Lopulta 2000-luvun alussa tietokoneen harrastuskäyttö oli koko kansa toimintaa ja sisälsi ohjelmoinnin ja pelaamisen lisäksi internetin, sähköpostin ja maailmanlaajuisen verkon käytön. Digitaalitekniikka arkistui. (Paasonen 2004, 512.)

Myös liikunnan harrastaminen muuttui. Arkiliikunta väheni maatalousyhteiskunnan purkauksessa ja Suomen kaupungistuessa. Niin ikään liikunnan harrastamisen tavat muuttuivat. Perinteisten yksilölajien (hiihdon ja yleisurheilun) harrastaminen harvinaistui joukkue- ja sisäliikuntalajien kustannuksella. Rakennetuissa liikuntapaikoissa ja yksityisten liikuntayritysten järjestämänä liikkuminen ja liikunnan massatapahtumat yleistyivät erityisesti 1980-luvulta alkaen. (Zacheus 2008, 116–121, 137–138, 158–162, 167–169, 173–174, 200.) Varsinkin viimeksi mainituista tuli suoranaista muotia (Karisto 1986). Kun esimerkiksi keskiluokkainen virkamies alkaa nelissäkymmenissä harrastaa maratonjuoksua, tavoitteet ja toteutus ovat melko erilaiset kuin niillä, joilla on taustalla aktiiviura juoksijana. Liikunnasta on tullut monille muodikas riippuvuus. (Meinander 2004, 450–451.)

Lasten liikuntaharrastuksesta on tullut myös entistä enemmän koko perheen toimintaa. Liikuntalajien määrän kasvamisen seurauksena seuratoiminta on hajautunut moneen paikkaan. Liikuntapaikkojen harjoitusvuoroja on rajallisesti ja kilpailuja järjestetään ympäri maata. Tämä vaatii urheilua harrastavien lasten vanhemmilta usein valmiutta toimia esimerkiksi autonkuljettajina ja huoltotehtävissä. Lisäksi hallien vuokrat, urheiluvälineistön ylläpito ja matkakustannukset ovat kasvattaneet urheiluseurojen menoja ja vaativat kasvavaa osallistumista varojen hankintaan myyjäisten ja sponsoroinnin kautta. (Meinander 2004, 449.)

2000-luvulla lasten vapaa-aika ei kulu pääasiassa pihalla telmiessä kuten aiemmin, vaan monenlaiset muut harrastukset täyttävät jo pientenkin lasten päivän. Lasten vapaa-aika on muuttunut yhä enemmän vanhempien ohjelmoimiksi ja valvomiksi harrastuksiksi ja lasten leikkimisestäkin on tullut eräänlainen projekti, josta aikuiset kantavat huolta. Tämä on melkoinen muutos verrattuna aiempiin vuosikymmeniin, jolloin vanhempia huoletti ennen kaikkia se, että lapset saattoivat heidän mukaansa käyttää liikaa aikaa leikkimiseen työnteon sijaan. (Kor-kiakangas 2004, 423.)

Kaiken kaikkiaan 1900-luvun alun ja 2000-luvun alun suomalaiset ovat eläneet täysin erilaisissa maailmoissa. Toisen maailmansodan jälkeisen kehityksen tunnusmerkkejä ovat olleet tieto-, ohjaus- ja säätelytekniikan esiinnousu, energian keskitetty suurtuotanto, ihmistyön muuttuminen vähemmän fyysistä raatamista vaativaksi sekä elektroniikan ja tietotekniikan käyttöönotto. Myös kulutustavaroiden määrä ja valikoima on kasvanut suuresti. (Hjerpe 2004, 102.) Suomalaisen yhteiskunnan nopea muutos on myös lisännyt vapaa-ajan viettomahdollisuuksia ihmisten elämässä merkittävästi.

Samoin yhteiskunnalliset uudistukset, kuten lapsilisä, kansaneläke-, työeläke- ja sairausvakuutusjärjestelmät, vuosilomien pidennykset, viisipäiväinen työviikko, kunnallinen päivähoido ja muut laajentuneet ja parantuneet terveys- ja sosiaalipalvelut ovat kohentaneet ihmisten elinoloja ja lisääneet vapaa-aikaa merkittävästi. (Julkunen 2004; Heinonen 2005.)

3. Rentoutuminen ja toipuminen tärkeitä vapaa-ajan merkityksiä

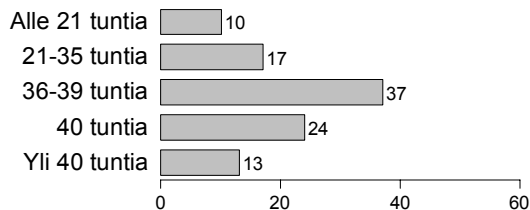
Koko väestöä koskevia ajankäyttötutkimuksia on Suomessa tehty vuosina 1979, 1987–1988 ja 1999–2000. Vuonna 1999 suomalaisilla oli vapaa-aikaa keskimäärin 6,5 tuntia vuorokaudessa ja 46 tuntia viikossa, kun ansiotyö, opiskelu, nukkuminen, ruokailu ja muut henkilökohtaiset tarpeet sekä kotityöt oli suoritettu. Vapaa-ajan määrä oli kasvanut tunnin viikossa 1980-luvun loppuun verrattuna. Miehillä oli viikossa kolme tuntia enemmän vapaa-aikaa kuin naisilla. (Niemi & Pääkkönen 2001, 6, 33.)

Yleisesti ajankäytön jakautuminen eri toimintojen välillä muuttui vain vähän 1970-luvun lopulta 1990-luvun lopulle. Työssäkäyvien vuosityöaika pysyi ennallaan, mutta työpäivät pidentyivät ja toisaalta työstä vapaat päivät lisääntyivät. Ajankäyttö eri asioihin kuitenkin vaihteli selvästi eri elämänvaiheissa. Nukkumiseen ja ruokailemiseen käytettiin eniten aikaa elämänkaaren alussa ja lopussa. Opiskeluun kului eniten aikaa alle 30-vuotiaana, ansiotyöhön ikävuosien 35–54 välillä, kotitöihin nuoruusvuosien jälkeen, kun taas vapaa-ajan määrä oli suurimmillaan nuoruudessa ja eläkeiässä. (Niemi & Pääkkönen 2001, 11, 44.)

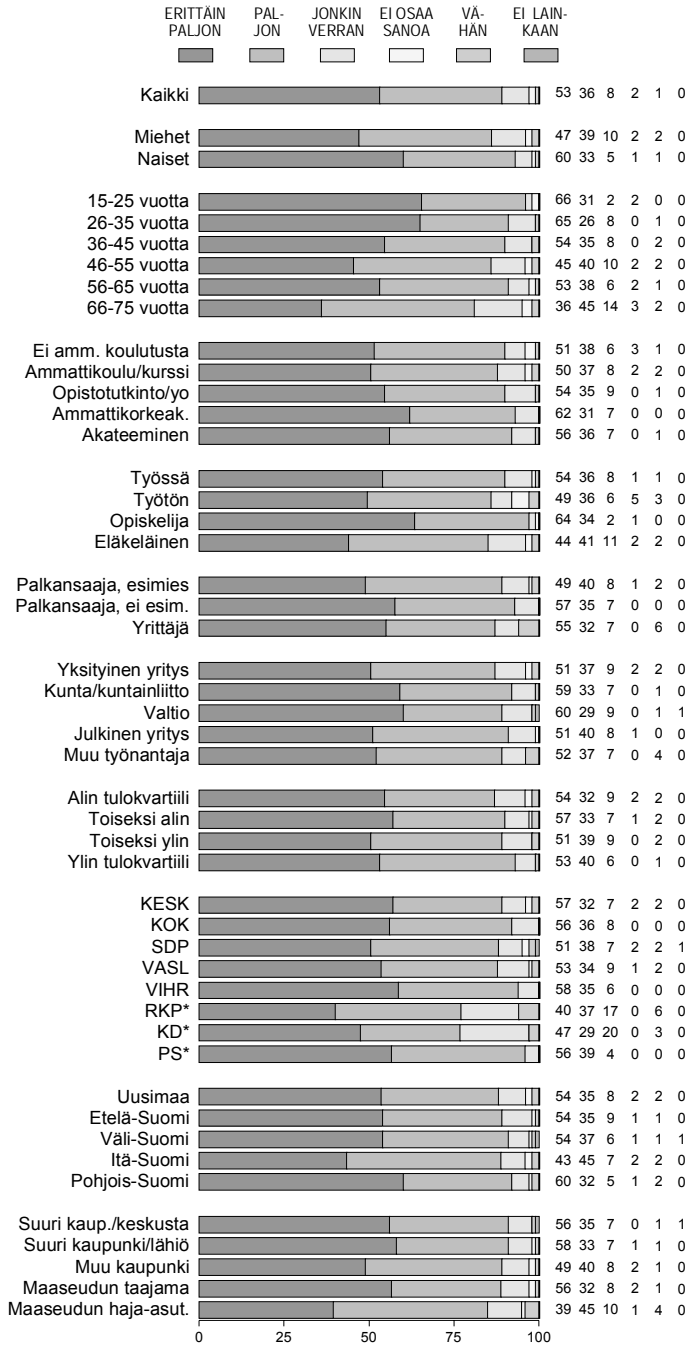
Keskimääräinen vuosityöaika suomalaisilla oli 1780 tuntia vuosina 1987–1988 ja 1766 tuntia vuosina 1999–2000 eli käytännössä sama. Keskimääräinen työpäivän pituus oli kuitenkin hieman noussut miehillä 7 tunnista 50 minuutista 8 tuntiin 27 minuuttiin. Erityisesti ylempien toimihenkilöiden työaika oli pidentynyt ja työntekijöiden lyhentynyt. Niinpä ylemmät toimihenkilöt tekivät vuonna 1999 keskimäärin pidempää työpäivää kuin työntekijämiehet. Myös opiskelu jatkui entistä vanhemmaksi. Sen sijaan nukkumiseen käytetty aika ei juuri muuttunut 1970-luvulta 1990-luvulle, mutta sekä vähän että paljon nukkuminen yleistyi. Lisäksi illalla nukkumaan mentiin myöhemmin ja aamuisin nukuttiin pidempään. (Niemi & Pääkkönen 2001, 9–10, 14, 16–20, 22.)

Käsillä olevan tutkimuksen mukaan suomalaisten keskimääräinen työaika viikossa oli 36,6 tuntia (kuvio 1). Miehet tekivät pidempää työviikkoa (38,4 tuntia) kuin naiset (34,7 tuntia). Elämänkaaren vaiheista pisimpään työtä tehtiin ikävuosina 36–55. Esimiehet ja yrittäjät työs-

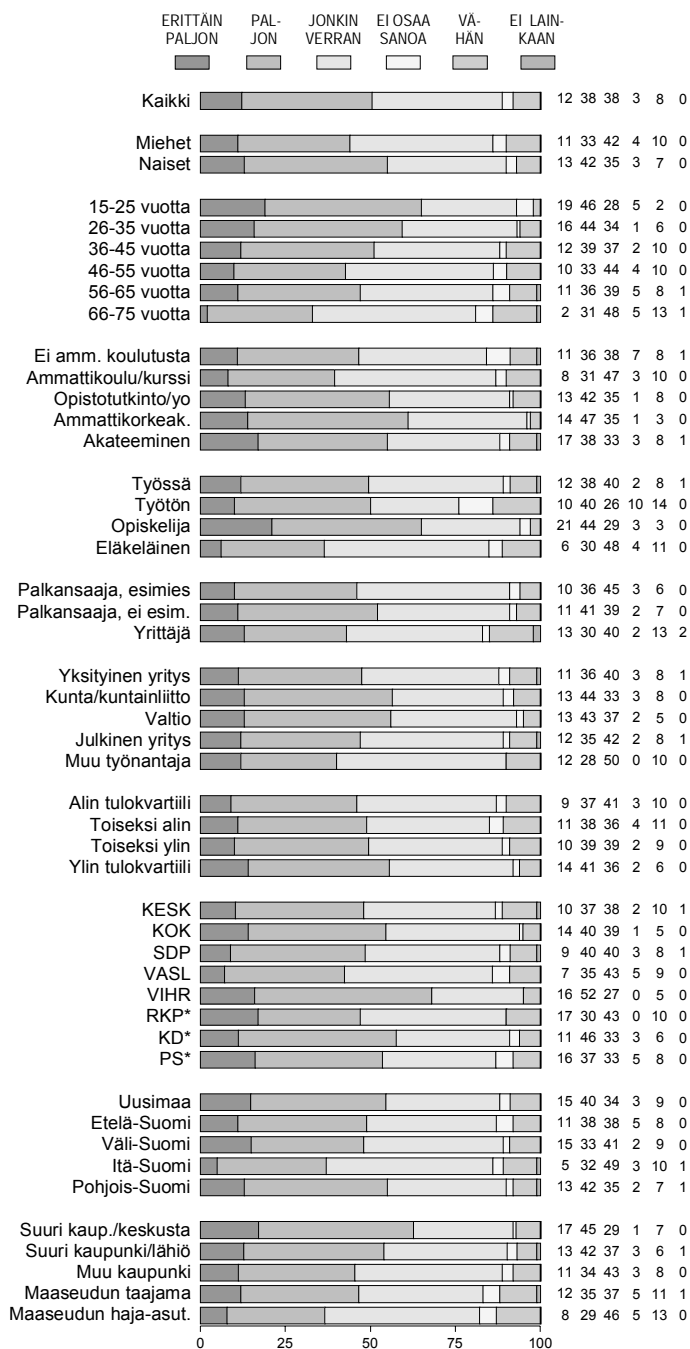
Kuvio 1. SÄÄNNÖLLINEN VIIKOITTAINEN TYÖAIKA KESKIMÄÄRIN (työssä olevista, %).

Kuvio 2. MISSÄ MÄÄRIN VOI VAPAA-AJALLAAN: OLLA OMA ITSENSÄ (%).

**Kuvio 3. MISSÄ MÄÄRIN VOI VAPAA-AJALLAAN: VAHVISTAA SUHTEIT-
TAAN TOISIIN IHMISIIN (%).**

kentelivät pidempään kuin palkansaajat, yksityisessä yrityksessä työskentelevät pidempään kuin kunnalla töissä olevat ja hyvätuloiset pidempään kuin huonotuloiset. Poliittisten puolueiden kannattajista taas Vihreiden ja Kristillisdemokraattien kannattajat erottuivat niin, että heidän viikottainen työaikansa oli keskimäärin selvästi lyhempi kuin muiden puolueiden kannattajien. Myös suurten kaupunkien lähiöissä ja muissa kaupungeissa elävien työviikko oli lyhempi kuin muiden.

Vapaa-aika oli suomalaisille tärkeää. Sen merkitystä kuvaa se, että yhdeksän kymmenestä koki voivansa olla paljon tai erittäin paljon vapaa-ajalla oma itsensä (kuvio 2). Vapaa-aika oli siis vapaata erilaisten roolien esittämisestä. Omana itsenään olemisen lisäksi vapaa-aikana vahvistettiin usein myös suhteita toisiin ihmisiin.

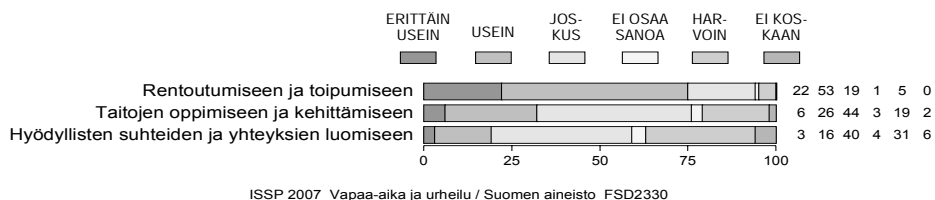
Naisten oli vapaa-aikana mahdollista olla yleisemmin oma itsensä kuin miesten (Naisista 60 ja miehistä 47 prosenttia oli erittäin paljon tätä mieltä, kuvio 2). Samoin nuorten oli mahdollista olla enemmän oma itsensä kuin ikääntyneiden. Erityisen suuri ero oli 15–25-vuotiaiden ja 66–75-vuotiaiden välillä (66 vs. 36 %). Myös opiskelijoiden (64 %) ja työssä käyvien (54 %) mahdollisuus olla oma itsensä oli suurempi kuin työttömien (49 %) ja eläkeläisten (44 %). Asuinpaikka vaikutti asiaan siten, että Itä-Suomessa ja maaseudun haja-asutusalueilla asuvilla oli mahdollisuus olla oma itsensä harvemmin kuin muualla asuvilla.

Se, että nuorten oli mahdollista olla enemmän oma itsensä kuin ikääntyneiden on yllättävää. Tämä siksi, että nuorisokulttuurin muodostamat vertaisryhmät sosiaalisine paineineen saattavat vaatia nuorten sitoutumista tiettyyn rooliin hyvinkin voimakkaasti. Asuinpaikka taas vaikuttaa odotetulla tavalla. Mitä pienemmästä paikkakunnasta on kyse, sitä paremmin paikkakuntalaiset ovat selvillä toistensa asioista ja sitä vaikeampaa on yhteisön muodostamassa sosiaalisessa paineessa erottua joukosta.

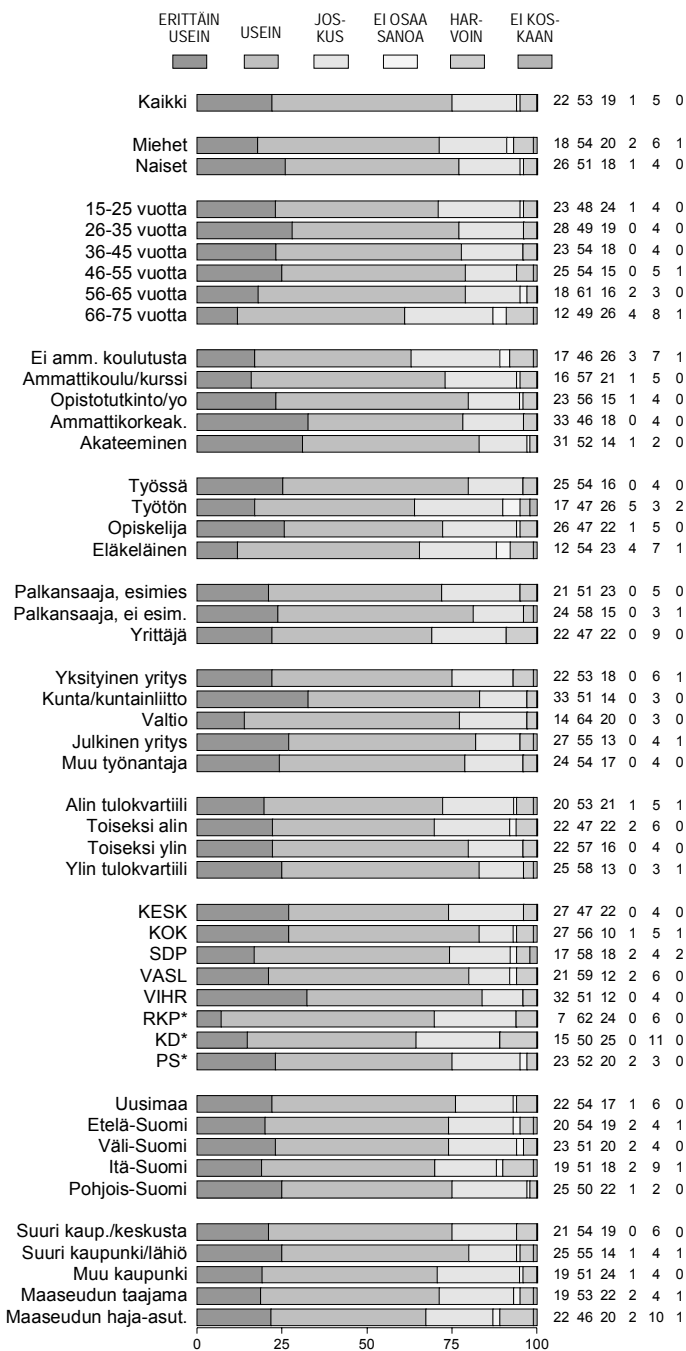
Siinä, millä tavalla vapaa-aikana oli mahdollista vahvistaa suhteitaan toisiin ihmisiin, oli selviä eroja iän, työtilanteen, poliittisen kannan ja asuinpaikan perusteella (kuvio 3). Mitä nuoremasta ikäryhmästä yli kyse, sitä enemmän oli mahdollista vahvistaa suhdetta toisiin ihmisiin. Esimerkiksi 65 prosenttia 15–25-vuotiaista, mutta ainoastaan kolmasosa yli 65-vuotiaista koki voivansa vahvistaa suhdettaan toisiin ihmisiin paljon tai erittäin paljon.

Suurehkossa kaupungissa asuvista lähes 60 prosenttia koki voivansa vahvistaa suhteitaan toisiin ihmisiin, mutta maaseudun haja-asutusalueella elävistä vain alle 40 prosenttia. Tämä johtuu tietenkin siitä, että kaupungissa mahdollisuus olla muiden kanssa tekemisissä on suurempi kuin maaseudun haja-asutusalueella. Koska Vihreiden kannattajat ovat pääasiassa kau-

Kuvio 4. KUINKA USEIN KÄYTTÄÄ VAPAA-AIKAANSA SEURAAVIIN ASIOIHIN (%).

Kuvio 5. KUINKA USEIN KÄYTTÄÄ VAPAA-AIKAANSA: RENTOUTUMISEEN JA TOIPUMISEEN (%) .

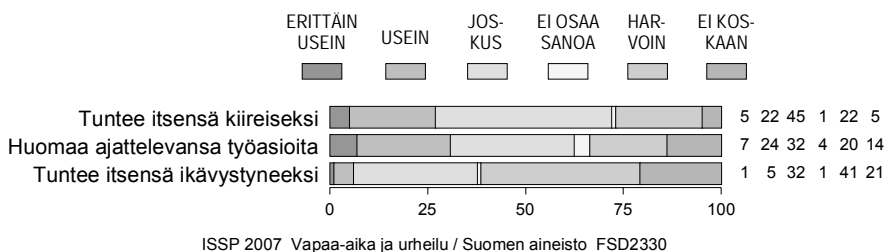
pungissa asuvia, ei ole ihme, että juuri he katsoivat yleisimmin voivansa vahvistaa suhteitaan toisiin ihmisiin. Siviilisäädyn perusteella näin tekivät naimattomat.

Vapaa-ajan tärkeyden puolesta erityisesti suomalaisten ”akkujen lataamisen” välineenä puhuu se, että ylivoimainen enemmistö (75 %) käytti usein tai erittäin usein vapaa-aikaansa rentoutumiseen ja toipumiseen (kuvio 4). Sen sijaan esimerkiksi työuralla etenemisessä vaadittaviin asioihin ei vapaa-aikaa käytetty, sillä taitojen oppimiseen ja kehittämiseen vapaa-aikaansa käytti vain kolmannes ja hyödyllisten suhteiden ja yhteyksien luomiseen viidennes. Korkeasti koulutetut ja hyvätuloiset käyttivät yleisimmin vapaa-aikaansa rentoutumiseen ja toipumiseen. Sitä vastoin eläkeläisten, Ruotsalaisen Kansanpuoleen (RKP:n) ja Kristillisdemokraattien kannattajien vapaa-ajassa rentoutuminen ei ollut tärkeässä roolissa (kuvio 5). On toki ymmärrettävää, että eläkeläisten ei tarvitse enää käyttää vapaa-aikaansa esimerkiksi työelämän rasituksista palautumiseen.

Vaikka suurin osa suomalaisista käytti vapaa-aikaansa rentoutumiseen ja toipumiseen, ei tämä kaikilta kuitenkaan onnistunut. Noin neljännes nimittäin tunsi vapaa-ajallaan itsensä kiireiseksi ja vajaa kolmannes kertoi ajattelevansa vapaa-aikanaan työasioita. Ikävystyneeksi tunsi itsensä vain harva (kuvio 6.) Näinkin suuret osuudet kiireiseksi tuntevia ja vapaa-aikanaan työasioita ajattelevia herättävät kysymyksen näiden ihmisten työssä jaksamisesta, sillä jos työstä ei pääse edes vapaa-ajalla irti, on silloin ”akkujen lataaminen” vaikeaa.

Myös vakaiden, pysyvien ja katkeamattomien työsuhteiden harvinaistuminen sekä pätkätöiden, osa-aikatöiden, tukitöiden ja työttömyyden yleistyminen nykypäivän yhteiskunnassa on ollut omiaan kaventamaan työn ja vapaa-ajan välistä selkeää vuorottelua. Tämä on saattanut aiheuttaa työasioiden miettimistä vapaa-ajallakin. (ks. Heinonen 2006, 94–95.)

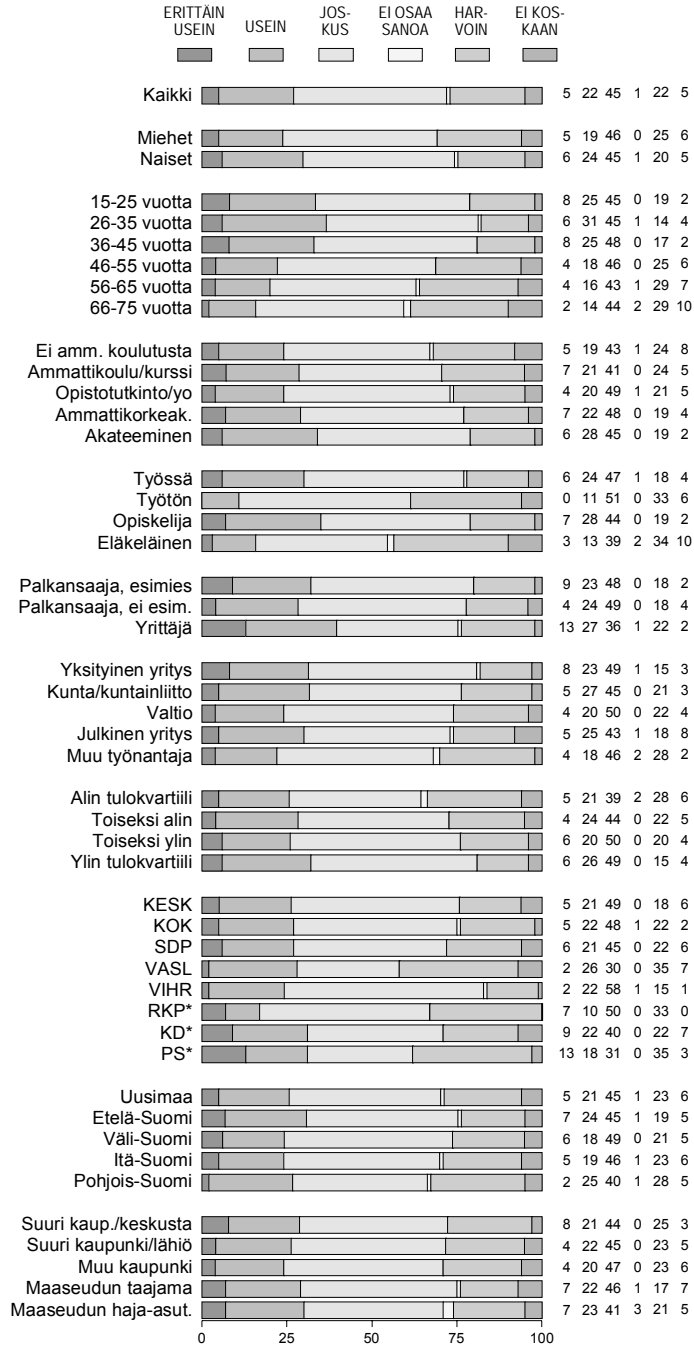
Kuvio 6. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN... (%).

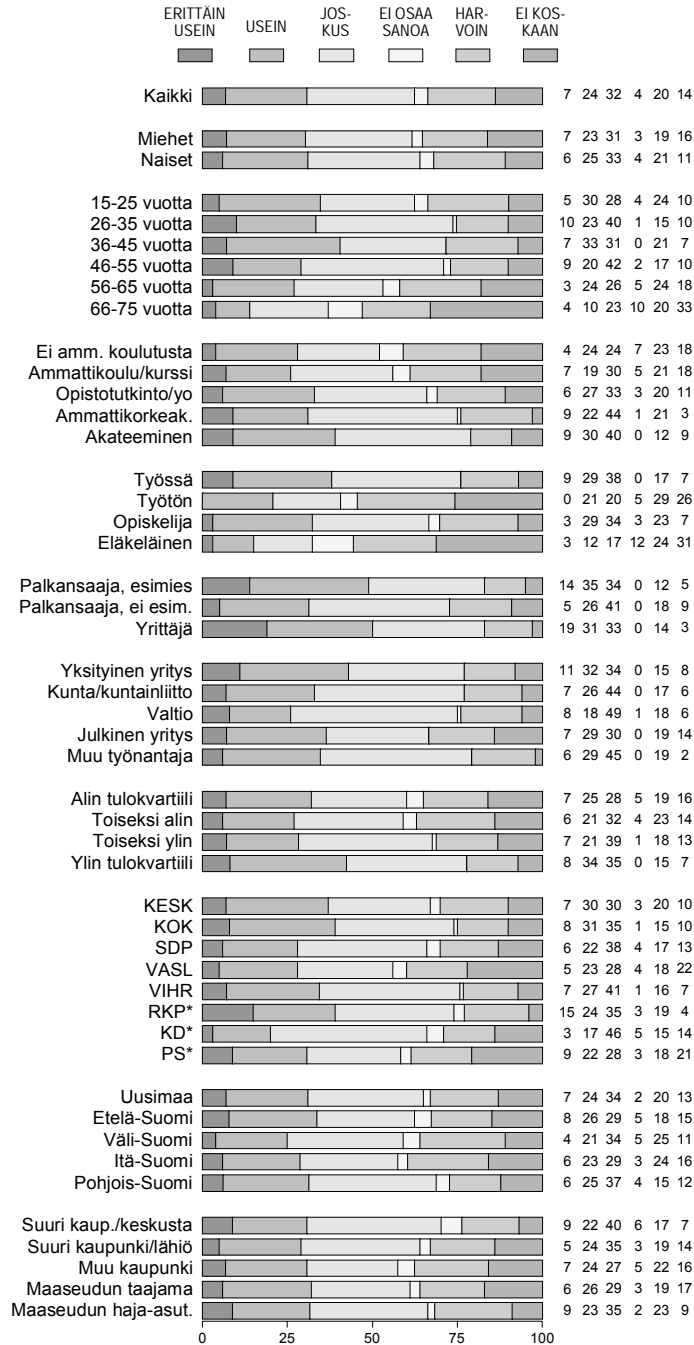
Ketkä sitten tunsivat vapaa-ajallaan itsensä kiireisiksi ja ajattelivat työasioita silloinkin? Kiireisiksi tunsivat itsensä erityisesti nuoret tai nuoret aikuiset, työssä olevat, opiskelijat sekä yrittäjät. Sitä vastoin valtion palveluksessa työskentelevät, miehet, työttömät tai eläkeläiset ja RKP:n äänestäjät tunsivat itsensä kiireisiksi muita harvemmin.

Useimmin työasioita puolestaan ajattelivat 36–45-vuotiaat, korkeasti koulutetut, esimiesasemassa tai yrittäjänä toimivat ja hyvätuloiset (kuviot 7 ja 8). Voidaan siis olettaa, että työstä

Kuvio 7. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: TUNTEE ITSENSÄ KIIREISEKSI (%).

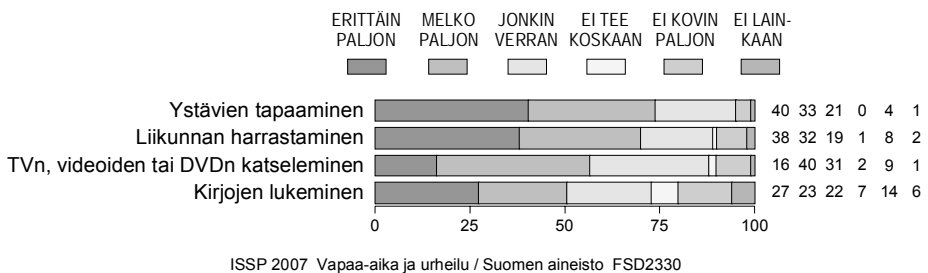
Kuvio 8. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: HUOMAA AJATTELEVANSA TYÖASIOITA (%).

aiheutuva henkinen stressi on yleisintä korkeasti koulutetuilla ja yksityisellä sektorilla työskentelevillä työuransa lakivaiheessa olevilla. Samantyyppisiä tuloksia omassa tutkimuksessaan ovat saaneet esimerkiksi Melin, Blom ja Kiljunen (2007, 32.)

Toki kaiken kiireen keskellä suomalaiset saivat vapaa-ajallaan erilaisista asioista myös nautintoa. Nautintoa saatiin esimerkiksi ystävien tapaamisesta, sillä 73 prosenttia sai tästä nautintoa melko tai erittäin paljon. Myös liikunnasta saatu nautinto oli yleistä (70 %). Sen sijaan television, videoiden tai DVD:n katselu tai kirjojen lukeminen ei herättänyt kansan keskuudessa yhtä massamittaista nautintoa kuin ystävien tapaaminen tai liikunta, vaikka yli puolet saikin näistä nautintoa (kuvio 9).

Kuvio 9. KUINKA PALJON NAUTINTOA SAA VAPAA-AJALLAAN SEURAAVISTA ASIOISTA (asteikko käännetty, %).

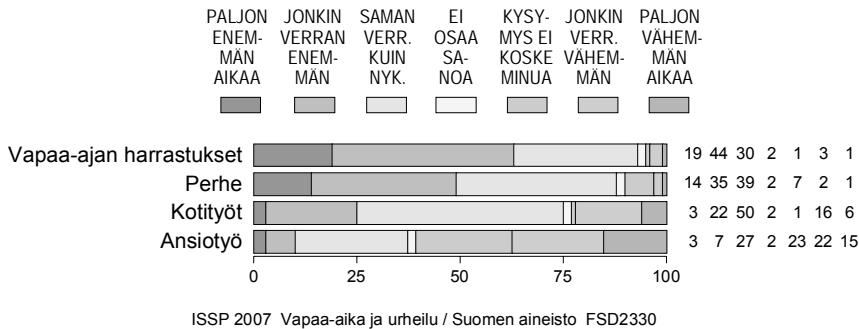

Vapaa-ajan harrastuksista *kirjojen lukeminen* oli selvästi naisten, keski-ikäisten, korkeasti koulutettujen, kunnalla tai valtiolla työskentelevien sekä suurissa kaupungissa asuvien ajanvietettä. *Ystävien tapaamisesta* eniten nautintoa saivat puolestaan naiset, nuoret, opiskelijat, Vihreiden, RKP:n tai Kristillisdemokraattien kannattajat ja suurten kaupunkien keskustassa asuvat. *Liikunnan harrastaminen* taas oli erityisesti nuorille aikuisille, koulutetuille, esimies-tehtävissä oleville (ei yrittäjät), hyvätuloisille ja suurissa kaupungeissa asuville nautinnollista puuhaa. Sitä vastoin *television, videoiden tai DVD:n katselemisessa* ei ollut juurikaan eroja eri taustamuuttujaryhmien välillä muuten kuin että pienituloiset saivat siitä enemmän ja Kristillisdemokraattien kannattajat vapaa-ajallaan vähemmän nautintoa kuin muut (liitekuviot 1, 2, 3 ja 4.)

Kuten edellä on käynyt ilmi, vapaa-aikana pyrittiin olemaan oma itsensä, tapaamaan ystäviä sekä rentoutumaan ja toipumaan. Aina tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista. Mihin suomalaiset sitten käyttäisivät aikaansa enemmän, jos heillä olisi mahdollisuus muuttaa ajankäyttöään? Tämä kuvaa sitä, mitkä asiat suomalaisten ajankäytössä ovat tärkeitä.

Selvästi eniten aikaa haluttaisiin käyttää vapaa-ajan harrastuksiin (kuvio 10.) Paljon enemmän aikaa näihin käyttäisi 19 prosenttia ja jonkin verran enemmän 44 prosenttia kansalaisista.

Kuvio 10. JOS VOISI VAPAASTI MUUTTA OMAA AJANKÄYTTÖÄÄN, MIHIN ASIOIHIN KÄYTTÄISI NYKYISTÄ ENEMMÄN AIKAA JA MIHIN VÄHEMMÄN (%).

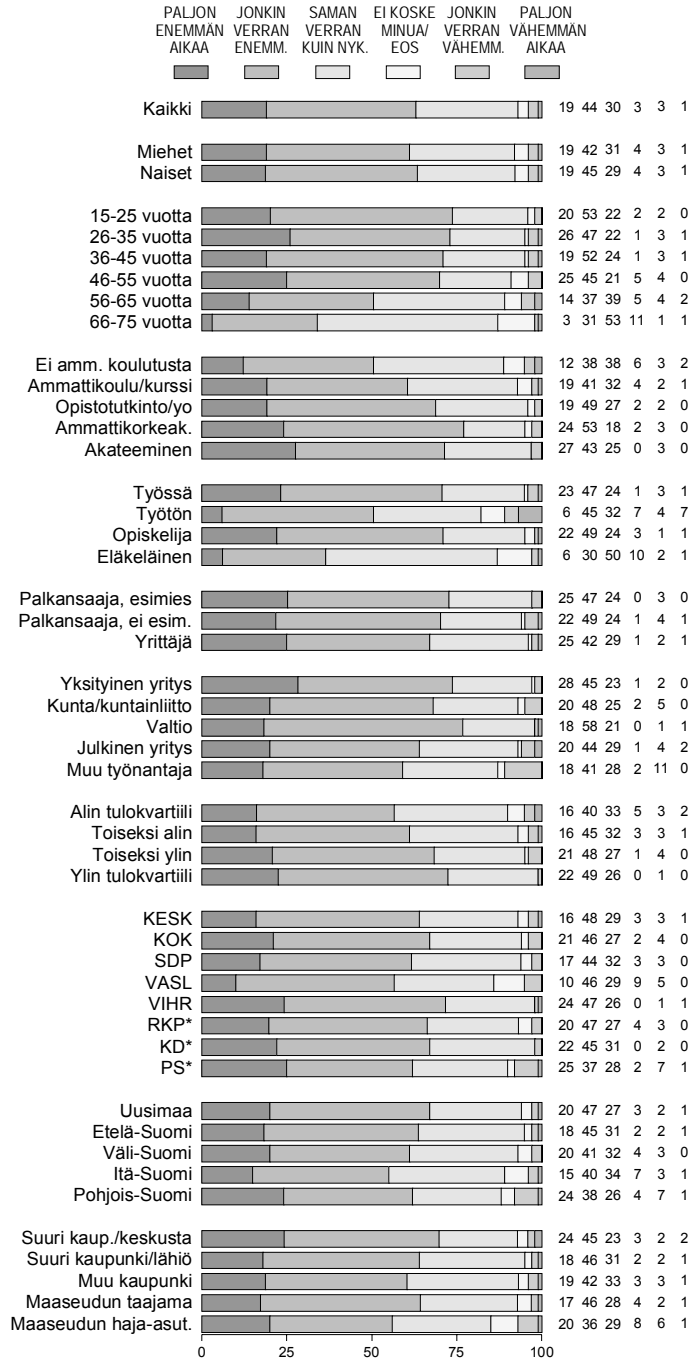
Halukkuus käyttää eniten aikaa vapaa-ajan harrastuksiin vahvistaa edelleen käsitystä siitä, että vapaa-aika on suomalaisille tärkeää. Perheeseen paljon enemmän aikaa haluaisi käyttää 15 prosenttia ja jonkin verran enemmän 35 prosenttia. Sen sijaan kotitöihin ja ansiotyöhön vain harva haluaisi käyttää lisää aikaa. Itse asiassa lähes puolet haluaisi käyttää ansiotyöhön vähemmän aikaa. Nämä tulokset ovat samanlaisia kuin Melinin, Blomin ja Kiljusen (2007) suomalaisten työtä käsittelevässä tutkimuksessa. Itse asiassa heidän mukaansa (2007, 32) tilanne on säilynyt tämän suhteen pääpiirteittäin muuttumattomana jo viimeisen 20 vuoden ajan.

Vapaa-ajan harrastuksiin enemmän aikaa käyttäisivät erityisesti alle 56-vuotiaat, työssä olevat ja opiskelijat (kuvio 11). Johtuuko tämä kenties siitä, että kokopäiväisen ansiotyön tai opiskelun takia vuorokaudessa on vapaa-ajan harrastuksille vähemmän aikaa kuin työelämän ulkopuolella olevilla? Mikäli jokapäiväisen kahdeksan tunnin työrupeaman jälkeen haluaa panostaa enemmän vapaa-ajan harrastuksiin, vaatii se tarkempaa ajankäytön suunnittelua. Myös tulojen kasvaessa halukkuus panostaa vapaa-ajan harrastuksiin lisääntyi. Melinin, Blomin ja Kiljusen (2007, 11) mukaan varsinkin aktiivisimmassa työiässä olevat, 30–50-vuotiaat olivat selvästi muita halukkaampia työajan lyhentämiseen.

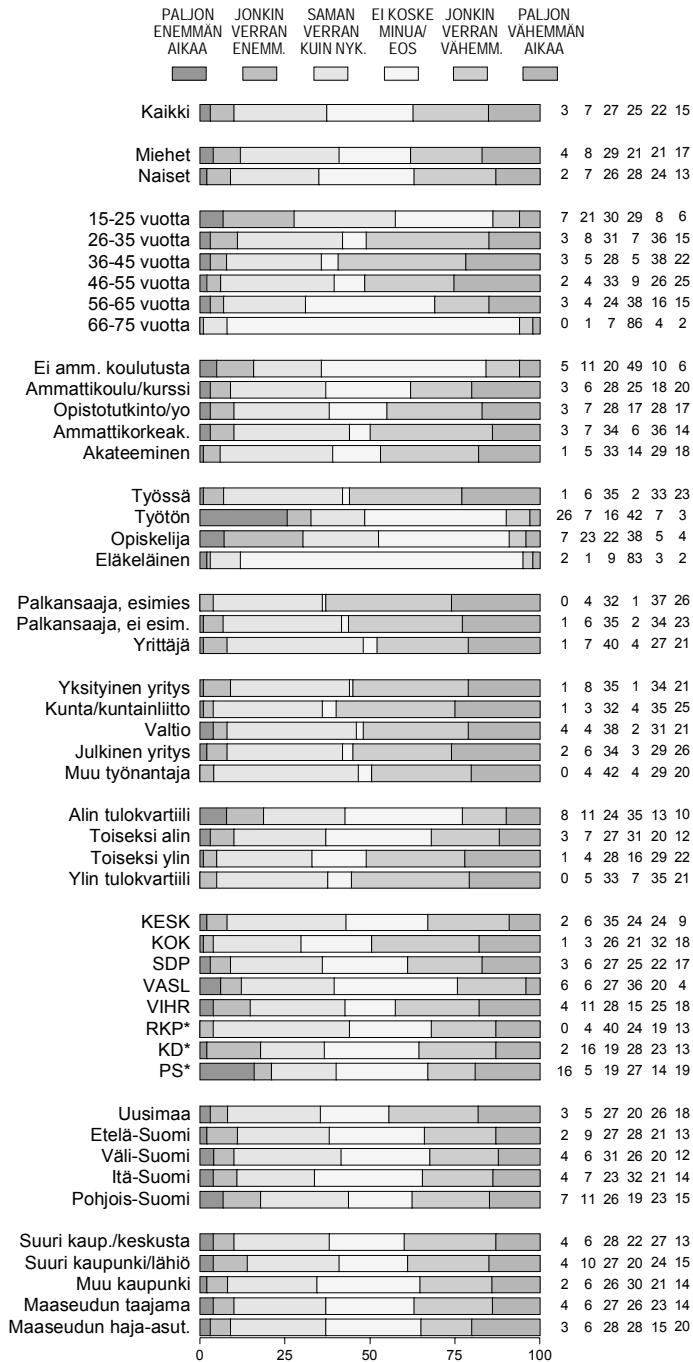
Tätä tulosta tukee se, että merkittävin este suomalaisille viettää vapaa-aikaansa haluamalla tavalla oli ajanpuute. Lähes kolmannes koki ajanpuutteen estävän vapaa-ajanviettoaan paljon tai erittäin paljon. Muut syyt eivät olleet läheskään yhtä merkittäviä esteitä vapaa-ajan rienoille, sillä rahanpuute (19 %), huolenpito toisista (14 %), lähistöltä puuttuvat sopivat tilat tai paikat (12 %) ja terveydentila, ikä tai vamma (11 %) eivät juuri vapaa-ajanviettoa häirinneet.

Nuoret, työttömät ja pienituloiset haluaisivat käyttää ansiotyöhön muita enemmän aikaa (kuvio 12). Täsmälleen saman tulos ilmeni jälleen Melinin, Blomin ja Kiljusen (2007) tutkimuksesta. Työttömien halu käyttää enemmän aikaa työntekoon selittyi hyvin pitkälle rahalla, sillä mainitun tutkimuksen mukaan lähes puolet työttömistä oli sitä mieltä, että työ on vain keino ansaita rahaa. (Melin, Blom & Kiljunen 2007, 11, 14.) Myös Perussuomalaisten kannattajat erottuivat siinä muista, että he haluaisivat käyttää ansiotyöhön enemmän aikaa.

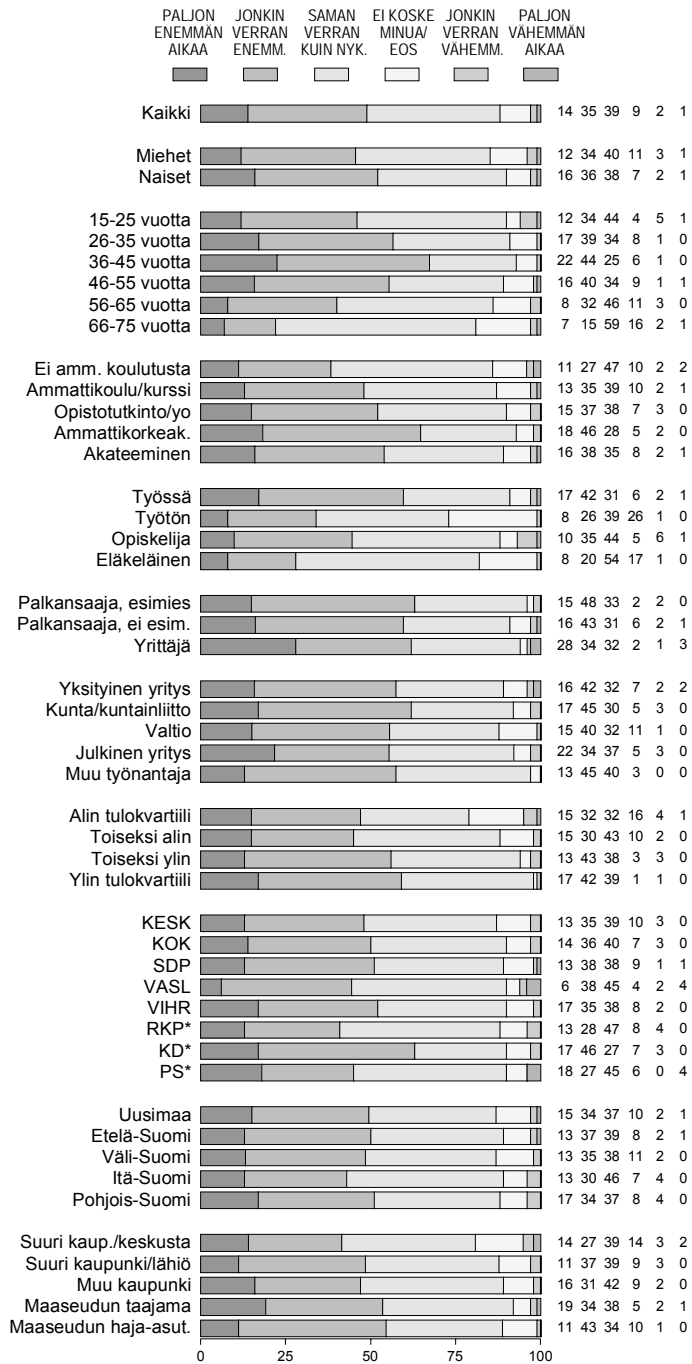
Kuvio 11. MITEN MUUTTAISI AJANKÄYTTÖÄÄN: VAPAA-AJAN HAR-
RASTUKSET (%).

Kuvio 12. MITEN MUUTTAISI AJANKÄYTTÖÄÄN: ANSIOTYÖ (%).

Kuvio 13. MITEN MUUTTAISI AJANKÄYTTÖÄÄN: PERHE (%).

Perheeseen haluaisivat panostaa erityisesti 26–55-vuotiaat (kuvio 13). Tämän ikäiset ovat usein siinä vaiheessa elämäänsä, että lapsi tai lapset ovat vielä pieniä tai asuvat kotona, kun taas tätä vanhemmilla jälkikasvu on yleensä muuttanut pois kotoa. Myös työssä käyvät, hyvätuloiset, yrittäjät ja Kristillisdemokraattien kannattajat haluaisivat lisätä ajankäyttöään perheen hyväksi.

4. Vapaa-aika televisiokeskeistä

Edellisessä luvussa tarkasteltiin yleisellä tasolla suomalaisten vapaa-ajanviettoa. Tässä luvussa tutkitaan tarkemmin sitä, millaisia asioita suomalaiset vapaa-ajallaan harrastivat liikuntaa ja urheilua lukuun ottamatta, mihin keskitytään luvussa viisi. Aiempien ajankäyttötutkimusten mukaan kotona vietetty vapaa-aika on yleistynyt ja perheen yhdessäolo on entistä televisiokeskeisempää. Suurin muutos suomalaisten vapaa-ajan sisällössä 1990-luvulla (aivan kuten 1980-luvullakin) oli television osuuden kasvaminen vapaa-ajanviettotapana. Päivittäinen television katseluaika oli kasvanut 1990-luvulla 1980-luvun loppuun verrattuna puolella tunnilla. Esimerkiksi vuosina 1999–2000 televisio vei yli kolmanneksen kaikesta vapaa-ajasta. Televisiota katsottiin ”päätoimisesti” keskimäärin 2 tuntia 16 minuuttia vuorokaudessa ja muun toiminnan ohessa sitä katsottiin lisäksi vielä 25 minuuttia. Miehet katsoivat tv:tä keskimäärin 18 minuuttia naisia enemmän vuorokaudessa. Eniten televisiota katsoivat eläkeläiset, keskimäärin kolme tuntia vuorokaudessa. Sosioekonomisista ryhmistä televisiota katsoivat yleisimmin työntekijät. (Niemi & Pääkkönen 2001, 33–35, 46.) Sen sijaan elokuvissa käyminen ei ollut läheskään yhtä suosittua kuin television katselu, sillä elokuvissa vuonna 1999 oli käynyt alle puolet (49 %) suomalaisista (Minkkinen, Pääkkönen & Liikkanen 2001).

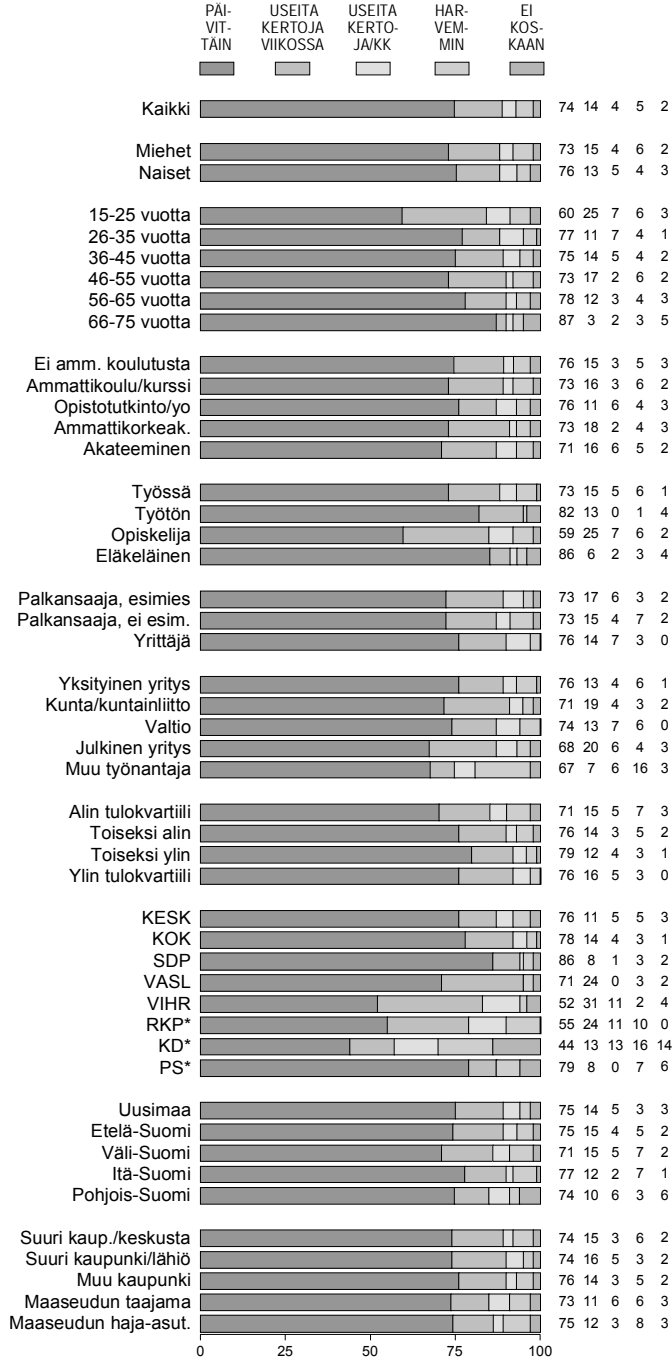
Myös käsillä olevan tutkimuksen mukaan television katselu oli yleistä, sillä 74 prosenttia suomalaisista katsoi sitä päivittäin. Eniten televisiota katsoivat eläkeläiset, sillä 87 prosenttia 66–75-vuotiaista katsoi sitä päivittäin. Vähiten televisiota katsoivat puolestaan 15–25-vuotiaat, joista päivittäin televisiota katselevia oli vain 60 prosenttia. Nämä tulokset ovat linjassa Pöntisen (1996) sekä Niemen ja Pääkkösen (2001) tutkimusten kanssa. Eläkeläisten lisäksi television katselu oli poikkeuksellisen suosittua työttömillä ja SDP:n kannattajilla. Sen sijaan nuoret, opiskelijat, Vihreiden, RKP:n ja Kristillisdemokraattien kannattajat katsoivat televisiota muita harvemmin. Elokuvissa käynti oli puolestaan ennen kaikkea nuorten, opiskelijoiden, korkeasti koulutettujen, hyvätuloisten, kaupungissa asuvien ja muualla kuin Pohjois-Suomessa asuvien puuhaa (kuviot 14 ja 15¹).

Television katselun yleisyys selittyy ainakin osittain sillä, että sähköisestä mediasta on tullut väline, joka on korvannut sellaisia tehtäviä, jotka aiemmin ovat kuuluneet välittömän vuorovaikutuksen piiriin. Median välityksellä on omaksuttu kulutustottumuksia, käyttäytymismalleja, pukeutumistyyliä, puhetapoja, asenteita sekä uskomuksia, jotka ovat muokanneet yksilön käsitystä itsestään ja muista. Televisio, elokuvat, mainokset, lehdet sekä muut kulttuuriteollisuuden tuotteet ovat yhä korostetummin välittäneet erilaisia käsityksiä siitä, mitä on olla suomalainen, nuori, aikuinen, nainen tai mies. (Vanttaja & Järvinen 2006, 33–35.)

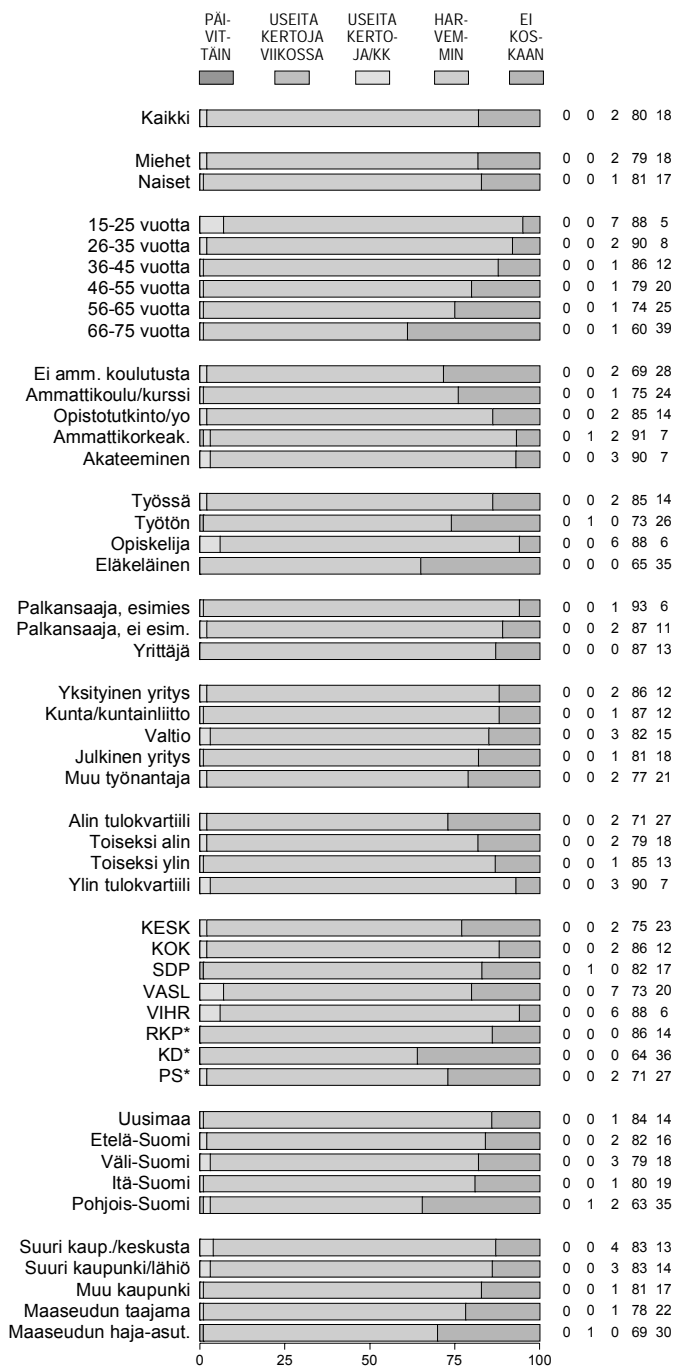
Television katselun ohella myös tietokoneen käytön on sanottu suomalaisten vapaa-ajassa lisääntyneen. Kun vuonna 1991 tietokone oli vain joka neljännellä, vuonna 1999 se oli jo melkein puolella suomalaisista kotitalouksista. Kun 60 prosenttia vuonna 1991 niistä, joilla oli kotona käytössään tietokone, käytti konetta vähintään kerran kuussa, vuonna 1999 näin teki noin 80 prosenttia. (Minkkinen, Pääkkönen, Liikkanen 2001, 18.) Vuosina 1999–2000 tietokoneharrastukseen kulutettu aika oli keskimäärin 11 minuuttia vuorokaudessa eli runsas tunti

1 Liitekuviossa 14 Kuinka usein harjoittaa eri toimintoja vapaa-ajallaan (%) perusjakaumat kyselylomakkeen kysymyksestä 7.

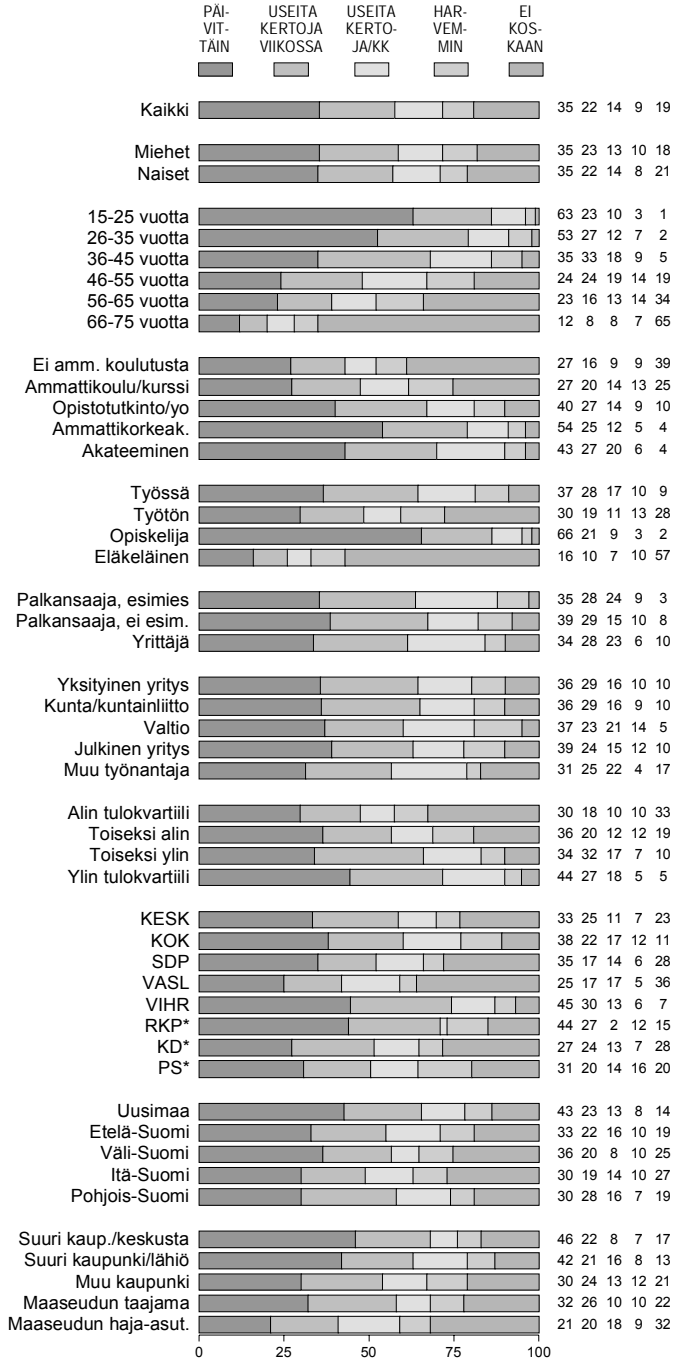
Kuvio 14. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: KATSOO TELEVISIOTA, VIDEOITA TAI DVD:tä (%).

Kuvio 15. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: KÄY ELOKUVISSA (%).

Kuvio 16. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: KÄYTTÄÄ VAPAA-AJALLAAN INTERNETIÄ TAI TIETOKONETTA (%).

viikossa. Tietokoneen osuus koko vapaa-ajasta oli tuolloin noin kolme prosenttia, eli melko vähäinen. Kuitenkin 10–14-vuotiaiden vapaa-ajasta tietokoneella puuhastelu muodosti jo kymmenesosan. Michillä tietokoneen parissa kului 17 minuuttia ja naisilla viisi minuuttia vuorokaudessa. (Niemi & Pääkkönen 2001, 41, 43.)

Vuonna 2007 35 prosenttia suomalaisista käytti internetiä tai tietokonetta päivittäin ja lähes 60 prosenttia vähintään useita kertoja viikossa (kuvio 16). Tietokoneen käyttö alkoi siis olla kohtalaisen yleinen ajanviettotapa. Varsin mielenkiintoista on, että naiset käyttivät tietokonetta vapaa-ajallaan aivan yhtä usein kuin miehetkin. Molemmista sukupuolista runsas kolmasosa ilmoitti käyttävänsä tietokonetta päivittäin.

Sen sijaan iän mukaan tietokoneen käytössä oli suuria eroja. Tietokoneen käyttö oli sitä harvinaisempaa mitä vanhemmasta ikäluokasta oli kyse. Jopa 63 prosenttia 15–25-vuotiaista ja 53 prosenttia 26–35-vuotiaista käytti internetiä ja tietokonetta päivittäin, mutta 56–65-vuotiaista näin teki 23 ja yli 65-vuotiaista vain 12 prosenttia. Jos tarkastellaan asiaa toisinpäin, 65 prosenttia yli 65-vuotiaista ei käyttänyt tietokonetta koskaan, kun 15–25-vuotiaista tällaisia oli ainoastaan yksi prosentti. Internetin ja tietokoneen käyttö onkin yksi selvimmistä eri-ikäisiä suomalaisia erotteluvista tekijöistä. Tämän kehityskulun Margaret Mead ennusti jo 1970-luvun taitteessa:

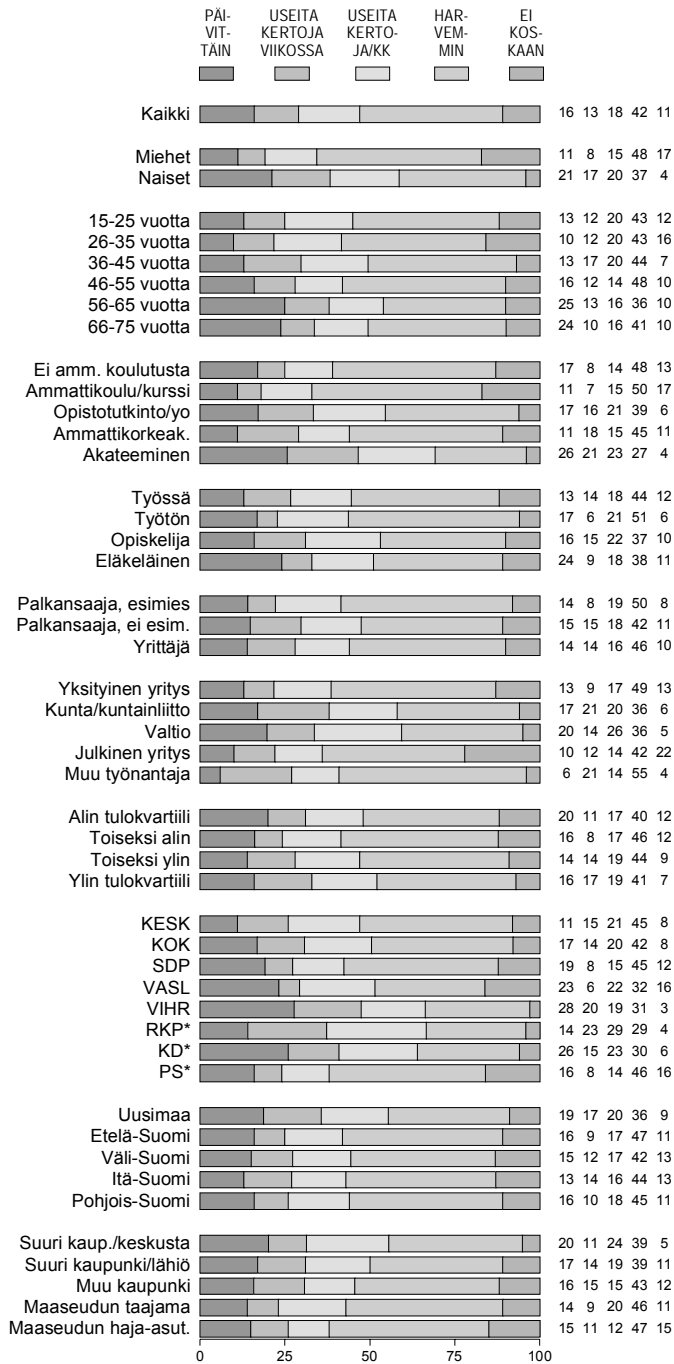
”Ja tänään, yhtäkkiä, siitä syystä että kaikki maailman kansat ovat osa elektroniikkaan pohjautuvaa, täydellisessä vuorovaikutuksessa olevaa verkostoa, nuoret ihmiset kaikkialla omistavat sellaisen kokemuksen jota yhdelläkään aikuisella ei koskaan ole ollut eikä tule koskaan olemaan. Ja vastaavasti ei vanhempi sukupolvi koskaan tule näkemään omien ainutlaatuisten, jaksoittain etenevien muutoksiensa toistuvan näiden nuorten elämässä. Tämä sukupolvien välinen välikirjo on täysin uusi: se on planetaarinen ja universaalinen.” (Mead 1971, 87.)

Yksi selitys suuriin eroihin eri-ikäisten välillä internetin ja tietokoneen käytössä on se, että nuoremmille ikäluokille ne ovat olleet tuttuja jo lapsuudesta ja nuoruudesta lähtien ja he ovat olleet niiden kanssa tavalla tai toisella tekemisissä pienestä pitäen. Vanhemmat ikäryhmät ovat tutustuneet (jos ovat) tällaisiin nykyajan ihmeisiin huomattavasti vanhemmalla iällä. Inkinen (1998, 177) puhuu kokonaisesta verkkosukupolvesta, jonka olemassaoloa hän perustelee Meadin tapaan sillä, että ensimmäistä kertaa ihmiskunnan historiassa lapset ja nuoret ovat vanhempiaan parempia yhteiskunnan ja kulttuurin kehitykseen vaikuttavan avainteknologian hallinnassa. Tietotekniikan ja digitaalisen median hallitseminen on nyky-yhteiskunnassa yksi lasten ja nuorten perustaidoista ja keski-ikäiset sekä ikääntyneet ovat pudonneet auttamattomasti nuorten kelmasta.

Ammattiaseman perusteella opiskelijat käyttivät vapaa-aikanaan selvästi useammin tietokonetta kuin muut, koulutetut useammin kuin kouluttamattomat ja suurissa kaupungeissa asuvat useammin kuin maaseudun haja-asutusalueella asuvat.

Television ja tietokoneen merkityksen nousu vapaa-ajanviettovälineinä on saanut jotkut huolestumaan siitä, että se vähentää ”sivistävämpiä” harrastuksia, kuten lukemista. Kansallisten ajankäyttötutkimusten mukaan kirjojen ja lehtien lukemiseen käytetty aika lyhenikin vuosien 1987–1988 ja 1999–2000 välillä 53 minuutista 46 minuuttiin vuorokaudessa. Tämä lyhene-

Kuvio 17. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: LUKEE KIRJOJA (%).

minen koski sekä miehiä että naisia ja kaikkia ikäryhmiä 10–14-vuotiaista yli 65 vuotiaisiin. Pelkästään kirjojen lukemiseen käytetyn ajan osuus kaikesta lukemisesta väheni 30 prosentista 26 prosenttiin. (Niemi & Pääkkönen 2001, 33, 36–38.) Kun vuonna 1991 82 prosenttia suomalaisista oli lukenut kirjoja viimeisen vuoden aikana, vuonna 1999 vastaava osuus oli 73 prosenttia. Naiset lukivat kirjoja miehiä useammin. (Minkkinen, Pääkkönen & Liikkanen 2001, 14.)

Tässä tutkimuksessa 29 prosenttia suomalaisista luki kirjoja päivittäin tai useita kertoja viikossa ja niitä, jotka eivät koskaan lukeneet kirjoja oli runsas kymmenesosa. Naiset harrastivat lukemista useammin kuin miehet, sillä 38 prosenttia naisista luki kirjoja useita kertoja viikossa tai päivittäin, kun miehistä näin teki vajaa viidesosa (kuvio 17). Mitä vanhemmasta ikäluokasta oli kyse, sitä enemmän luettiin. Koulutuksen perusteella lukemista harrastivat selvästi eniten akateemisen tutkinnon suorittaneet ja poliittisen suuntautuneisuuden mukaan Vihreiden kannattajat. Samoin kunnalla tai valtiolla työskentelevät lukivat enemmän kuin muut.

Kuinka oli sitten sellaisten kulttuuriharrastusten, kuten konserteissa, teatterissa ja näytellyissä käymisen laita? Vuonna 1999 noin 40 prosenttia suomalaisista kävi teattereissa ja konserteissa sekä 35 prosenttia taidenäyttelyissä ja museoissa. Verrattuna vuoteen 1991, elokuvissa, teatterissa, konserteissa ja tanssiesityksissä oli vuonna 1999 käyty lähes yhtä usein. Sen sijaan taidenäyttelyissä ja museoissa käyminen oli harvinaistunut. (Minkkinen, Pääkkönen & Liikkanen 2001, 5–9.)

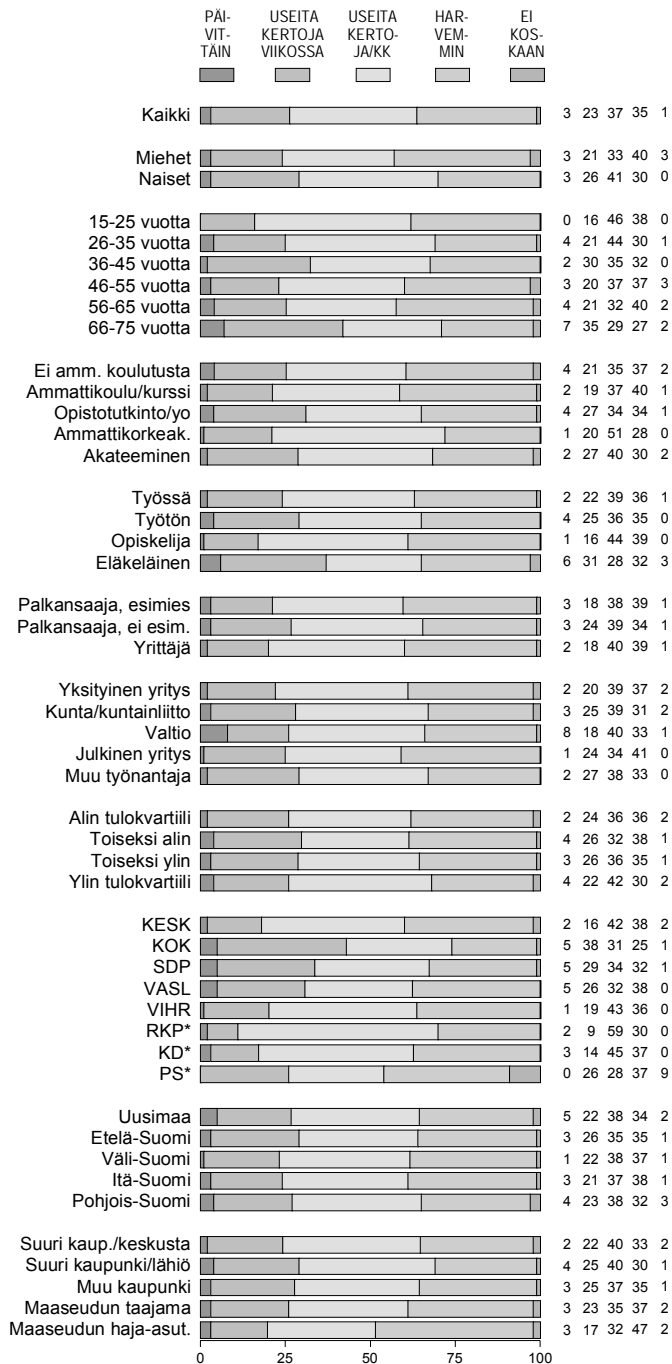
Käsillä olevan tutkimuksen mukaan 84 prosenttia suomalaisista kävi ainakin joskus vapaa-ajallaan konserteissa, teatterissa ja näyttelyissä. Useita kertoja viikossa näin ei tehnyt kukaan ja useita kertoja kuukaudessa näin teki viisi prosenttia (liitekuvio 5). Koska varsinkin konserteissa ja teattereissa käyminen on kohtalaisen kallista puuhaa, ei ole ihme, että tällaisissa ”juhlatilaisuuksissa” käytiin pääasiassa harvemmin kuin useita kertoja kuukaudessa.

Korkeasti koulutetut, hyvätuloiset, Vihreiden ja RKP:n kannattajat, Uudellamaalla tai Etelä-Suomessa sekä kaupungissa asuvat harrastivat teatterissa, konserteissa ja näyttelyissä käymistä muita useammin. Jos tällainen toiminta ilmentää jollain tavalla ”kulttuurista pääomaa”, kuten Thrane (2001) väittää, niin silloin edellä mainituilla ryhmillä on tällaista pääomaa muita enemmän. Toki kyse on myös kulttuuritapahtumien saatavuudesta ja pääsystä kulttuurisen pääoman lähteille.

Jos oli konserteissa, teattereissa ja näyttelyissä käyminen kohtalaisen harvinaista, niin sitä ei voi sanoa musiikin kuuntelusta. Yli puolet suomalaisista nimittäin kuunteli musiikkia päivittäin ja 77 prosenttia teki näin vähintään useita kertoja viikossa (liitekuvio 6). Musiikin kuuntelu esimerkiksi kotona on tietenkin halpa harrastus verrattuna musiikin kuunteluun konserteissa. Niinpä pienituloiset, nuoret ja opiskelijat kuuntelivat musiikkia vapaa-ajallaan enemmän kuin muut. Peräti 73 prosenttia 15–25-vuotiaista ja 75 prosenttia opiskelijoista kuunteli musiikkia päivittäin, mutta 36–45-vuotiaista vain 38 prosenttia ja työssä olevista hieman alle puolet.

Vapaa-ajan harrastukseksi voidaan laskea myös ostoksilla käynti. Noin neljännes kansasta teki sitä useita kertoja viikossa (kuvio 18). Johtuuko tämä kenties siitä, että koko nykyisen ”notkean modernin yhteiskunnan” on sanottu olevan ”shoppailun” kyllästävä maailma, jossa loputtomasta kuluttamisesta on tullut koko elämän kattavaa toimintaa? Mitä enemmän kuluttaa, mitä hienompia tavaroita ostaa, sitä suuremmaksi kulutusnälkä kasvaa ja sitä lyhytkestoisemmaksi kulutuksesta saatu mielihyvä muuttuu. (Bauman 2002, 91–93, 100.)

Kuvio 18. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: KÄY OSTOKSILLA TAI SHOPPAILEMASSA (%).

”Olipa kyse tavaroiden, palveluiden tai ihmiselämän kulutuksesta, koko kerskakulutuksen kehitystä leimaa ilmeisesti se, että lisätäkseen kuluttajan mainetta kulutuksen on kohdistuttava turhuuksiin. Arvonanto edellyttää tuhlausta.” (Veblen 1899/2002, 61.)

Kokoomuksen kannattajat harrastivat eniten ”shoppailua”. Heistä 43 prosenttia ilmoitti ”shoppailevansa” useita kertoja viikossa, kun vastaavasti RKP:n kannattajista näin teki 11 prosenttia, eikä Kristillisdemokraatteja, Keskustaa ja Vihreitä äänestävikään näin usein ”shoppailut” kuin 17–20 prosenttia. Naiset kävivät ostoksilla hieman useammin kuin miehet, 36–45- ja yli 65-vuotiaat useammin kuin muut. Sen sijaan tulojen suhteen ei ollut suuria eroja ostoksilla käynnissä. Eroa on ehkä siinä, mitä ja miten suurella summalla ostetaan eli miten paljon rahaa shoppaus-harrastukseen käytetään.

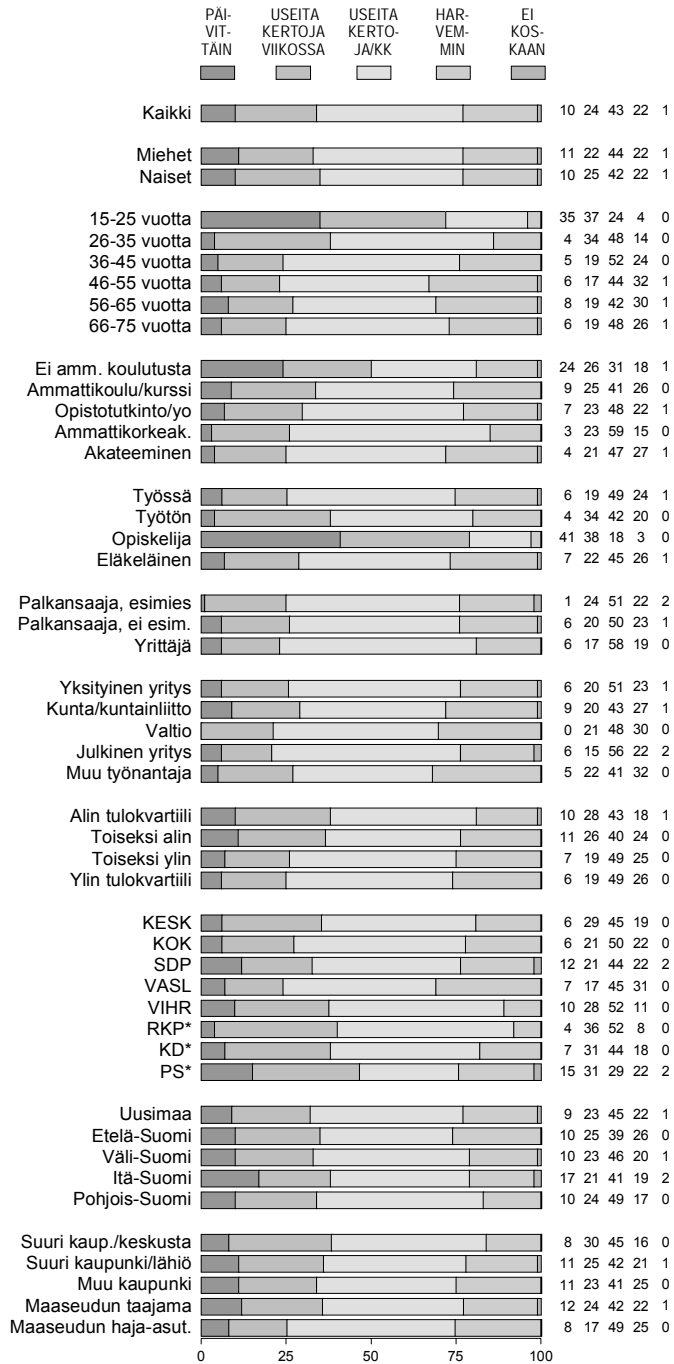
On mielenkiintoista, että vanhin ikäluokka harrasti muita ikäluokkia useammin ostoksilla käymistä tai ”shoppailua”. Ikääntyneitä ja erityisesti ennen sotia syntyneitä on näet pidetty varsin säästäväisenä väkenä nuorempiin ikäluokkiin verrattuna. Sitä vastoin sotien jälkeen syntyneistä alkaen kulutuksen on sanottu kasvaneen voimakkaasti erityisesti siksi, että nämä ikäluokat ovat ensimmäisiä, jotka tottuivat nuoresta saakka siihen, että uusi on aina parempaa kuin vanha ja näin tavoittelemisen arvoista (Juntto & Vilkkio 2005, 121). Ostoksilla usein käyminen ei tosin välttämättä tarkoita tuhlailevaisuutta, vaan ratkaisevaa on, mitä ja miten paljon ostetaan. Huomionarvoista myös on, että työttömät shoppailivat hieman useammin kuin työssä kävijät.

Millaista oli sitten suomalaisten sosiaalinen kanssakäyminen? Ajankäyttötutkimusten mukaan tämän on sanottu vähentyneen. Kun sosiaalisen kanssakäymiseen käytettiin vuonna 1987 aikaa puolitoista tuntia vuorokaudessa, niin vuonna 1999 näin tehtiin enää runsas tunti. (Nieminen & Pääkkönen 2001, 36). Tässä tutkimuksessa asiaa on kysytty hieman eri tavalla, mutta vuonna 2007 noin kolmasosa suomalaisista tapasi vapaa-ajallaan ystäviä päivittäin tai useita kertoja viikossa (kuvio 19). Nuoret tapasivat ystäviä selvästi enemmän kuin muut, sillä yli kolmasosa 15–25-vuotiaista tapasi ystäviään päivittäin, mutta muista ikäryhmistä näin teki alle kymmenesosa. Koska alle 26-vuotiaat ovat vanhempia ikäluokkia useammin myös opiskelijoita ja täten vailla ammatillista koulutusta, heijastui tämä myös siihen, että opiskelijat ja vailla ammatillista koulutusta olevat tapasivat ystäviään huomattavasti useammin kuin muut. Ystävien tapaaminen tuntuu siis radikaalisti vähenevän iän myötä.

Sen sijaan sukulaisia ei kovin usein tavattu. Useita kertoja viikossa tai tiheämmin sukulaisia tapaavia oli 15 prosenttia suomalaisista ja harvemmin kuin useita kertoja kuukaudessa 39 prosenttia. Ikääntyneet tapasivat sukulaisia hieman useammin kuin muut (liitekuvio 7). Sukulaisten tapaamisessa lienee nykyään selvä ero vanhan ajan maatalousyhteiskuntaan verrattuna.

Virtanen (2001) sanoo suvun merkityksen heikentyneen ratkaisevasti, koska lapset eivät enää jatka entisaikojen tapaan vanhempiensa ammatin harjoittamista. Suku ei ole myöskään enää keskeinen tukiverkosto taloudellisessa ja sosiaalisessa mielessä, vaan sen kilpailijaksi ovat nousseet ryhmät, joihin ihmiset kuuluvat omien kokemustensa ja tahtonsa, eivät verisiteidensä vuoksi. (Virtanen 2001, 21.) Nykyään ei ole enää myöskään entisen laajuisia monilapsisia perheitä, vaan niiden tilalle on tullut ydinperhe vanhempineen ja parine lapsineen. Lisäksi perheen haastajiksi sosialisatiossa ovat nousseet nuorten vertaisryhmät sekä kulttuuriteollisuus tavara- ja idolituotantoinen. (Korhonen 1999, 31.)

Kuvio 19. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: TAPAA YSTÄVIÄ (%).

Perheen ja suvun sijaan yksilö valitsee nykypäivänä itse lähisuhteensa ja merkittävät yhteisönsä omien mieltymystensä mukaan. (Vilkko 2000, 83). On myös muistettava, että koko ikäluokan kattavan oppivelvollisuuden toteutuminen sekä oppikoulun ja lukiokäynnin yleistymisen on korostanut koulutuksen merkitystä sosiaalistajana (Vanttaja & Järvinen 2006, 31).

Perinteisten yhteisöjen ja suvun heikkenemistä on edesauttanut myös Suomen kaupungistuminen 1960-luvulta alkaen. Suvut ovat viimeistään 1960-luvun suuren muuton seurauksena hajaantuneet eri puolille Suomea ja jopa ulkomaille, erityisesti Ruotsiin.

Muista suomalaisten vapaa-ajan harrastuksista mainittakoon vielä, että 15 prosenttia teki käsitöitä päivittäin tai useita kertoja viikossa. Naiset tekivät käsitöitä useammin kuin miehet ja eläkeläiset sekä yrittäjät useammin kuin muut (liitekuvio 8 71)² Naistenkin käsityöharrastuksen on sanottu vähentyneen 1980-luvulta alkaen, sillä 1990-luvun lopulla naiset tekivät käsitöitä keskimäärin seitsemän minuuttia vuorokaudessa, mikä oli puolet vähemmän kuin 1980-luvun lopulla. (Niemi & Pääkkönen 2001, 42.)

2 Lisäksi kortti- tai lautapeliä pelaamisaktiivisuus on nähtävissä liitekuviossa 9.

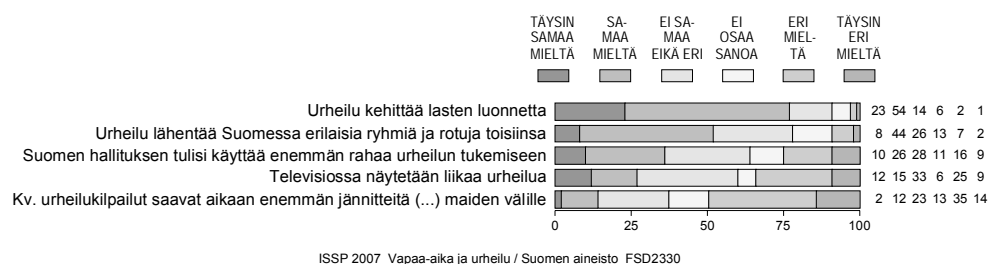
5. Suomalaisten liikunta-aktiivisuus kohtalaista

Tässä luvussa keskitytään suomalaisten vapaa-ajan harrastuksista omakohtaiseen liikuntaan ja urheiluun (penkkiurheilua käsitellään erikseen luvussa kuusi). Tämä on varsin tärkeä osa ihmisten elämää, sillä urheilu on kehittynyt marginaalisesta ja vain pientä osaa ihmisiä koskettavasta toiminnasta erääksi keskeiseksi osaksi nykypäivän ihmisten elämää. Urheilulla ja urheiluinstituutioilla on jopa uskontoon ja kirkkoon verrattava merkitys ja urheiluun suhtaudutaan samalla hartaudella ja vakavuudella kuin uskontoon ikään. (Dunning 1986, 205.) Vapaa-ajasaan, kuten urheilussa ihmiset tavoittelevat sellaisia tunteita, joita normaalissa elämässä vältehtään (Elias & Dunning 1986, 82). Paitsi penkkiurheilun, myös omakohtaisen liikunnan arvostus on noussut. Esimerkiksi Kosken (1996) mukaan liikunta oli 1990-luvun puolivälissä suomalaisten tärkein harrastus.

Oma vaikutuksensa liikunnan suureen arvostukseen on myös nykypäivän yhteiskunnassa vallitsevalla terveyseetoksella, jossa liikunnan terveellisyyttä tuodaan jatkuvasti esiin. On tunnettua, että liikunta parantaa fyysistä kuntoa, nostaa HDL kolesterolia, insuliini-sensitiivisyyttä, sydämen sähköistä stabiiliteettia sekä alentaa verenpainetta ja rasvaprosenttia. Lisäksi jonkin verran näyttöä on myös muista terveysvaikutuksista. (Kujala 2004, 17.) Kun ihmiset saavat tällaista tietoa jatkuvasti tiedotusvälineistä ja muilta tahoilta, ei ole ihme, että liikunnan merkitys on noussut. Liikunnan harrastamattomuus saattaa nykyisin jopa aiheuttaa monille ihmisille samanlaista synnintuntoa kuin kirkossa käymättömyys ennen vanhaan (Karisto 1986, 109).

Liikunnan suuresta arvostuksesta kertoo tässä tutkimuksessa ensinnäkin se luvussa kolme ilmi tullut asia, että 70 prosenttia suomalaisista koki saavansa melko tai erittäin paljon nautintoa vapaa-ajallaan liikunnan harrastamisesta. Jonkinlaista kuvaa suomalaisten liikunnan ja urheilun arvostuksista saadaan myös, kun tarkastellaan heidän suhtautumistaan tiettyihin urheilua koskeviin väittämiin. Lähes 80 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä tai samaa mieltä siitä, että urheilu kehittää lasten luonnetta (kuvio 20). Täysin eri mieltä asiasta oli vain yksi prosentti. Yli puolet oli vähintään samaa mieltä myös siitä, että urheilu lähentää Suomessa erilaisia ryhmiä ja rotuja toisiinsa. Sen sijaan suomalaiset eivät juuri olleet samaa mieltä sellaisten väitteiden kanssa, että televisiossa näytetään liikaa urheilua tai että kansainväliset urheilukilpailut lisäävät jännitteitä eri maiden välille.

Kuvio 20. SUHTAUTUMINEN URHEILUA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (tekstejä osin lyhennetty, %).

Liikunnan tärkeyden puolesta puhuu myös se, että ajankäyttötutkimusten mukaan vuonna 1999 yli 90 prosenttia suomalaisista oli harrastanut vähintään yhtä liikuntalajia tutkimusajankohtaa edeltävän kuukauden aikana. (Minkkinen, Pääkkönen & Liikkanen 2001, 20, 24.) Vuosien 1987–1988 ja 1999–2001 välillä liikuntaan ja ulkoiluun käytetty keskimääräinen aika vuorokaudessa kasvoi 38 minuutista 45 minuuttiin. Naiset liikkuiivat vuosituhannen lopulla 39 minuuttia ja miehet 51 minuuttia vuorokaudessa. (Niemi & Pääkkönen 2001, 38, 84.)

Kun suomalaisten liikunnan harrastamista mitattiin liikuntakertojen määrällä viikossa, se oli vuonna 2007 kohtalaista, sillä 22 prosenttia harrasti vapaa-ajallaan liikuntaa päivittäin ja lisäksi 42 prosenttia teki näin useita kertoja viikossa (kuvio 21). Niitä, jotka eivät liikkuneet koskaan, oli kaksi prosenttia. Naiset liikkuiivat aktiivisemmin kuin miehet, sillä 67 prosenttia naisista harrasti liikuntaa vähintään useita kertoja viikossa, kun miehistä näin teki 59 prosenttia. Kansallisten liikuntagallupien mukaan 35 prosenttia aikuisväestöstä liikkui vähintään viisi kertaa viikossa vuosina 1997–1998 ja vuosina 2001–2002 sekä 36 prosenttia vuosina 2005–2006. Ei koskaan liikkujia oli 3–4 prosenttia (Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006a, 6.)³

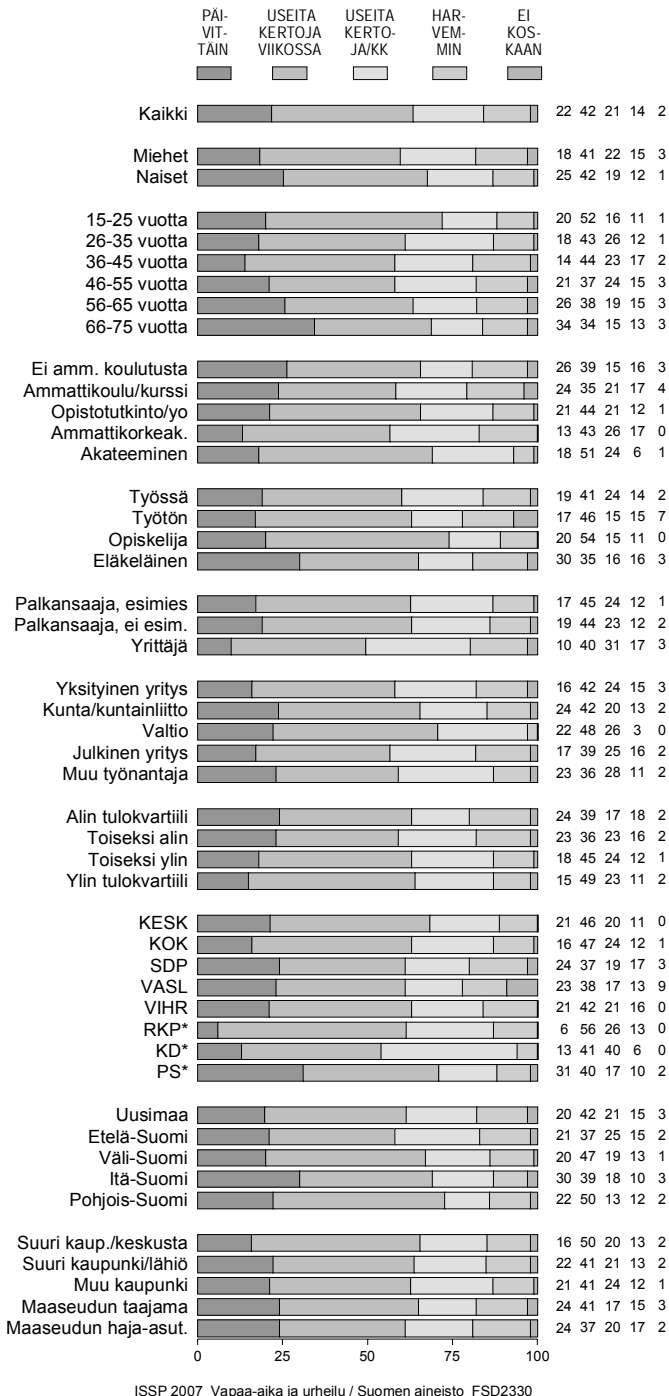
Liikunnallisesti täysin passiivisten osuudet olivat siis pieniä. On kuitenkin syytä muistaa, että ollakseen terveyden kannalta riittävää liikunnan on useiden tutkimusten mukaan oltava säännöllistä, teholtaan vaihtelevaa ja sitä tulee harrastaa useita kertoja viikossa (esim. Heino-nen ym. 2001; Smolander 1995, 65; Vuori & Miettinen 2000, 93). Lapsille erikseen laadittujen suositusten mukaan lasten tulisi harrastaa vähintään 60 minuuttia kohtuullisen rasittavaa tai rasittavaa liikuntaa joka päivä ja tämän liikunnan tulisi olla heille nautinnollista ja heidän kehityksensä kannalta tarkoituksenmukaista (Strong ym. 2005, 736).

Kun katsotaan päivittäin liikkumista, tällä tavalla mitattuna kaikkein aktiivisimpia liikunnan harrastajia olivat yli 65-vuotiaat, sillä heistä 34 prosenttia liikkui päivittäin. Sen sijaan 36–45-vuotiaista päivittäin liikkuvia oli vain 14 prosenttia, eikä 15–25-vuotiaistakaan päivittäin liikkunut kuin viidesosa. Samanlaisia tuloksia on saatu myös valtakunnallisissa liikuntagallupeissa (esim. Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001–2002; Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006a) sekä turkulaisten liikuntakäyttäytymistä valottavassa tutkimuksessa (Zacheus ym. 2003, 195). Kansainvälisesti suomalaisten ikääntyneiden liikunta-aktiivisuus on poikkeuksellista. Esimerkiksi muissa Euroopan maissa liikunnan harrastaminen vähenee iän myötä (Compass 1999).

Syy 36–45-vuotiaiden liikunnalliseen passiivisuuteen saattaa löytyä normaaleista elämäntapoihin liittyvistä tapahtumista, sillä tuossa iässä on yleensä jo perustettu perhe, lapset ovat pieniä ja työelämässä ollaan tiukasti kiinni. Tällöin liikunnan harrastamiselle ei kenties muista elämän kiireistä johtuen jää niin paljon aikaa kuin aiemmissa tai myöhemmissä elämänvaiheissa. (ks. Zacheus ym. 2003, 149.) Sen sijaan 15–25-vuotiaiden liikunnallinen passiivisuus on vaikeammin selitettävissä. Yksi syy siihen voi olla liikunnan ja urheilun kanssa nykyisin kilpailevat lukuisat muut vapaa-ajanviettomuodot ja -tavat.

3 Kovin tarkka vertailu kansallisten liikuntagallupien ja käsillä olevan tutkimuksen välillä on hankalaa erilaisista luokitteluista vuoksi.

Kuvio 21. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: HARRASTAA LIIKUNTAA (%).

Pelkkä liikuntakertojen määrä viikossa ei kuitenkaan kerro kaikkea liikunta-aktiivisuudesta. Useana päivänä viikossa liikunnan harrastaminenkaan ei ole terveyden kannalta riittävää, jos se on niin matalatehoista, että ei aiheuta hengästymistä, hikoilua ja riittävän korkeaa sydämen syketiheyttä.

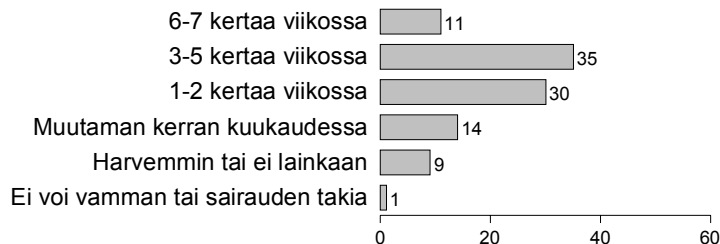
Lähes puolet suomalaisista (46 %) liikkui niin, että hengästyi ja hikoili ainakin lievästi vähintään kolme kertaa viikossa (kuvio 22). Tätä joukkoa voi ainakin periaatteessa pitää sellaisena, joka liikkuu terveyden kannalta riittävästi, vaikka heidän liikuntansa aikaisesta sydämen sykintätaajuudesta ei tässä tutkimuksessa olekaan tietoa. Sen sijaan loput 54 prosenttia kansalaisista ei liikkunut terveytensä kannalta riittävästi. Nämä tulokset eroavat jonkin verran Suomessa viime vuosina tehtyjen liikuntagallupien tuloksista, sillä vuosina 2001–2002 terveyden kannalta riittävästi liikkuvia oli 54 prosenttia ja vuosina 2005–2006 57 prosenttia suomalaisista (Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006a, 13).

Miehet ja naiset harrastivat ainakin lievästi hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa yhtä usein (kuvio 22). Tutkimuksessa ei kuitenkaan kysytty voimakkaasti rasittavan liikunnan harrastamisesta, joten suoria johtopäätöksiä liikunnan tehosta ei voida tehdä. Sen sijaan Kansallisen Liikuntatutkimuksen (2005–2006a, 12) mukaan naisilla lievästi rasittava liikunta oli miehiä yleisempää, mutta voimakkaasti rasittavan liikunnan suhteen asia oli päinvastoin. Sen mukaan siis liikunnan teho oli miehillä naisia kovempi.

Nuorin ikäryhmä (15–25-vuotiaat) liikkui hengästyttävästi ja hikoiluttavasti muita useammin. Yksi syy nuorten hengästyttävään ja hikoiluttavaan liikuntaan löytyy siitä, että kilpaurheilua harrastetaan yleisimmin nuoruudessa ja kilpaurheilu on yleensä hengästyttävää ja hikoiluttavaa.

Ihmisten liikunta-aktiivisuutta käsiteltäessä on otettava huomioon varsinaisen liikunnan harrastamisen lisäksi myös arkiliikunta. Arkiliikunnalla tarkoitetaan liikuntaa jossa itse liikunta ei ole päätarkoitus, vaan jossa se tulee ikään kuin sivutuotteena jonkin muun toiminnan

Kuvio 22. KUINKA USEIN HARRASTAA VAPAA-AJAN LIIKUNTAA VÄHINTÄÄN PUOLI TUNTIA KERRALLAAN NIIN, ETTÄ AINAKIN LIEVÄSTI HENGÄSTYY JA HIKOILEE (%).

kautta. Tässä tutkimuksessa arkiliikuntaa kuvaa työ- tai asiointimatkojen kävely tai pyöräily, vaikka arkiliikuntaa ovat myös esimerkiksi ruumiillisesti raskaat työt.

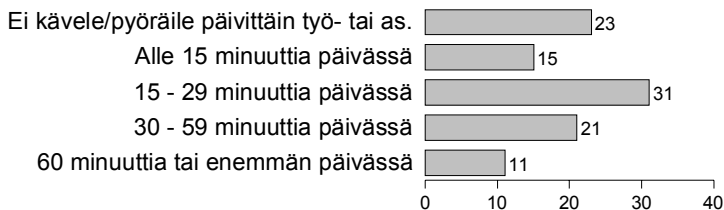
Katsottaessa työ- tai asiointimatkojen kävelemistä tai pyöräilyä huomio kiinnittyy siihen, että lähes neljäsosa kansasta ei kävellyt tai pyöräillyt päivittäin työ- tai asiointimatkojaan (kuvio 23). Toki yli puolet liikkui 15–59 minuuttia päivässä kävellen tai pyöräillen ja runsas kymmenesosa vähintään tunnin päivässä. Keskeisin syy joidenkuiden arkiliikunnan puutteeseen on yksityisautoilun yleisyys Suomessa.

Vuosisadan alkupuolella autoja ei juuri ollut ja esimerkiksi vuonna 1922 Suomessa oli vain 1754 autoa. Silloin siis, jos halusi päästä jonnekin, oli tämä matka lähes aina taitettava jollain muulla keinolla kuin autolla. Suurten ikäluokkien nuoruudessa 1960-luvullakaan autoja ei ollut kuin muutama satatuhatta. Esimerkiksi vuonna 1961 Suomen autojen määrä oli 301 586. Autoilu oli siis huomattavasti yleisempää kuin 1920-luvulla, mutta siltikin moni suuriin ikäluokkiin kuuluvista joutui taittamaan matkansa jollain muulla tavoin kuin auton kyydillä. Sen sijaan 1980-luvun alussa autojen määrä oli jo yli miljoona kappaletta ja vuonna 2002 autoja oli jo yli 2,5 miljoonaa. Autolla ajamisen osuus ihmisten paikasta toiseen liikkumisen apuvälineenä on koko ajan kasvanut. (Tilastokeskus 2004.)

Myös Niemen ja Pääkkösen (2001, 20–21) mukaan henkilöauton käyttö työmatkan kulkutapana lisääntyi 1990-luvulla ja jalan ja polkupyörällä kulkeminen vähentyi. Työmatkaliikenteeseen käytetystä ajasta kaksi kolmasosaa tapahtui henkilöautolla, vajaa viidesosa julkisella kulkuvälineellä ja neljäsosa kävellen tai polkupyörällä.

Autoilun yleistyminen on näkynyt myös koulumatkojen kulkutavassa, sillä vielä sota-ajan lapset kulkivat kouluunsa pääosin jalan. Edes polkupyörää ei tuolloin juuri käytetty. Talvella kouluun hiihrettiin. Autoja ei juuri ollut, joten niitä pelättiin tai ihailtiin. Sen sijaan nykyajan koululaiset kyydittiin usein talvisin kouluun joko vanhempien toimesta autolla tai taksilla. (Nurmela & Taivela 2003, 43, 45.) Moottoriajoneuvoilla kulkeminen on myös keski-ikä ohittaneilla jatkuvasti lisääntynyt. (Hakamäki & Ukkonen 1998, 199–201.)

Kuvio 23. KUINKA MONTA MINUUTTIA PÄIVÄSSÄ KESKIMÄÄRIN KÄVELEE TAI PYÖRÄILEE TYÖ- TAI ASIOINTIMATKOILLAAN (%).

Taustamuuttujaryhmistä ahkerimpia arkiliikunnan harrastajia olivat valtiolla työskentelevät, pienituloiset ja suurissa kaupungeissa asuvat (kuvio 23). Kahden viimeksi mainitun muita aktiivisempi työ- tai asiointimatkojen pyöräily selittyy sillä, että pienituloisilla ei kenties ole varaa autoiluun samalla tavoin kuin parempituloisilla. Kaupungeissa asuvilla ei taas ole siihen vastaavaa tarvetta kuin maaseudulla asuvilla, jossa etäisyydet paikasta toiseen ovat pidemmät. Huomionarvoista kuviossa 23 on myös, että Kokoomuksen ja RKP:n kannattajat kulkivat muita harvemmin matkojaan kävellen tai pyöräillen vähintään tunnin päivässä.

Liikunnan tehoon vaikuttaa luonnollisesti myös se, millaisia liikuntalajeja harrastaa. Kansallisten liikuntagallupien mukaan suomalaisen aikuisväestön suosituimpia liikuntalajeja ovat jo pitkään olleet kävely, pyöräily, uinti, lenkkeily ja hiihto (Pehkonen 1991a; Nurmela & Pehkonen 1998a; Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006a.) Lasten ja nuorten mielialajit ovat pääosin olleet samoja kuin aikuisväestön lukuun ottamatta jalkapalloa, salibandyä ja kävelyä. Kaksi ensin mainittua ovat olleet hyvin suosittuja lapsilla ja nuorilla mutta ei aikuisilla, kun taas viimeksi mainittu ei ole vuoden 1991 jälkeen yltänyt kärkiryhmään lapsilla ja nuorilla, mutta aikuisilla se on ollut erittäin suosittua. (Pehkonen 1991b, Nurmela & Pehkonen 1998b; Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001–02; Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006b.)

Näin asia oli myös tämän tutkimuksen mukaan, sillä vuonna 2007 suomalaisten suosituimmat liikuntalajit olivat kävely, juoksulenkkeily, pyöräily, sauvakävely, kuntosaliharjoittelu ja uinti. Sen sijaan hiihto oli vasta kymmenenneksi suosituin laji, mihin tosin saattoi vaikuttaa kyselyajankohta, syksy. Tunnettua on, että kyselytutkimuksissa eri liikuntalajien harrastamisessa on jonkin verran vaihtelua sen mukaan, mihin vuodenaikaan aineisto on kerätty, vaikka asiaa olisi kysytty koko vuoden osalta (Zacheus ym. 2003, 56). Naisista suurempi osuus harrasti kävelyä (31 % vs. 21 %) ja sauvakävelyä (10 % vs. 5 %) kuin miehistä. Vastaava asia on todettu myös esimerkiksi Minkkisen, Pääkkösen ja Liikkasen (1999) tutkimuksessa.

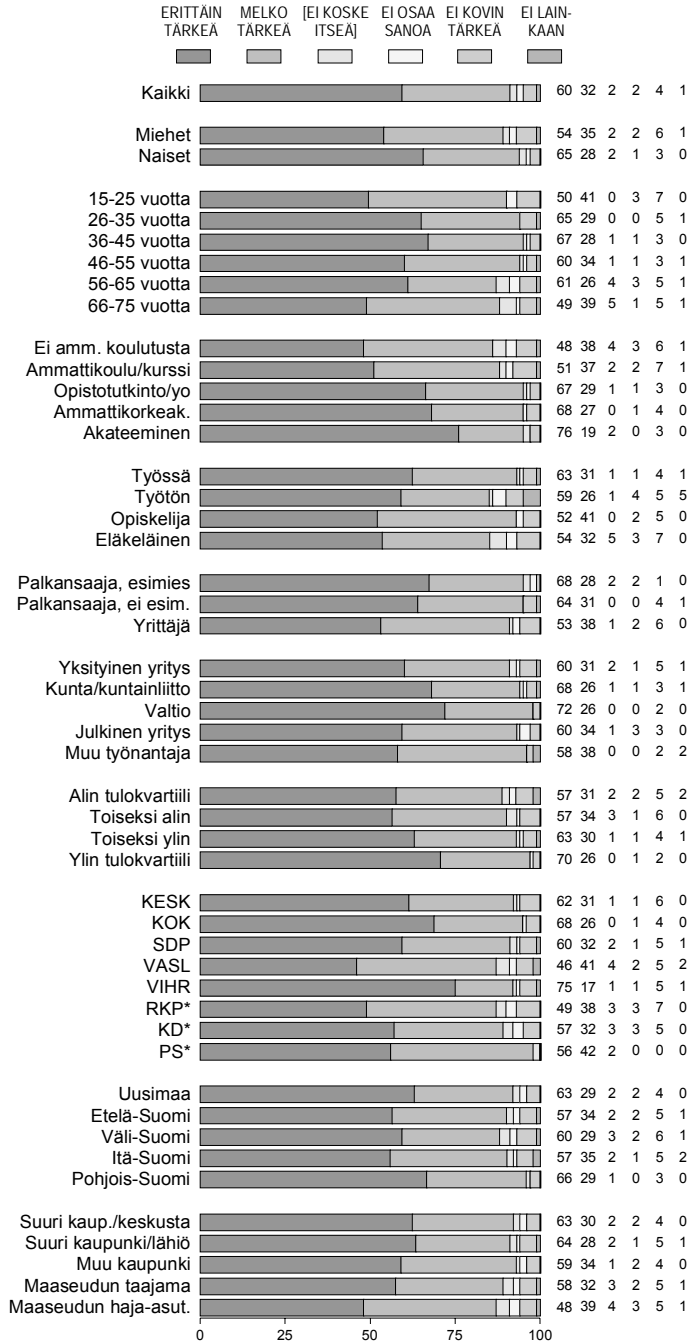
Iän mukaan kävelyä harrastettiin sitä yleisemmin, mitä vanhemmasta ikäryhmästä oli kyse. Nuorimmasta ikäryhmästä (alle 26-vuotiaat) vain alle kymmenesosa käveli, mutta vanhimmissa (yli 65-vuotiaat) näin teki yli 40 prosenttia. Myös sauvakävely oli selvästi yleisempää vanhemmilla kuin nuoremmilla. Suuren kansallisen liikuntatutkimuksen (2001–2002a, 5–6) mukaan eläkeläisten suuri liikunnan tiheys (55 % liikkui viidesti viikossa) johtui kävelyn ylivallasta tämän ikäisten liikunnassa.

Päinvastoin oli juoksulenkkeilyn laita, jota harrastettiin sitä yleisemmin mitä nuoremmista oli kyse. Nuorimmasta ikäryhmästä lähes neljäsosa lenkkeili, kun vanhimmassa näin teki alle kymmenesosa. Tämä johtuu hyvin pitkälle terveydellisistä seikoista, sillä nuorten jalat kestävät juoksulenkkeilyä paremmin kuin ikääntyneempien. Esimerkiksi Rahkosen (1998, 177) tutkimuksen mukaan yli 40 prosentilla yli 65-vuotiaista oli vaikeuksia kävellä ripeästi.

Suomalaiset liikkuvat pysyäkseen fyysisesti ja henkisesti terveisin. 60 prosenttia piti tätä syytä erittäin tärkeänä (kuvio 24). Sen sijaan muiden tapaaminen, vaikutus ulkonäköön tai varsinkaan kilpaileminen muita vastaan eivät olleet kovinkaan tärkeitä syitä harrastaa liikuntaa. Terveyden merkitys liikkumaan motivoivana tekijänä on todettu myös muissa tutkimuksissa. Esimerkiksi turkulaisille se oli tärkein liikkumaan motivoiva tekijä. (Zacheus ym. 2003, 82, 139, 174.) Tässä mielessä ”liikunnan terveyseetos” on omaksuttu kohtalaisen hyvin.

Terveys oli naisille tärkeämpi syy liikkua kuin miehille (65 % naisista ja 54 % miehistä piti tätä erittäin tärkeänä). Se oli myös sitä tärkeämpää mitä korkeampi koulutus tai mitä korkeammat tulot vastaajalla oli. Poliittisten puolueiden kannattajista Vihreiden kannattajille tervey-

Kuvio 24. KUINKA TÄRKEITÄ ERI SYYT OVAT ITSELLE HARRASTAA LIIKUNTAA TAI PELEJÄ: FYYSINEN TAI HENKINEN TERVEYS (%).

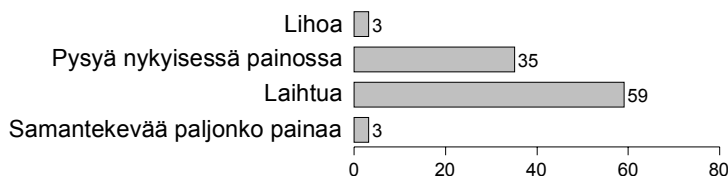
delliset syyt liikkua olivat tärkeämpiä kuin muille. Erityisen suuri ero oli Vihreiden ja Vasemistoliiiton kannattajien välillä (75 % vs. 46 %). Maaseudun haja-asutusalueella asuville terveys oli vähäisempi liikkumaan ajava tekijä kuin kaupungeissa asuville. Yllättävää on, että yli 65-vuotiaille terveys ei ollut muunikäisiin verrattuna kovinkaan tärkeä liikkumisen syy.

Liikunnan sosiaalinen puoli eli muiden tapaaminen oli odotetusti nuorille ja opiskelijoille tärkeämpi syy harrastaa liikuntaa kuin muille (liitekuvio 10). Samoin liikunnan vaikutus ulkonäköön oli nuorille, opiskelijoille ja korkeasti koulutetuille muita tärkeämpää. Ulkonäön merkitys liikkumaan motivoijana oli myös naisille tärkeämpää kuin miehille ja parisuhteessa elävälle (liitekuvio 11). Kilpaileminen muita vastaan ei ollut tärkeää kenellekään (liitekuvio 12).

Ulkonäön merkitystä liikkumaan ajavana voimana kuvaa epäsuorasti myös se, että lähes 60 prosenttia suomalaisista ei ollut tyytyväisiä nykyiseen painoonsa, vaan haluaisi laihduttaa. Sen sijaan lihoa haluaisi vain kolme prosenttia (kuvio 25). Tämä ei ole siinä mielessä yllättävää, että Lahti-Kosken (2001) mukaan suomalaiset ovat pullistuneet jo pitkään, erityisesti keskivartaloltaan. Käsillä olevan tutkimuksen mukaan suomalaisen aikuisväestön painoindeksi (paino jaettu pituuden neliöllä) oli keskimäärin 25,7, eli he olivat 18–60-vuotiaille laadittujen suositusten mukaan keskimäärin lievästi ylipainoisia (ks. www.tohtori.fi). Erityisesti 36–75-vuotiaat ylittivät normaalipainosuositukset selvästi, mutta 15–35-vuotiaat olivat normaalipainoisia.

Naiset haluaisivat laihduttaa selvästi yleisemmin kuin miehet (69 % vs. 49 %). Tämä saattaa johtua siitä, että erityisesti heille kehon tiukkuus on tärkeää. Sen sijaan miehet tavoittelevat pikemminkin isoja lihaksia. (ks. Kinnunen 2001, 76.) Maguiren ja Mansfieldin (1998) mukaan nykyään monilla, erityisesti aerobicia harrastavilla naisilla on kauniin kehon kompleksi (exercise body beautiful complex). Tämä tarkoittaa (pakonomaista) pyrkimystä muokata kehonsa dieettitekniikoiden, fitness-asiantuntijoiden ja median luoman ihannekuvan kaltaiseksi. Maguiren ja Mansfieldin tutkimuksessa monet naiset harrastivat aerobicia ennen kaikkea siksi, että he tavoittelivat sellaista hoikkaa ja tiukkaa kehoa, millaisen nykypäivän yhteiskunta asettaa naiskehon ihanteeksi. Monet naiset kokivatkin stressiä itsekurin, kontrollin ja tiukan kehon ihanteen ristipaineesta siitä, että heidän on näytettävä ikuisesti nuorilta, hoikilta ja terveiltä. (Maguire & Mansfield 1998, 109–110, 117, 125.)

Kuvio 25. SUHTAUTUMINEN OMAAN NYKYISEEN PAINOONSA: HALUAISIKO... (%).

6. Perinteisten yksilölajien suosio laskussa penkkiurheilussa

Tässä luvussa siirrytään omakohtaisesta liikunnasta ja urheilusta urheilun seuraamiseen eli penkkiurheiluun. Penkkiurheilulla on ollut kautta vuosikymmenten oma tärkeä osansa suomalaisten vapaa-ajassa. Suomen itsenäisyyden alkutaipaleella penkkiurheilu toimi erityisesti kansallisen itsetunnon kohottajana. Osallistuttuaan olympiakisoihin Ateenan välikisoista 1906 alkaen ja vuodesta 1920 itsenäisenä valtiona Suomi oli aina 1930-luvun loppuun saakka yksi kesäolympiakisojen suurvalloista ennen kaikkea yleisurheilussa ja painissa saavutettuine mahdovine mitalisaaliineen. (Heikkala ym. 2003, 7–9; Vasara 2004, 410.) Tämän menestyksen varaan alettiin rakentaa käsitystä suomalaisista poikkeuksellisen ahkerana, sisukkaana ja työteliäänä kansana (Zacheus ym. 2003, 8).

Aluksi urheilua oli mahdollista seurata vain paikan päällä katsomoissa tai lukea siitä sanomalehdistä, sillä muita viestintävälineitä ei ollut. Yleisradion ensimmäiset urheilulähetykset lähetettiin jo 1920-luvun lopussa, mutta kesti 1930-luvun puoliväliin saakka, ennen kuin kuuluvuusalue oli laajentunut ja vastaanottimet halventuneet niin paljon, että radiosta tuli tehokas tiedotusväline urheilussa. Vuoden 1936 Berliinin olympiakisoista urheilulähetyksiä lähetettiin ensimmäistä kertaa suorina. (Meinander 2004, 440–441.)

Pian myös urheilun viihdearvo alkoi nousta. Helsingin kokoisessa ”suurkaupungissa” penkkiurheilu nähtiin viihteenä jo 1930-luvulla, sillä arkipäivän aherruksen vastapainoksi haluttiin uusia elämyksiä. (Ilmanen 1996, 87–88.) Penkkiurheilun viihdearvon todellinen läpimurto tapahtui kuitenkin vasta television yleistymisen myötä 1960-luvulla, jolloin urheilua oli mahdollista myös katsella kotisohvalta. Vuonna 1960 Suomessa katseltiin olympiakisalähetyksiä Roomasta ja uusia vastaanottimia myytiin pitkään olympialaisten ja MM-kisojen voimalla (Koivunen 2004, 399).

Tämän jälkeen penkkiurheilutarjonta lisääntyi nopeaan tahtiin. Televisiokanavien määrä alkoi kasvaa ja lopulta lisääntyneen penkkiurheilutarjonnan, satelliittikanavien ja kaapelikanavien yleistymisen myötä koko penkkiurheilutapahtuma alkoi muuttua. Pian siihen ei enää kuulunut vain itse urheilutapahtuma, vaan kaikki siihen enemmän tai vähemmän liittyvät oheistoiminnot puoliaika-analyyseineen, kisastudioineen ja asiantuntijakommentaattoreineen (ks. Robinson 2003, 168–169.) Urheilustadionit muuttuivat ostoskeskusten ja teemapuistojen kaltaisiksi. Urheiluareenoilta alkoi löytyä muun muassa kauppiaita, ruokapaikkoja ja tunnettuja kansallisia ja kansainvälisiä pikaruokaketjuja, pubeja ja olutanniskelualueita. (Ritzer & Stillmann 2001, 103, 111.) Samalla urheilutapahtumien kylkiäisiksi tulivat esimerkiksi kaljateltat, kisatorit, varikkokestitykset, VIP-teltat, savu- ja paukkupommit, pauhaava musiikki ja vähäpukeiset tanssijatytöt.

Penkkiurheilun merkitysten monipuolistuessa erääksi keskeisimmäksi siihen liittyväksi asiaksi muodostui pako arjesta. Disneylandin tapaan urheilu tarjosi tuttuja teemoja, kuvioita, tyyppiluokituksia, sankaruutta ja sarjakuvamaista toimintaa eli tietynlaista fantasiateatteria. Urheilu toi monien ihmisen elämään sellaista tarkoitusta, mikä heiltä normaalielämästä puuttui. Urheilusta muodostui monille maailma, missä he pystyivät peittämään tai unohtamaan arkipersonansa. Urheilun seuraaminen toimi myös sosiaalisen yhteisyyden antajana yhä useammalle. (Segrave 2000, 61, 63, 66–67, 70, 72.) Jos esimerkiksi oma elämä oli tylsää ja työ sellaista, joka ei mahdollistanut itsensä toteuttamista, muodostui urheilun seuraamisesta monille alue, jossa he saivat kokea jännitystä arjen tylsyyden vastapainoksi.

Urheilu alkoi aiheuttaa ihmisissä jopa samanlaista nautintoa ja jännittävyyttä kuin seksi. Jos seksuaaliset tarpeet ovat ihmisten perustarpeita, niin näitä tarjosivat myös urheilun tarjoama jännitys, taistelu ja kamppailu. (Elias 1986, 43–44, 59.) Tämän myötä urheilusta kehittyi yksi keskeisimmistä mielihyvän ja jännityksen tuottajista ja kollektiivisen samastumisen muodoista (Dunning 1986, 221). Tämä näkyi penkkiurheilussa katsojamäärien jatkuvana nousuna. (Robinson 2003.)

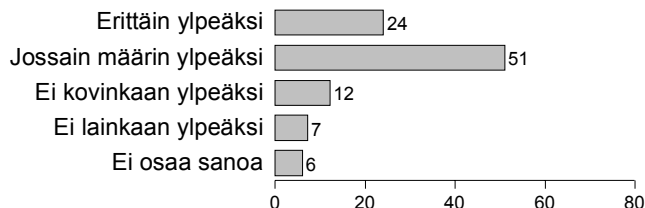
Urheilulla on yhä kiistaton kansallista ylpeyttä kohottava vaikutus. Käsillä olevan tutkimuksen mukaan lähes neljäsosa aikuisväestöstä tunsii itsensä erittäin ylpeäksi Suomen menestyessä kansainvälisissä urheilukilpailuissa. Lisäksi yli puolet tunsii asiasta ylpeyttä jossain määrin (kuvio 26). Vastaavasti niitä, jotka eivät tunteneet lainkaan ylpeyttä oli seitsemän prosenttia ja niitä, jotka eivät tunteneet kovinkaan paljon ylpeyttä 12 prosenttia.

Erityisesti yli 65-vuotiaat tunsivat itsensä ylpeiksi Suomen menestyessä urheilukilpailuissa. Heistä runsaat 30 prosenttia tunsii itsensä erittäin ylpeäksi, mutta 15–65-vuotiaista tällaista äärimmäistä ylpeyttä tunsii vain vajaa neljäsosa. Aineiston vanhimille Suomen urheilumenestys aiheutti siis suurempaa ylpeyttä kuin nuoremmille. Urheilu ei tunnu aiheuttavan nuoremmille polville yhtä voimakkaita elämyksiä kuin vanhemmille, vaikka kyse olisi heidän mielilajeistaan. Tämä on seurausta kasvaneesta penkkiurheilutarjonnasta, jolloin esimerkiksi yksittäiset arvokisat eivät enää saavuta yhtä maagisia merkityksiä kuin vähäisemmän urheilutarjonnan aikakautena, jolloin vanhin ikäluokka on kasvanut. Lisäksi myöhemmin syntyneiden elämässä elämysten lähteinä on ollut urheilun ohella runsaasti muitakin tekijöitä, kuten nuorisokulttuuri pop-idoleineen, elokuvatähtineen ja tietokonepelit. (Zacheus 2008, 246.)

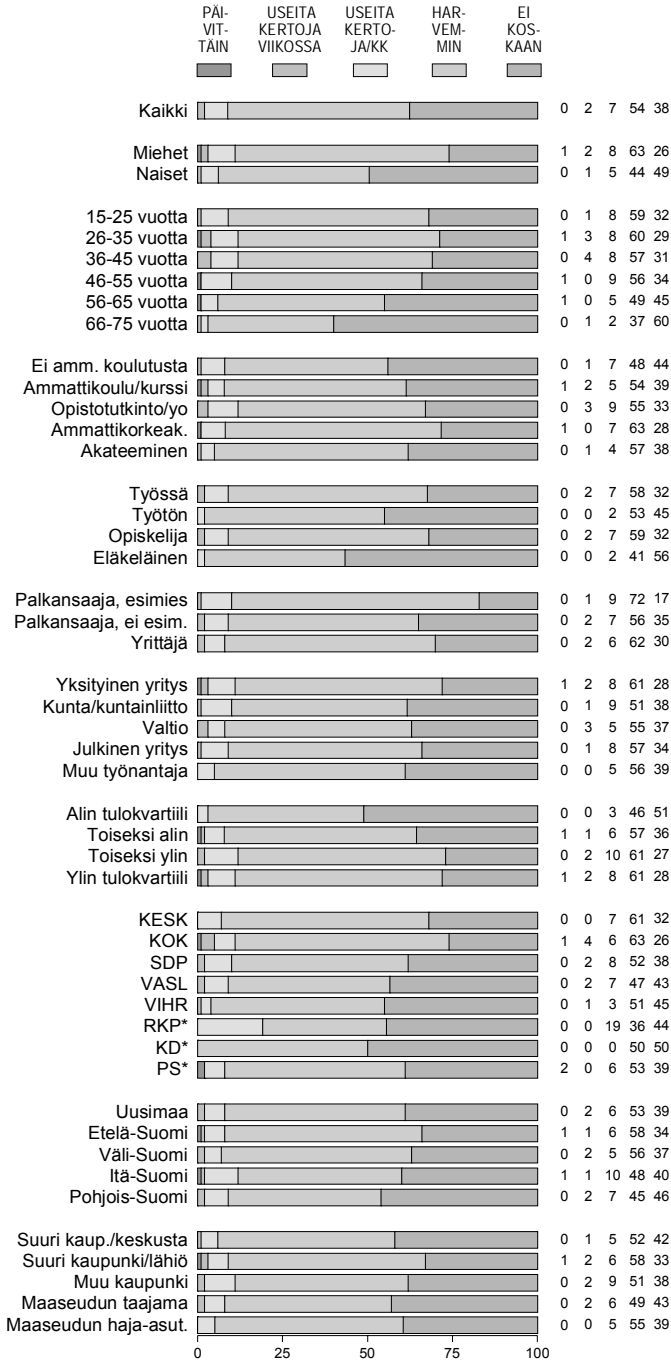
Muista taustamuuttujaryhmistä esimiestehtävissä olevilla palkansaajilla ja maaseudun haja-asutusalueella asuvilla ylpeys Suomen menestyessä oli suurinta. Pienintä se oli akateemisen koulutuksen suorittaneilla ja valtiolla tai julkisessa yrityksessä työskentelevillä.

Suomalaisten penkkiurheilu tapahtui vuonna 2007 suurimmaksi osaksi tiedotusvälineistä, erityisesti televisiosta, sillä paikan päällä urheilutapahtumisen katsominen ei ollut kovin yleis-

Kuvio 26. KUINKA YLPEÄKSI TUNTEE ITSENSÄ, KUN SUOMI MENESTYY KANSAINVÄLISISSÄ URHEILUKILPAILUISSA (%).

Kuvio 27. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: KÄY PAIKAN PÄÄLLÄ KATSUMASSA URHEILUTAPAHTUMIA (jäähkiekko, jalkapallo, yleisurheilu tms.) (%).

tä. Päivittäin, useita kertoja viikossa tai edes useita kertoja kuukaudessa ei juuri urheilutapahtumia käyty katsomassa (kuvio 27). Esimerkiksi 60 prosenttia yli 65-vuotiaista ei käynyt koskaan katsomassa urheilukilpailuja. Myös tulot vaikuttivat mahdollisuuksiin katsoa urheilua paikan päällä ja niinpä pienituloisista yli puolet ei seurannut koskaan urheilua tällä tavoin. Urheilukilpailujen seuraaminen paikan päällä olikin ennen kaikkea miesten, alle 56-vuotiaiden ja esimiestehtävissä olevien palkansaajien harrastus.

Edellä mainitut tulokset ovat osin yhteneväisiä aiempien tulosten kanssa. Esimerkiksi vuonna 1999 39 prosenttia suomalaisista oli käynyt katsomassa urheilukilpailuja. Vuoteen 1991 verrattuna osuus oli pienentynyt selvästi, sillä silloin urheilukilpailuissa kävijöitä oli joka toinen. Ikäryhmistä urheilukilpailuissa käyminen oli pienentynyt erityisesti 10–24-vuotiaiden keskuudessa. Miesten urheilukilpailuissa käyminen oli selvästi yleisempää kuin naisten. (Minkinen, Pääkkönen & Liikkanen 1999, 11.)

Millaisia urheilulajeja suomalaiset sitten urheilun seuraamisessaan suosivat? Suosituimpia televisiosta seurattavia penkkiurheilulajeja olivat jääkiekko (23 % ilmoitti sen eniten seuraamukseen lajiksi), yleisurheilu (21 %), moottoriurheilu (19 %), jalkapallo (12 %) ja hiihto (10 %). Näistä jalkapallo (18 % vs. 5 %) ja moottoriurheilu (25 % vs. 11 %) olivat selvästi suosituimpia miesten kuin naisten keskuudessa, mutta yleisurheilun (17 % vs. 27 %) ja hiihdon (6 % vs. 14 %) suhteen asia oli päinvastoin. Perinteisten yksilölajien (yleisurheilu, hiihto) seuraamisessa naiset siis peittoivat miehet. Jääkiekkoa molemmat sukupuolet seurasivat yhtä yleisesti.

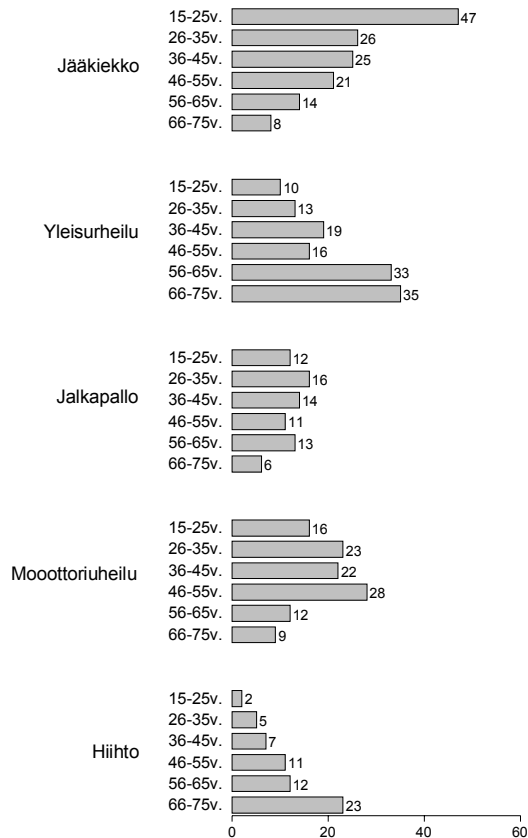
Eri-ikäisten urheilun seuraamisessa oli suuria eroja (kuvio 28). Erityisesti jääkiekkoa seurattiin sitä yleisemmin, mitä nuoremasta ikäluokasta oli kyse. Kun alle 25-vuotiaista lähes puolet (47 %) seurasi jääkiekkoa, yli 65-vuotiaista näin teki alle kymmenesosa (8 %). Yleisurheilua ja hiihtoa taas vanhemmat ikäluokat seurasivat verrattomasti ahkerammin kuin nuoremmat. Alle 25-vuotiaista yleisurheilua seurasi vain kymmenesosa, mutta yli 65-vuotiaista näin teki 35 prosenttia. Hiihdon vastaavat osuudet olivat kaksi prosenttia (alle 25-vuotiaat) ja 23 prosenttia (yli 65-vuotiaat). Moottoriurheilu oli puolestaan suosituinta 26–55-vuotiailla, mutta tätä vanhemmilla sen suosio romahti.

Näin selvät erot eri aikakausina syntyneiden penkkiurheilussa eivät tule yllätyksenä. Myös aiempien tutkimusten (esim. Koski 1998; Zacheus ym. 2003; Zacheus 2008) mukaan perinteisten yksilölajien (kuten yleisurheilun ja hiihdon) suosio on penkkiurheilussa hiipunut selvästi siirryttäessä vanhemmista nuorempiin ikäluokkiin ja joukkue- ja moottorilajit ovat vastaavasti lisänneet suosiotaan. Liikuntakulttuurin laajenevan tarjonnan ansiosta vanhojen suosikkilajien tilalle on noussut uusia kansallista itsetuntoa kohottavia menestyslajeja. Näistä merkittävimpiä ovat olleet juuri jääkiekko ja moottoriurheilu, jotka ovat pönkittäneet käsitystä Suomesta modernina ja teknisesti osaavana kansakuntana. Jääkiekon suosion nousu on ollut vahvasti sidoksissa myös televisionkatselun ja jäähallien yleistymiseen 1960-luvulta alkaen. Vähäinen merkitys ei ole myöskään sillä, että suomalaisesta jääkiekosta on tullut puhdasta liiketoimintaa pohjoisamerikkalaisen mallin mukaan. (Meinander 2004, 446–447.)

Perinteisten yksilölajien hiipumiseen penkkiurheilussa saattaa olla syynä myös urheilussa arvostettavien merkitysten muuttuminen. Koski (1998) nimittäin arvelee yleisurheilun ja hiihdon sisältävän elementtejä, jotka vastaavat vanhan ajan maatalousyhteiskunnassa vallitsevia merkityksiä. Perinteisen maatalousyhteiskunnan kasvateilla on aina ollut henkilökohtainen suhde luontoon ja he ovat kunnioittaneet sitkeää työntekoa puurtamista kaihtamatta. Näin ol-

len hiihdon ja yleisurheilun sisältämät elementit sopivat hyvin yhteen näiden piirteiden kanssa, onhan esimerkiksi hiihtäjällä henkilökohtainen suhde luontoon ja sekä hiihdossa että yleisurheilussa vaaditaan yksinäistä, kovaa puurtamista. Myöhemmin syntyneiden ja nykypäivän nopeatempoisessa yhteiskunnassa kasvaneiden urheilun seuraamiseen puolestaan vauhdikas ja nopeatempoinen jääkiekko sekä vaarallisia tilanteita sisältävä moottoriurheilu ovat sopineet paremmin.

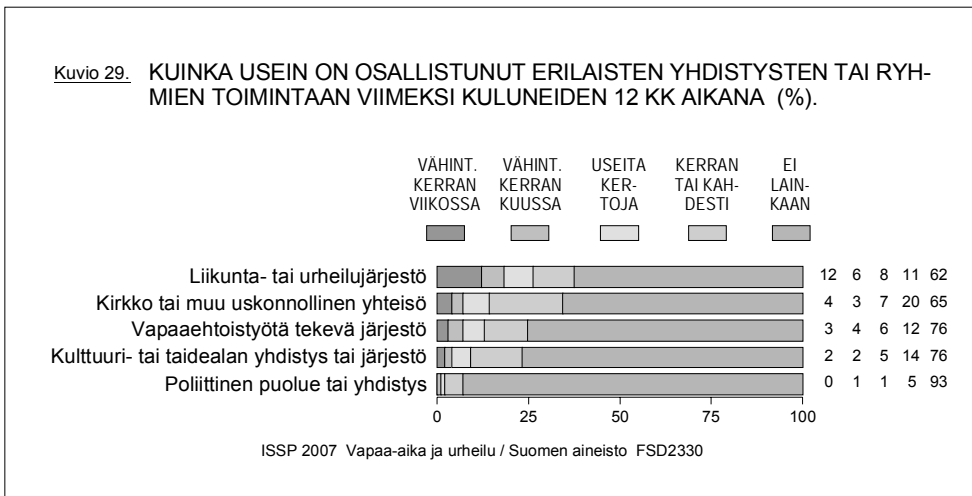
Kuvio 28. MITÄ URHEILUA KATSOO TELEVISIOSTA ENITEN: SEURATUIMMAT LAJIT IÄN MUKAAN (jotain lajia seuraavista, %).

7. Liikunta- ja urheilujärjestöt suosituimpia yhdistyksiä

Monenlaisten vapaa-ajan harrastusten lisäksi joillekin ihmisille erilaisten yhdistysten tai ryhmien toimintaan osallistuminen on saattanut olla tärkeä vapaa-ajanviettotapa. Esimerkiksi 1990-luvun lopulla seitsemän prosenttia 10 vuotta täyttäneistä suomalaisista harrasti järjestö- tai uskonnollista toimintaa (Niemi & Pääkkönen 2001, 42). 2000-luvun alussa Suomen yhdistysrekisterissä oli yli 180 000 yhdistystä (Peltosalmi & Siisiäisen 2001, 5).

Tässä tutkimuksessa yhdistysten toimintaan osallistumisen jaoteltiin karkeasti viiteen eri luokkaan (ks. kyselylomake), mikä ei ole yhtä tarkka kuin Peltosalmen ja Siisiäisen (2001) suositttelema yhdeksänluokkainen yhdistysten toimialan mukainen luokittelumalli. Joka tapauksessa yleisimmin vuonna 2007 osallistuttiin liikunta- tai urheilujärjestöjen toimintaan, sillä 12 prosenttia suomalaisista osallistui niiden toimintaan vähintään kerran viikossa (kuvio 29). Sen sijaan poliittisen puolueen tai yhdistyksen toimintaan vähintään kerran kuussa osallistui ainoastaan prosentti suomalaisista ja 93 prosenttia ei lainkaan⁴.

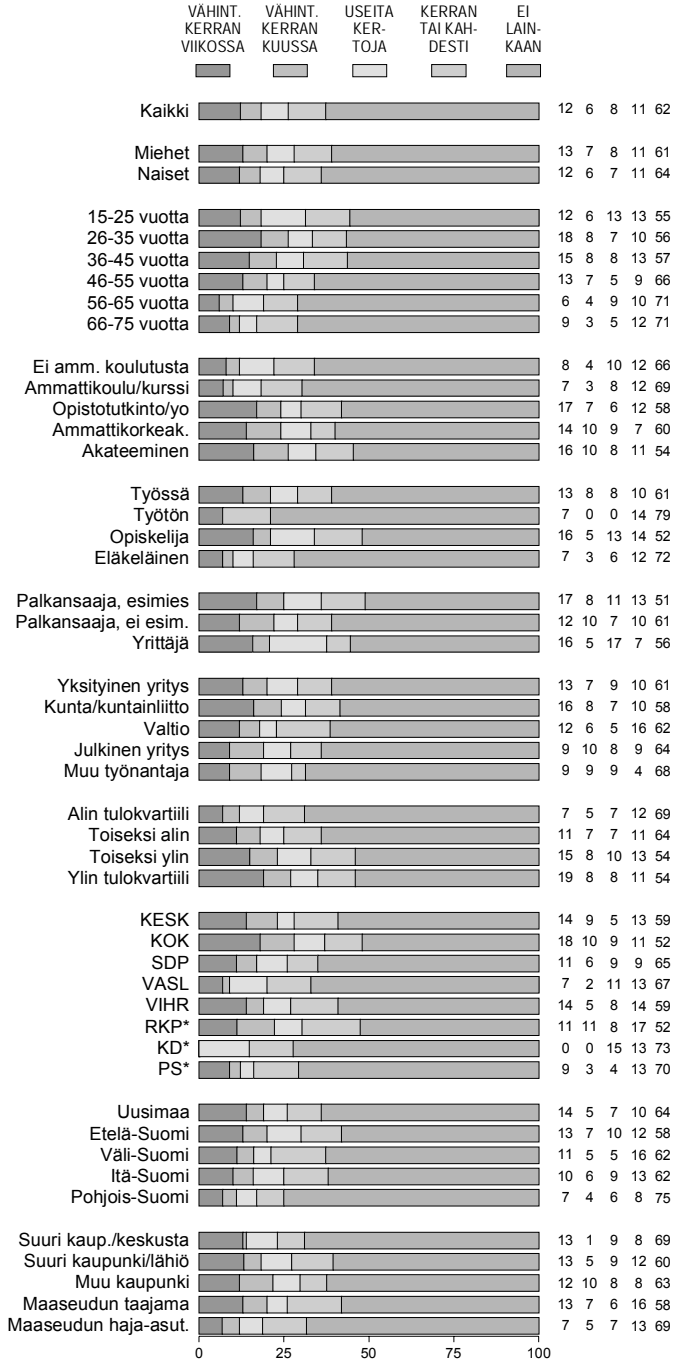

Liikunta- ja urheilujärjestöjen toimintaan osallistuttiin selvästi useammin kuin kulttuuri-, kirkollis-, vapaaehtois-, tai poliittisen järjestön toimintaan. Miehet ja naiset osallistuivat liikunta- ja urheilujärjestöjen toimintaan suunnilleen yhtä usein, mutta alle 56-vuotiaat useammin kuin vähintään 56-vuotiaat (kuvio 30).

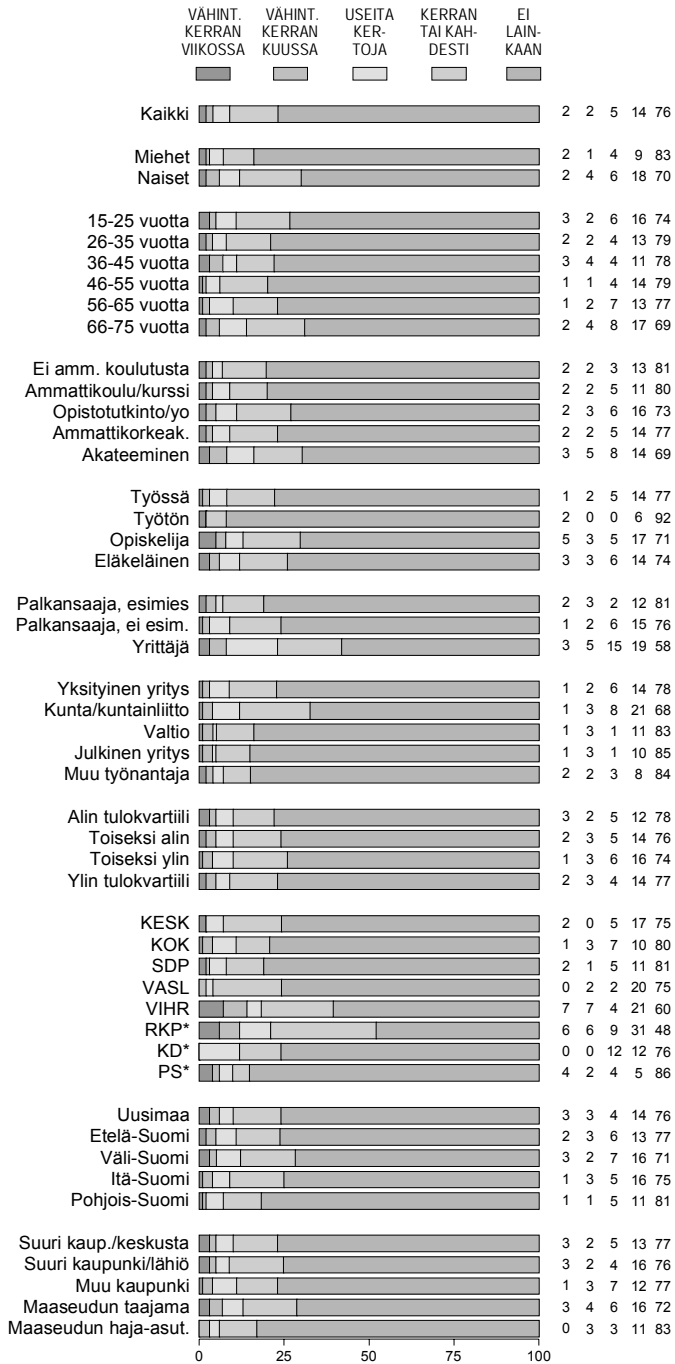
Koulutetut osallistuivat liikunta- tai urheilujärjestötoimintaan useammin kuin kouluttamattomat, työelämässä olevat tai opiskelijat useammin kuin työelämän ulkopuolella olevat ja suurempituloiset useammin kuin pienempituloiset. Asuinpaikan perusteella taas Uudellamaal- la asuvat osallistuivat liikunnan järjestötoimintaan useammin kuin Pohjois-Suomessa asuvat ja

4 Poliittisten puolueiden tai yhdistysten toimintaan osallistuminen eri taustamuuttujien perusteella on nähtävissä liitekuviossa 13.

Kuvio 30. KUINKA USEIN ON OSALLISTUNUT TOIMINTAAN VIIMEKSI KULUNEIDEN 12 KUUKAUDEN AIKANA: LIIKUNTA- TAI URHEILUJÄRJESTÖ (%).

Kuvio 31. KUINKA USEIN ON OSALLISTUNUT TOIMINTAAN VIIMEKSI KULUNEIDEN 12 KUUKAUDEN AIKANA: KULTTUURI- TAI TAIDEALAN YHDISTYS TAI JÄRJESTÖ (%).

muualla kuin haja-asutusalueella asuvat useammin kuin haja-asutusalueella asuvat. Poliittisten puolueiden kannattajista Kristillisdemokraatteja ei juuri liikunnan ja urheilun järjestötoiminnassa näy. Näistä varsinkin asuinpaikan mukaiset tulokset ovat odotettuja, sillä Etelä-Suomen kaupungeissa mahdollisuudet osallistua liikuntajärjestötoimintaan ovat suuremman tarjonnan vuoksi paremmat kuin Pohjois-Suomessa ja haja-asutusalueella.

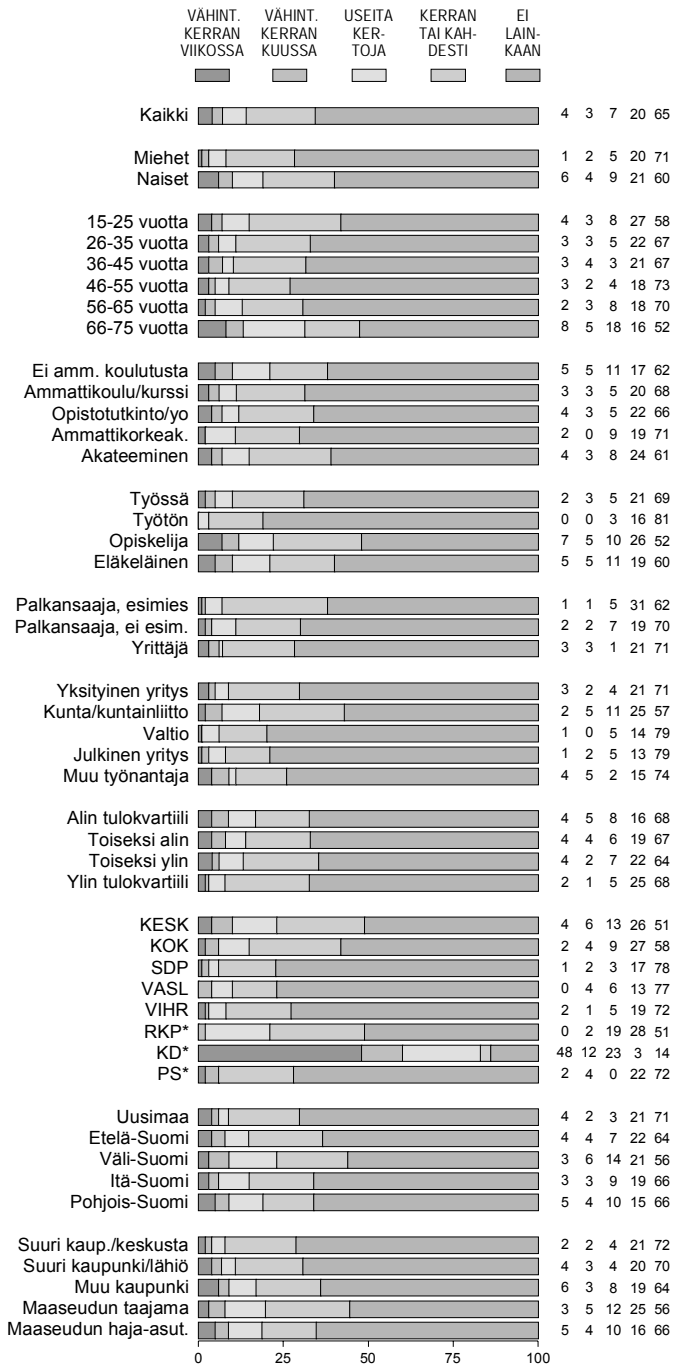
Jos suomalaiset jonkin verran liikunta- ja urheilujärjestötoimintaan osallistuivatkin, niin kulttuuri- tai taidealan yhdistyksen tai järjestön toimintaan ei juuri osallistuttu (kuvio 31). Kuitenkin naiset osallistuivat niiden toimintaan useammin kuin miehet. Naisista 30 prosenttia osallistui tällaiseen toimintaan edes joskus, kun miehistä näin teki 17 prosenttia. Samoin aineiston vanhimmat ja nuorimmat osallistuivat tähän useammin kuin keski-ikäiset. Erityisen selvä ero oli ammattiaseman perusteella niin, että yrittäjät olivat muita selvästi enemmän taipuvaisia kulttuuri- tai taidealan yhdistystoimintaan. Kun yrittäjistä 42 prosenttia oli viimeksi kulueneen vuoden aikana osallistunut kulttuuri- tai taidealan yhdistyksen tai järjestön toimintaan edes joskus, tavallisista palkansaajista näin oli tehnyt 24 ja esimiesasemassa olevista palkansaajista 19 prosenttia. Työnantajatahon perusteella yksityisessä yrityksessä tai kunnalla työskentelevät olivat näin mitattuna kulttuurisuuntautuneempia kuin muut. Poliittisten puolueiden kannattajista taas tällä tavoin erottuivat Vihreiden ja RKP:n kannattajat.

Kirkon tai muun uskonnollisen yhteisön toimintaan osallistumisessa selvästi muista erottautuivat Kristillisdemokraattien kannattajat (kuvio 32). Heistä lähes puolet (48 %) osallistui uskonnollisen yhteisön toimintaan vähintään kerran viikossa kun muiden puolueiden kannattajista näin teki 0–4 prosenttia. Muuten uskonnollisten ryhmien toimintaan osallistuminen oli tasaisen harvinaista, mutta ikääntyneillä, opiskelijoilla ja eläkeläisillä, kunnalla työskentelevillä, maaseudun taajamassa asuvilla ja leskillä se oli hieman muita yleisempää. Ikääntyneiden muita aktiivisempi uskonnollisten yhteisöjen toimintaan osallistuminen on melko odotettu tulos, mutta mikä selittää opiskelijoiden aktiivisuuden tässä asiassa?

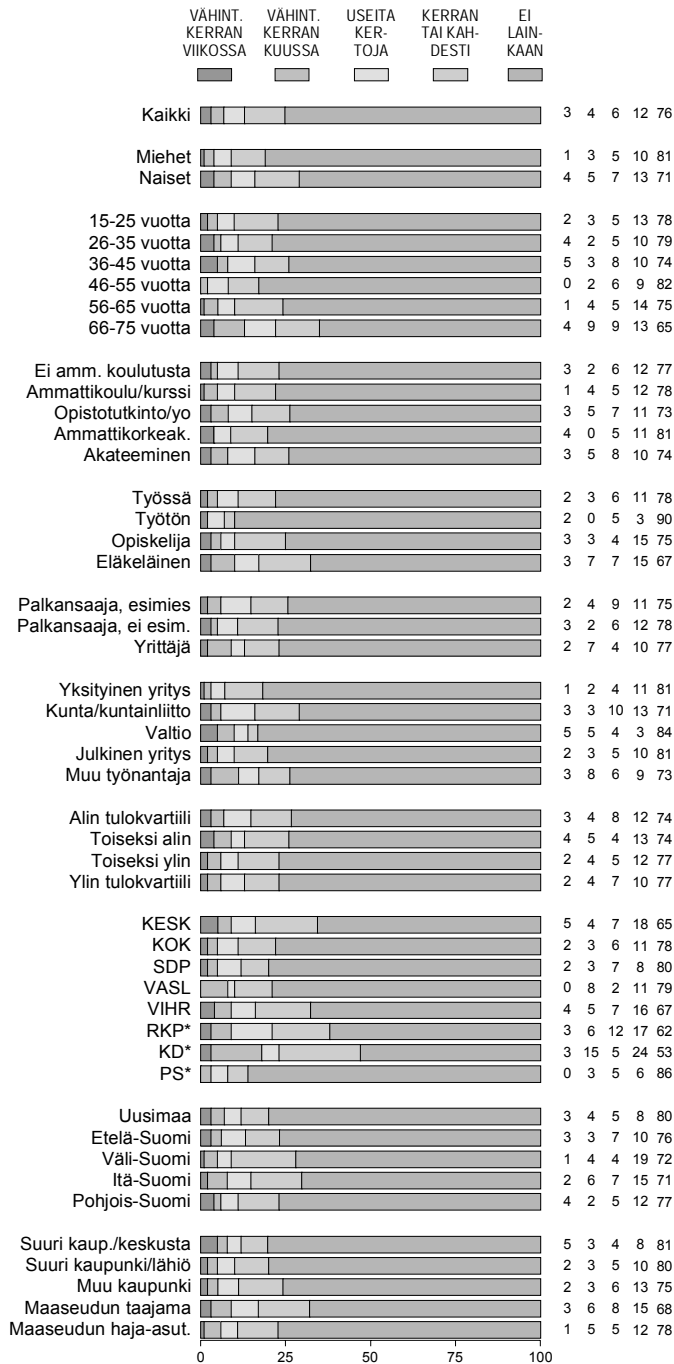
Kovin aktiivisia Jumalanpalveluksiin, kirkollisiin toimituksiin ja hengellisiin tilaisuuksiin osallistujia suomalaiset eivät olleet, sillä lähes 90 prosenttia heistä osallistui tällaisiin tilaisuuksiin korkeintaan useamman kerran vuodessa. Vähintään kerran kuukaudessa tällaisiin tilaisuuksiin osallistuvia oli vain yhdeksän prosenttia. Suurin osa suomalaisista (82 %) kuului evankelisluterilaiseen kirkkoon. Niitä, jotka eivät kuuluneet mihinkään uskonnolliseen kirkkoon tai yhteisöön, oli 14 prosenttia.

Millaista oli sitten suomalaisten osallistuminen vapaaehtoistyötä tekevän järjestön toimintaan? Suurin osa (76 %) ei osallistunut tällaisen järjestön toimintaan lainkaan (kuvio 33). Eläkkeellä olevat kuitenkin osallistuivat tällaiseen toimintaan muita useammin. Samoin Kristillisdemokraattien kannattajat ja maaseudun taajamissa asuvat olivat muita taipuvaisempia osallistumaan vapaaehtoistoimintaan.

Kuvio 32. KUINKA USEIN ON OSALLISTUNUT TOIMINTAAN VIIMEKSI KULUNEIDEN 12 KUUKAUDEN AIKANA: KIRKKO TAI MUU USKONNOLLINEN YHTEISÖ (%)

**Kuvio 33. KUINKA USEIN ON OSALLISTUNUT TOIMINTAAN VIIMEKSI KULUNEIDEN 12 KUUKAUDEN AIKANA: VAPAAEHTOIS-
TYÖTÄ TEKEVÄ JÄRJESTÖ (%)**

8. Yhteenveto

Tässä raportissa on käsitelty suomalaisten vapaa-aikaa ja liikuntaa vuonna 2007. Voidaan sanoa, että vapaa-ajalla on suomalaisille tärkeä merkitys. Tätä kuvaa ensinnäkin se, että kaikkein eniten aikaa he haluaisivat käyttää vapaa-ajan harrastuksiin. Toiseksi vapaa-aikaa käytettiin ennen kaikkea rentoutumiseen ja toipumiseen. Kolmanneksi suurin osa suomalaisista koki voivansa olla vapaa-ajalla oma itsensä.

Osa suomalaisista tunsi itsensä vapaa-ajallaan kiireiseksi (27 % tunsi näin usein tai erittäin usein) tai tunnusti ajattelevansa työasioita (kolmasosa). Sen sijaan ikävystyneeksi tunsi itsensä vain hyvin harva. Työasioiden ajatteleminen vapaa-ajalla oli tyypillistä erityisesti korkeasti koulutetuille, yksityisellä sektorilla työskenteleville ja työuransa lakivaiheessa oleville. Tämä ryhmä vaikuttaa olevan suurin riskiryhmä työssä jaksamisen kannalta, sillä he pystyvät irtautumaan huonoimmin työstä vapaa-aikanaan. Merkittävin este suomalaisille viettää vapaa-aikaansa haluamallaan tavalla oli ajanpuute.

Suomalaisten vapaa-aika oli aika televisiokeskeistä, sillä kolme neljäsosaa kansasta katsoi televisiota päivittäin. Tietokonetta ja internetiä päivittäin käyttäviä oli yli kolmasosa ja vähintään useita kertoja viikossa käyttäviä 60 prosenttia. Naiset ja miehet käyttivät tietokonetta yhtä usein, mutta iän perusteella ilmeni erittäin suuria eroja siten, että tietokoneen käyttö oli sitä harvinaisempaa, mitä vanhemmasta ikäluokasta oli kyse. Internetin ja tietokoneen käyttöaktiivisuus olikin yksi selvimmistä eri-ikäisiä suomalaisia erottelevista tekijöistä.

Myös musiikin kuuntelu oli yleinen tapa viettää vapaa-aikaa. Sen sijaan lukeminen ei ollut yhtä suosittua. Neljännes suomalaisista harrasti myös ostoksilla käymistä useita kertoja viikossa. Yli 65-vuotiaat harrastivat yllättäen ”shoppailua” useammin kuin muut.

Ystävien tapaaminen väheni selvästi 25 ikävuoden jälkeen, kun taas sukulaisten tapaaminen lisääntyi 65 ikävuoden jälkeen. Toisin sanoen, alle 25-vuotiailla ystävien tapaaminen oli selvästi yleisempää kuin tätä vanhemmilla ja yli 65-vuotiailla sukulaisten tapaaminen oli selvästi yleisempää kuin tätä nuoremmilla.

Liikunta ja urheilu oli suomalaisille tärkeää. Useampi kuin kaksi kolmesta koki saavansa siitä melko tai erittäin paljon nautintoa. Lähes puolet suomalaisista liikkui niin, että hengästyi ja hikoili ainakin lievästi vähintään kolme kertaa viikossa, mitä joidenkin määritelmien mukaan voidaan pitää terveyden kannalta riittävänä liikkumisena. Myös liikunnallisesti täysin passiivisten osuus oli pieni. Arkiliikunta oli kuitenkin vähäistä, sillä neljäsosa kansasta ei kävellyt tai pyöräillyt päivittäisiä työ- tai asiointimatkojaan. Kaikkein aktiivisimpia liikunnan harrastajia liikuntakertojen määrällä mitattuna olivat yli 65-vuotiaat, joista kolmannes liikkui päivittäin. Passiivisimpia olivat puolestaan 36–45-vuotiaat. Naiset liikkuiivat useammin kuin miehet.

Suomalaisten suosituimpia liikuntalajeja olivat kävely, juoksulenkkeily, pyöräily, sauvakävely, kuntosaliharjoittelu ja uinti. Kävelyä harrastettiin sitä yleisemmin, mitä vanhemmasta ikäryhmästä oli kyse, kun taas juoksulenkkeilyn suhteen asia oli päinvastoin. Tärkein syy suomalaisille harrastaa liikuntaa oli fyysinen ja henkinen terveys. Yli 65-vuotiaille ja alle 25-vuotiaille se oli vähemmän tärkeää kuin muille. Tämä on yllättävä tulos, sillä eläkeiässä sairaudet alkavat vaivata yleisemmin kuin esimerkiksi keski-ikässä. Sen sijaan odotettua oli, että liikunnan vaikutus ulkonäköön oli nuorille, naisille ja naimattomille tärkeämpi syy harrastaa liikuntaa kuin

muille. Suurin osa suomalaisista halusi myös laihtua. Naiset halusivat laihtua yleisemmin kuin miehet.

Lähes neljäsosa suomalaisista tunsu itsensä ylpeäksi Suomen menestyessä urheilukilpailuissa. Erityisen suurta tällainen ylpeys oli yli 65-vuotiailla. Suosituimpia televisiosta seurattavia urheilulajeja olivat jääkiekko, yleisurheilu, moottoriurheilu ja hiihto. Yleisurheilu ja hiihto olivat naisten suosimia penkkiurheilulajeja, kun taas jalkapallo ja moottoriurheilu olivat miesten suosikkilajeja. Perinteiset yksilölajit (yleisurheilu ja hiihto) olivat sitä suosituimpia, mitä vanhemmasta ikäluokasta oli kyse, kun taas jääkiekon suhteen asia oli päinvastoin.

Osalle kansasta myös yhdistysten toimintaan osallistuminen oli merkittävä vapaa-ajanviettopa. Useimmin suomalaiset osallistuivat liikunta- ja urheilujärjestöjen toimintaan. Runsas kymmenesosa teki näin vähintään kerran viikossa. Sen sijaan poliittisten ryhmien toimintaan osallistuminen oli harvinaista. Kristillisdemokraattien kannattajille kirkon tai muun uskonnollisen yhteisön toimintaan osallistuminen oli selvästi yleisempää kuin muille. Lähes puolet heistä osallistui tällaiseen toimintaan vähintään kerran viikossa, kun muiden puolueiden kannattajista näin teki korkeintaan neljä prosenttia.

Kaiken kaikkiaan yleisimpiä suomalaisten vapaa-ajan harrastuksia olivat television, videoiden tai DVD:n katselu (74 % harjoitti päivittäin), musiikin kuuntelu (51 %), tietokoneen tai internetin käyttö (35 %), liikunta (22 %), lukeminen (16 %) ja ystävien tapaaminen (10 %). Taulukkoon 1 on koottu yhteenveto suomalaisten keskeisistä vapaa-ajan harrastuksista.

Vapaa-aikaa käsittelevissä tutkimuksissa tulisi jatkossa perehtyä tarkemmin eri vapaa-ajan toimintojen sisältöihin, kuten esimerkiksi siihen, mitä musiikkia suomalaiset kuuntelevat, millaisia televisio-ohjelmia ja elokuvia he katsovat, millaisia kirjoja he lukevat, millaista on heidän ”shoppailunsa”, mihin erilaisiin toimintoihin he tietokonetta käyttävät, millaisiin joukkotapah-tumiin he osallistuvat. Tällöin ei riitä vain käyttäjä- tai harrastajamäärien toteaminen. Tärkeää olisi selvittää myös kansalaisten osallistumista hyväntekeväisyys- ja vapaaehtoistoimintaan kuten ympäristö- ja eläinsuojeluun sekä yleisesti kansainväliseen toimintaan. Varsinkin kansainvälisten liikkeiden toimintaan osallistumisesta tulee globalisaation myötä todennäköisesti tulevaisuudessa yhä merkityksellisempi osa ihmisten elämää.

TAULUKKO 1. Yhteenveto suomalaisten tyypillisistä vapaa-ajan harrastuksista

Televisio ja tietokoneet	Liikunta ja urheilu	Musiikki ja kulttuuri	Sosiaalinen kanssakäyminen	Lukeminen	Ostoksilla käyminen
74 % suomalaisista katsoo päivittäin tv:tä, 35 % käyttää päivittäin tietokonetta. Ikään-tyneet katsovat TV:tä eniten, nuoret vähiten. Nuoret käyttävät tietoko- netta eniten, ikääntyneet vähiten.	46 % suomalaisista liikkuu vähintään 3 krt viikossa hengästyen ja hikoillen. Nuoret liikku- vat näin useammin kuin muut. 23 % ei kävele tai pyöräile päivittäin työ / asiointimatkojaan. Jää- kiekkoa nuoret seura- vat eniten, ikääntyneet vähiten. Yleisurheilua ja hiihtoa ikääntyneet seuraavat eniten, nuoret vähiten.	51 % suomalaisista kuuntelee päivittäin musiikkia. Nuoret teke- vät näin useammin kuin muut. 84 % käy konser- teissa, teatterissa, näytte- lyissä vähintään joskus. Korkeasti koulutetut ja hyvätuloiset käyvät kult- tuuritapahtumissa muita useammin.	Ystävien tapaaminen vähenee 25 ikävuoden jälkeen. Sukulaisten ta- paaminen lisääntyy 65 ikävuoden jälkeen.	29 % suomalaista lukee kirjoja vähintään useita kertoja viikossa. Naiset ja ikääntyneet lukevat useammin kuin miehet ja nuoret. Kor- keasti koulutetut lukevat useammin kuin muut.	26 % suomalaisista käy ostoksilla useita kertoja viikossa. Naiset tekevät näin useammin kuin miehet, 36–45- ja yli 65-vuotiaat useam- min kuin muut.

Kirjallisuus

- Alasuutari, P. 2004. Toisen tasavallan pyhät arvot ja niiden rapautuminen. Teoksessa Saarikangas, K., Mäenpää, P. & Sarantola-Weiss, M. (toim.) Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki. Helsinki: Tammi, 258–267.
- Bauman, Z. 2002. Notkea moderni. Tampere: Vastapaino.
- Bryman, A. 2004. The Disneyization of Society. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.
- Compass 1999. Sport Participation in Europe. A Project Seeking the Co-ordinated Monitoring of Participation in Sports in Europe. London: UK Sport & Walkden House.
- Dunning, E. 1986. The Dynamics of Modern Sport: Notes on Achievement-Striving and the Social Significance of Sport (Dunning). Teoksessa Elias, N. & Dunning, E. *Quest for Excitement. Sport and Leisure in the Civilizing Process*. Oxford and New York: Basil Blackwell, 205–233.
- Elias, N. 1986. Introduction. Teoksessa Elias, N. & Dunning, E. *Quest for Excitement. Sport and Leisure in the Civilizing Process*. Oxford and New York: Basil Blackwell, 19–62.
- Elias, N. & Dunning, E. 1986. The *Quest for Excitement in Leisure*. Teoksessa Elias, N. & Dunning, E. *Quest for Excitement. Sport and Leisure in the Civilizing Process*. Oxford and New York: Basil Blackwell, 63–90.
- Erola, J., Wilska, T.-A. & Ruonavaara, H. 2004. Johdanto. Teoksessa Erola, J. & Wilska, T.-A. (toim.) *Yhteiskunnan moottori vai kivireki? Suuret ikäluokat ja 1960-lukulaisuus*. Jyväskylä: SoPhi, 13–28.
- Haapala, P. 2003. Nuoriso numeroina. Teoksessa Aapola, S. & Kaarninen, M. (toim.) *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia*. Helsinki, SKS, 67–85.
- Hakamäki, M. & Ukkonen, T. 1998. Autoilu ikääntyvässä yhteiskunnassa. *Gerontologia* 12 (4), 195–202.
- Heikkala, J., Honkanen, P., Laine, L., Pullinen, M. & Ruuskanen-Himma, E. 2003. Liikunnan ja urheilun tärinä. *Liikunnan ja urheilun maailma* 17 / 2003, erikoispainos, 1–23.
- Heinonen J. 2006. Työläismies ahdingossa? Kolme miessukupolvea rakennemuutosten Suomessa. Helsinki: yliopistopaino.
- Heinonen, V. 2005. Kultainen 60-luku. Teoksessa Karisto, A. (toim.) *Suuret ikäluokat*. Tampere: vastapaino, 145–166.
- Heinonen, O.J., Lainio, M., Parkkunen, H., Rinne, R., Sinkkonen, A., Suominen, S., Takamäki, M. & Tähtinen, J. 2001. Näin Turku liikkui vuonna 2000. Turku: Paavo Nurmi -keskus & Turun kaupunki.
- Hjerpe, R. 2004. Puutteesta hyvinvointiin: itsenäisen Suomen talous. Teoksessa Saarikangas, K., Mäenpää, P. & Sarantola-Weiss, M. (toim.) Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki. Helsinki: Tammi, 97–107.
- Hoikkala, T. & Paju, P. 2002. Sukupolvitutkimus ja nuorisopolitiikka. Teoksessa Silvennoinen, H. (toim.) *Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Opetusministeriö; Nuorisotutkimusverkosto; Nuorisoasiain neuvottelukunta, 14–31.
- Ilmanen, K. 1996. Kunnat liikkeellä. Kunnallinen liikuntahallinto suomalaisen yhteiskunnan muutoksessa 1919–1994. Jyväskylän yliopisto: Studies in Sport, Physical Education and Health 43.
- Ilmarinen, J. 2000. Työikäiset ja elämäntiet. Teoksessa Heikkinen, E. & Tuomi, J. (toim.) *Suomalainen elämäntiet*. Helsinki: Tammi, 173–193.
- Inkinen, S. 1998. 90-luvun sukupolvikäsitteet – ”G-sukupolvi” ja ”verkkosukupolvi” ajan hengen ilmauksina. Teoksessa Houni, P. & Suurpää, L. (toim.) *Kuvassa nuoret*. Tampere: Tampere University Press, 165–185.
- Ikonen, H. 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Gaudeamus.
- Jokinen, K. 1996. Kasvaminen ja oppiminen traditioiden jälkeen. Teoksessa Suurpää, L. & Aaltojärvi, P. (toim.) *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*. Helsinki: SKS, 23–50.

- Julkunen, R. 2004. Hyvinvointivaltio ja sukupuoli. Teoksessa Teoksessa Saarikangas, K., Mäenpää, P. & Sarantola-Weiss, M. (toim.) Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki. Helsinki: Tammi, 176–185.
- Junto, A. & Vilkkio, A. 2005. Monta kotia. Suurten ikäluokkien asumishistoriat. Teoksessa Teoksessa Karisto, A. (toim.) Suuret ikäluokat. Tampere: vastapaino, 115–144.
- Juppi, J. 1995. Suomen julkinen liikuntapolitiikka valtionhallinnon näkökulmasta vuosina 1917–1994. Jyväskylän yliopisto: Studies in Sport, Physical Education and Health 36.
- Kallioniemi, K. 2003. Nuorisokuvat, populaarikulttuuri ja Suomalaisuus. Teoksessa Aapola, S. & Kaarninen, M. (toim.) Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Helsinki, SKS, 481–495.
- Karisto, A. 1986. Suomi juoksee. Sosiologia 23 (2), 106–116.
- Karisto, A. 2005. Suuret ikäluokat kuvastimessa. Teoksessa Karisto, A. (toim.) Suuret ikäluokat. Tampere: vastapaino, 17–58.
- Karisto, A., Takala, P. & Haapola, I. 1998. Matkalla nyky aikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.
- Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006a. Aikuisliikunta. Helsinki: Suomen Kuntourheiluliitto.
- Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006b. Lapset ja nuoret. Helsinki: Nuori Suomi.
- Kinnunen, T. 2001. Pyhät bodarit. Yhteisöllisyys ja onni täydellisessä ruumiissa. Helsinki: Gaudeamus.
- Koivunen, A. 2004. Ei me elokuvista arkea haettu – mutta televisiosta ehkä! Teoksessa Saarikangas, K., Mäenpää, P. & Sarantola-Weiss, M. (toim.) Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki. Helsinki: Tammi, 387–402.
- Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 39.
- Korkiakangas, P. 2004. Lapsuus, leikki ja kulttuuri. Teoksessa Saarikangas, K., Mäenpää, P. & Sarantola-Weiss, M. (toim.) Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki. Helsinki: Tammi, 417–424.
- Koski, P. 1996. Elämäntyyli tutkimus: Liikunta on suomalaisten tärkein harrastus. Liikunta ja tiede 33, (5), a22–a27.
- Koski, P. 1998. Hiipuuko hiihto, uupuuko yleisurheilu? Penkkiurheilu ei ole perinnelaji. Liikunta ja tiede 35 (1), 6–7.
- Kujala, U. 2004. Aiheuttaako liikkumattomuus terveysriskin? Liikunta ja tiede 41 (5), 16–17.
- Lahti-Koski, M. 2001. Body Mass Index and Obesity Among Adults in Finland. Trends and Determinants. Helsinki: Publications of the National Public Health Institute.
- Leino, M. & Viitanen, K. 2003. Aikuisiksi kasvaminen suomalaisessa maalaisperheessä 1940–1950-luvuilla. Teoksessa Aapola, S. & Kaarninen, M. (toim.) Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Helsinki, SKS, 187–197.
- Maguire, J. & Mansfield, L. 1998. “No-Body’s Perfect”: Women, Aerobics, and the Body Beautiful. Sociology of Sport Journal 15 (2), 109–137.
- Mead, M. 1971. Ikäryhmien ristiriidat: Sukupolvikuilun tutkimusta. Helsinki: Otava.
- Meinander, H. 2004. Ruumiista kulttuurin kiintopiste. Teoksessa Saarikangas, K., Mäenpää, P. & Sarantola-Weiss, M. (toim.) Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki. Helsinki: Tammi, 436–451.
- Melin, H., Blom, R. & Kiljunen, P. 2007. Suomalaiset ja työ. Raportti ISSP 2005 Suomen aineistosta. Tampere: Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 3, 2007.
- Minkkinen, V., Pääkkönen, H. & Liikkanen, M. 2001. Kulttuuri- ja liikuntaharrastukset 1991 ja 1999. Helsinki: Tilastokeskus.
- Mäenpää, P. 2004. Kansalaisesta kuluttajaksi. Teoksessa Saarikangas, K., Mäenpää, P. & Sarantola-Weiss, M. (toim.) Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki. Helsinki: Tammi, 286–315.

- Niemi, I. & Pääkkönen, H. 2001. Ajankäytön muutokset 1990-luvulla. Kulttuuri ja viestintä 2001:6. Helsinki: Tilastokeskus.
- Nurmela, K. & Taivela, J. 2003. Koulumatkakokemukset maaseudulla ennen ja nyt. ”Reen jalaksilla vai taksin penkillä”. Turun yliopisto: Turun opettajankoulutuslaitos, pro-gradu-tutkielma.
- Nurmela, S. & Pehkonen, J. 1998a. Liikuntagallup 1997–98. Aikuisten liikuntatutkimus. Helsinki: SLU.
- Nurmela, S. & Pehkonen, J. 1998b. Liikuntagallup 1997–98. Lasten ja nuorten liikuntatutkimus. Helsinki: SLU.
- Paasonen, S. 2004. Uusi media, uusi kulttuuri. Teoksessa Saarikangas, K., Mäenpää, P. & Sarantola-Weiss, M. (toim.) Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki. Helsinki: Tammi, 511–516.
- Pehkonen, J. 1991a. Kuntoilu-, liikunta- ja urheilulajien harrastaminen Suomessa vuonna 1991. Osa I: Liikunnan harrastaminen. Helsinki: SVUL.
- Pehkonen, J. 1991b. Kuntoilu-, liikunta- ja urheilulajien harrastaminen Suomessa vuonna 1991. Osa IV: Liikunnan harrastaminen 15–18-vuotiaiden keskuudessa. Helsinki: SVUL.
- Peltosalmi, J. & Siisiäinen, M. 2001. Yhdistysten toimialan mukainen luokittelumalli. Jyväskylän yliopisto: Sosiologian julkaisuja 67.
- Pöntinen, P. 1996. Kuka pelkää(kään) musateveetä? Teoksessa Suurpää, L. & Aaltojärvi, P. (toim.) Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin. Helsinki: SKS, 131–153.
- Rahkonen, O. 1998. Vanhojen miesten ja naisten elintavat ja terveydentila. Teoksessa Rahkonen, O. & Lahelma, E. (toim.) Elämäнкаари ja terveys. Helsinki: Gaudeamus, 167–185.
- Ritzer, G. & Stillman, T. 2001. The Postmodern Ballpark as a Leisure Setting: Enchantment and Stimulated De-McDonaldization. *Leisure Sciences* 23 (2), 81–98.
- Robinson, L. 2003. The Business of Sport. Teoksessa Houlihan, B. (ed.) 2003. Sport & Society. A Student Introduction. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE publications, 165–183.
- Saarikangas, K., Mäenpää, P. & Sarantola-Weiss, M. 2004. Rakentajien maa ja hyvinvoinnin kulttuuri. Teoksessa Saarikangas, K., Mäenpää, P. & Sarantola-Weiss, M. (toim.) Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki. Helsinki: Tammi, 10–19.
- Saarinен, H. 2001. Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus? Tutkimus nuorten kulutuskäyttäytymisestä ja velkaantumisesta. Helsinki: Stakes, raportteja 261.
- Segrave, J. O. 2000. Sport as Escape. *Journal of Sport & Social Issues* 24 (1), 61–77.
- Smolander, J. 1995. Kestävyysharjoittelu. Teoksessa Korhonen, O., Kukkonen, R., Louhevaara, V. & Smolander, J. (toim.) Liikunnasta työkykyä ja hyvinvointia – periaatteita ja käytännön esimerkkejä. Helsinki: työterveyslaitos, 64–68.
- Strong, W.B., Malina, R.M., Blimkie, C.J.R., Daniels, S.R., Dishman, R.K., Gutin, B., Hergenroeder, A.C., Must, A., Nixon, P.A., Pivarnik, J.M., Rowland, T., Stewart, T. & Trudeau, F. 2005. Evidence Based Physical Activity for School-Age Youth. *The Journal of Pediatrics* 146 (6), 732–737.
- Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001–2002. Aikuisliikunta. Helsinki: Suomen kuntourheiluliitto.
- Thrane, C. 2001. Sport Spectatorship in Scandinavia. A Class Phenomenon? *International Review for the Sociology of Sport* 36, 2, 149–163.
- Tekniikka & Talous 2008. Yhä useampi luistaa tv-maksusta. <http://www.tekniikkatalous.fi/viihde/vapaa-aika/article121033.ece> [14.10.2008]
- Tilastokeskus 2004. <http://statfin.stat.fi/StatWeb/start.asp?PA=Akaikas&D1=a,!12-l&D2=0-11,21,31,41,51,l&LA=fi&DM=SLFI&TT=2> [13.5.2003]
- Tohtori.fi. 2008. <http://www.tohtori.fi/?page=2381134> [11.9.2008]
- Tuomaala, S. 2003. Polkupyörällä pääsee. Suomalaisen nuoruuden siirtymiä ja symboleita 1920–1940-luvuilta. Teoksessa Aapola, S. & Kaarninen, M. (toim.) Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Helsinki, SKS, 355–371.
- Vanttaja, M. & Järvinen, T. 2006. Oppiminen ja identiteetti muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Mäkinen,

J., Olkinuora, E. & Suikkanen, A. (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–42.

Vasara, E. 2004. Valtion liikuntahallinnon historia. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura, julkaisu nro 157.

Veblen, T. 2002. Joutilas luokka. Helsinki: Art House [alkuperäinen ilmestymisvuosi 1899].

Vilkko, A. 2000. Elämänkulku ja elämänkerronta. Teoksessa Heikkinen, E. & Tuomi, J. (toim.) Suomalainen elämänkulku. Helsinki: Tammi, 74–85.

Virtanen, M. 2001. Fennomanian perilliset poliittiset traditiot ja sukupolvien dynamiikka. Helsinki: SKS ja Stakes.

Vuori, I. & Miettinen, M. 2000. Kuinka tärkeää liikunta on terveydelle ja toimintakyvylle? Teoksessa Miettinen, M. (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi – miten liikunta lisää mahdollisuuksia. Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II. Tutkimuskatsaus. Liikunnan kansanterveyden julkaisuja 124. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö (LIKES), 91–121.

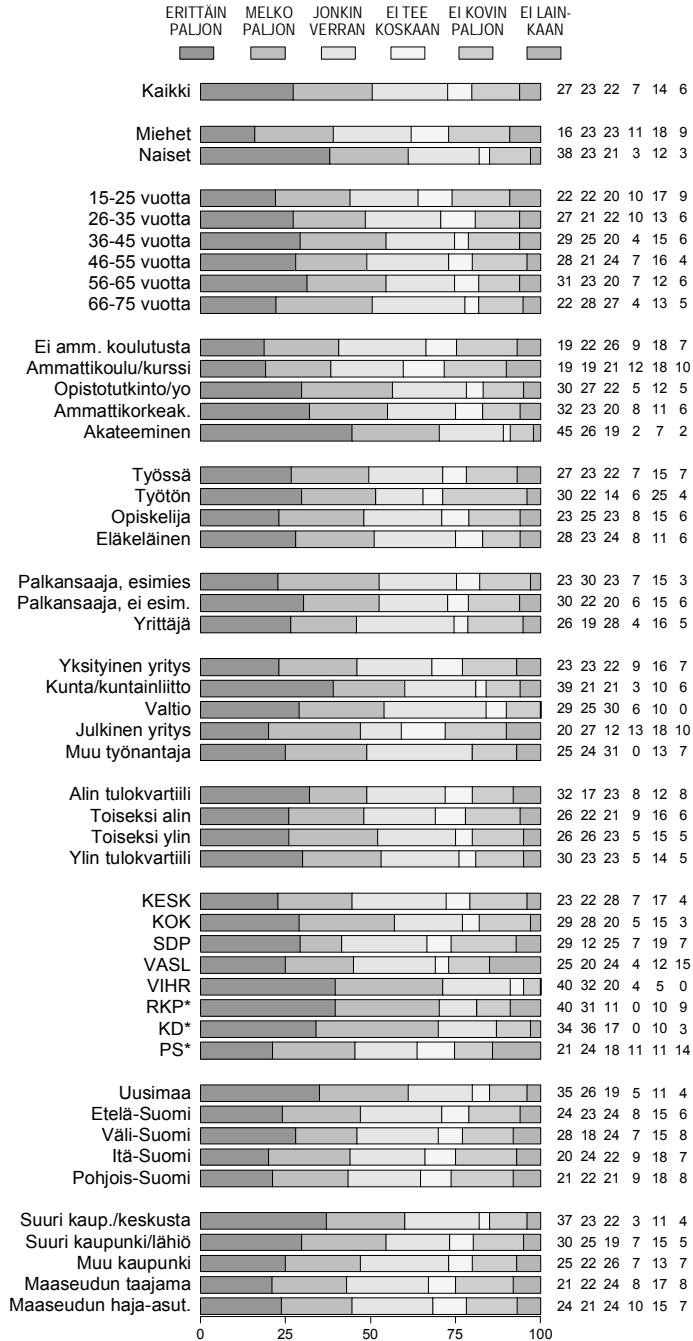
Zacheus, T. 2008. Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen. Suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos. Turun yliopiston julkaisuja C 268.

Zacheus, T., Tähtinen, J., Rinne, R., Koski, P. & Heinonen, O. J. 2003. Kaupunkilaisten liikunta ikäpolvittain: Turkulaisten liikuntatottumukset 2000-luvun alussa. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja A: 201.

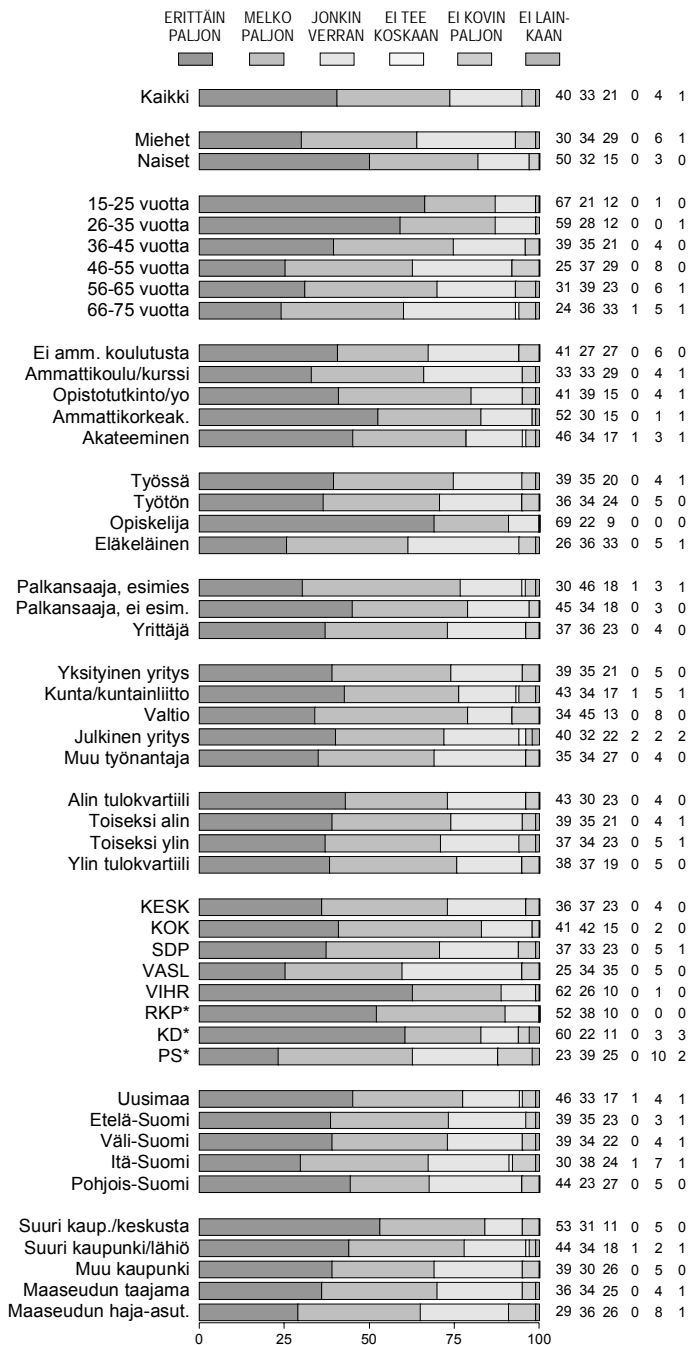
Tutkimusaineisto

ISSP 2007: vapaa-aika ja urheilu: Suomen aineisto [elektroninen aineisto]. FSD2330, versio 1.0 (2008-03-18). Blom, Raimo (Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos) & Melin, Harri (Turun yliopisto. Sosiologian laitos) & Tanskanen, Eero (Tilastokeskus. Haastattelu- ja tutkimuspalvelut) [tekijä(t)]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja], 2008.

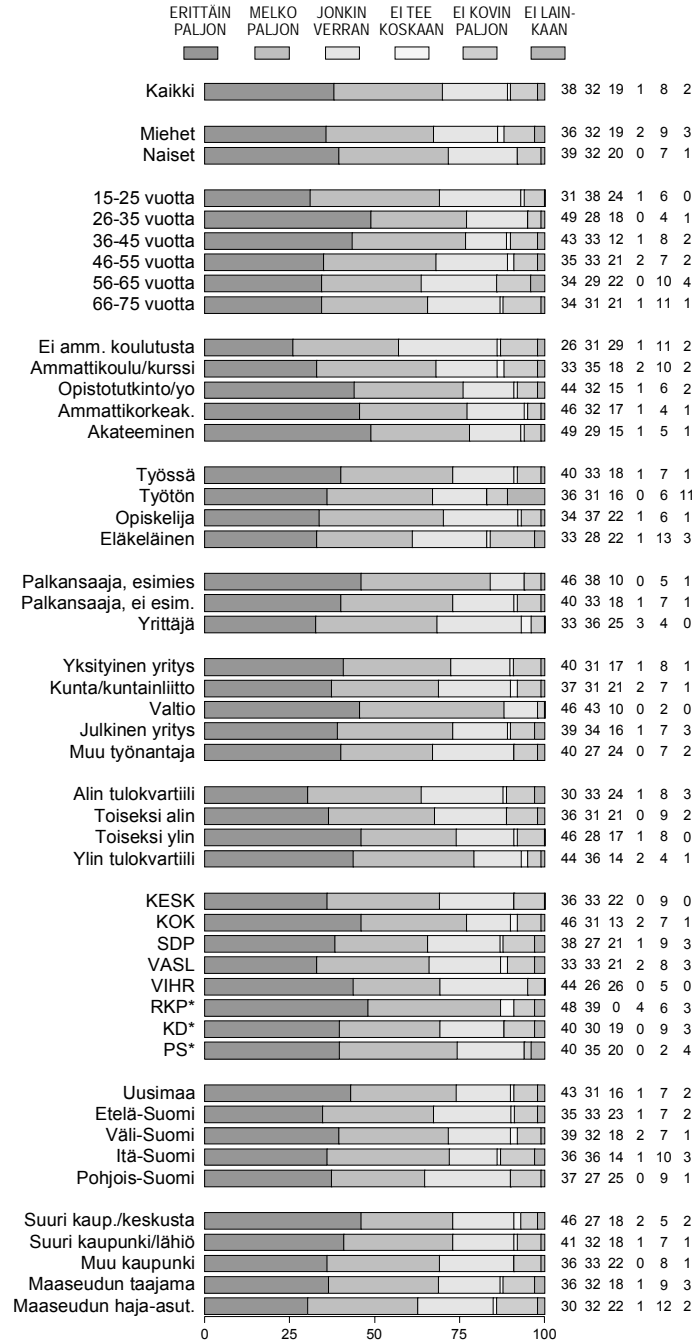
Liitekuvio 1. KUINKA PALJON NAUTINTOA SAA VAPAA-AJALLAAN: KIRJOJEN LUKEMINEN (%).

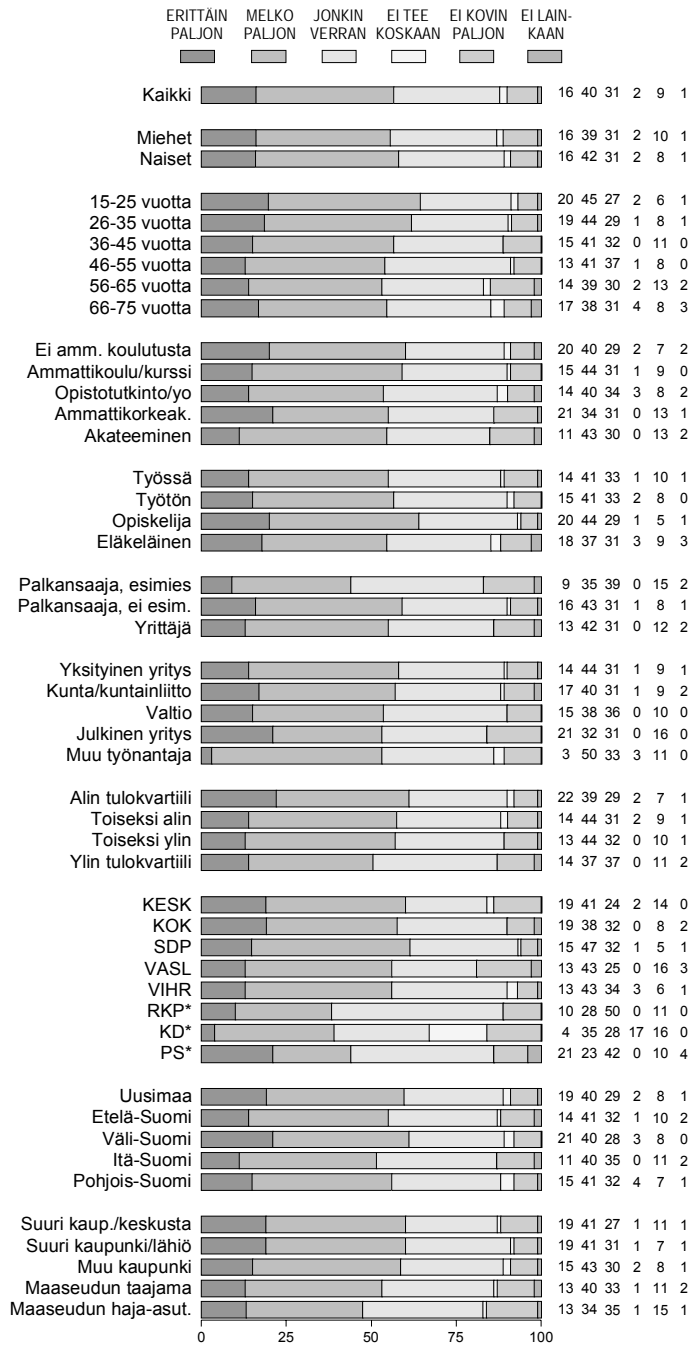
Liitekuvio 2. KUINKA PALJON NAUTINTOA SAA VAPAA-AJALLAAN: YSTÄVIERIEN TAPAAMINEN (%).

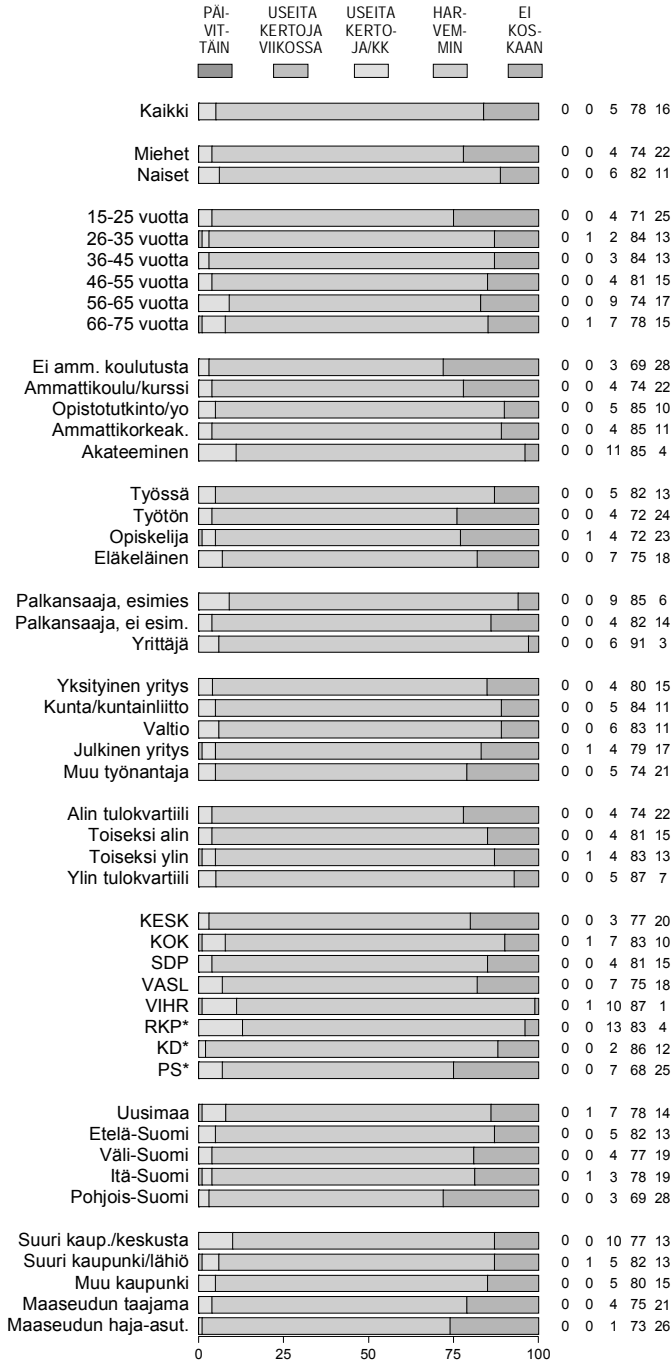
Liitekuvio 3. KUINKA PALJON NAUTINTOA SAA VAPAA-AJALLAAN: LIIKUNNAN HARRASTAMINEN (%).

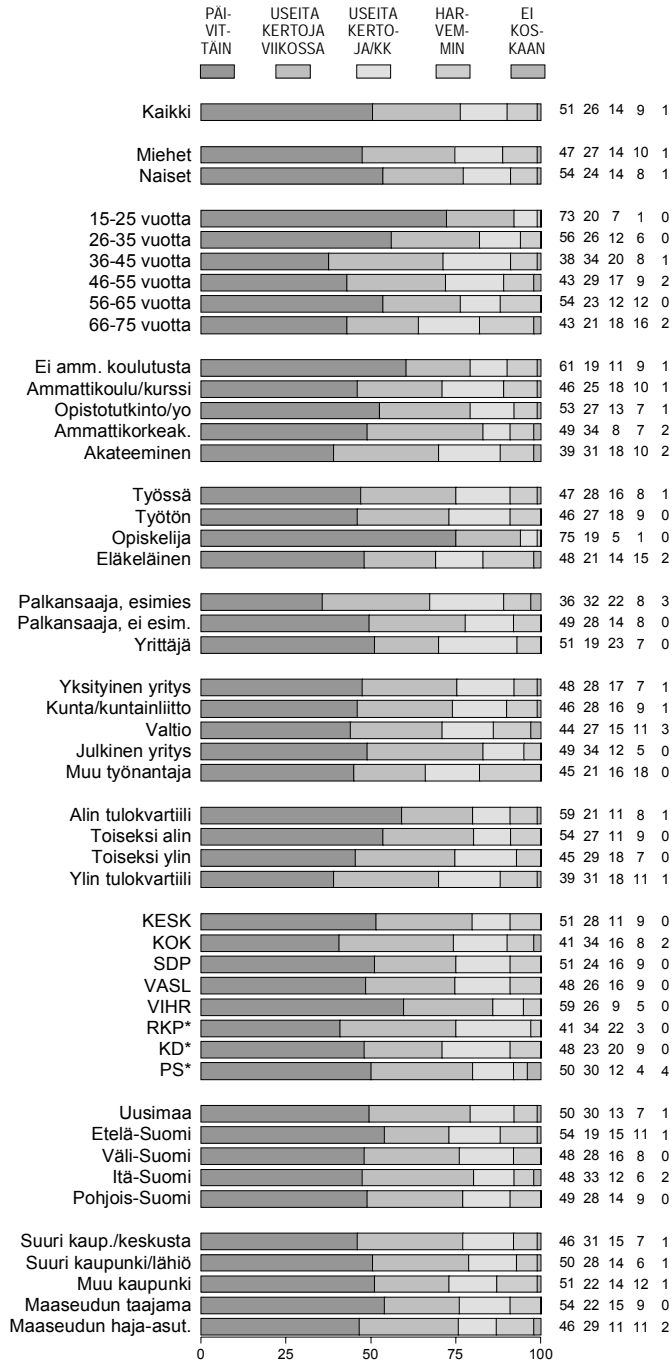
Liitekuvio 4. KUINKA PALJON NAUTINTOA SAA VAPAA-AJALLAAN: TELEVISION, VIDEOIDEN TAI DVDn KATSELEMINEN (%).

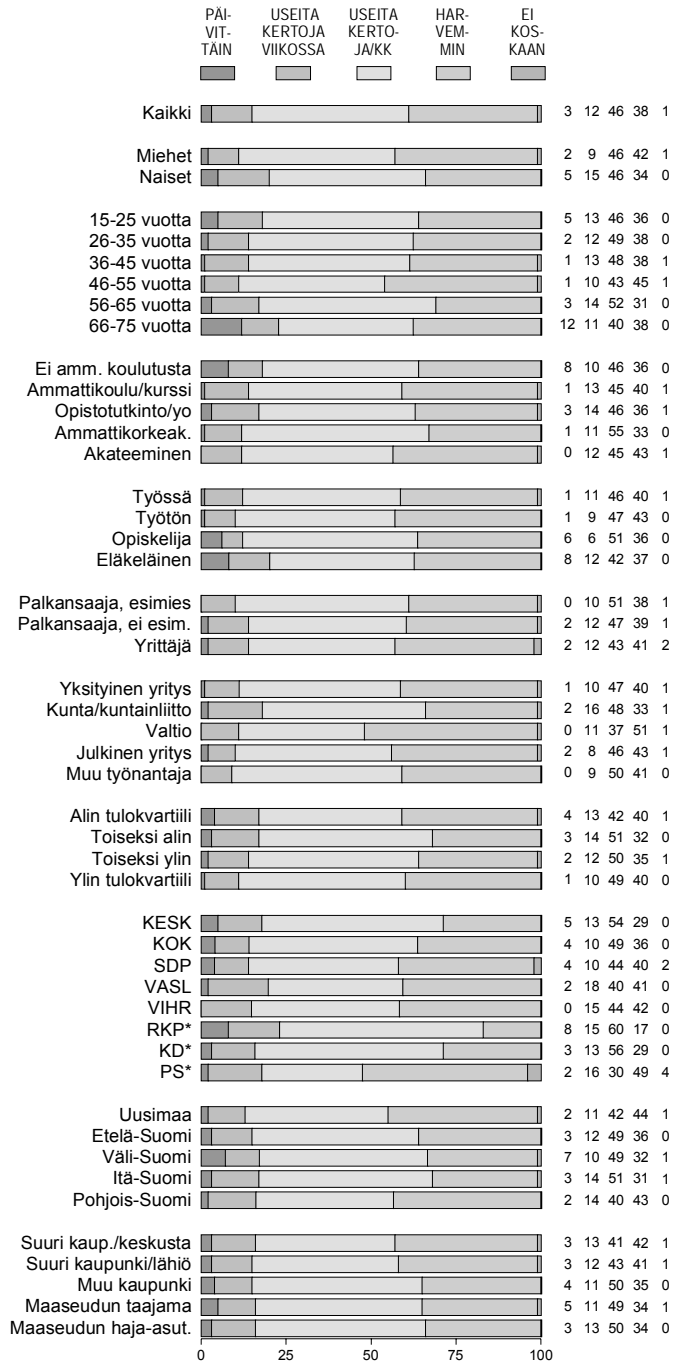
Liitekuvio 5. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: KÄY KONSERTEISSA, TEATTERISSA, NÄYTTELYISSÄ TMS. (%).

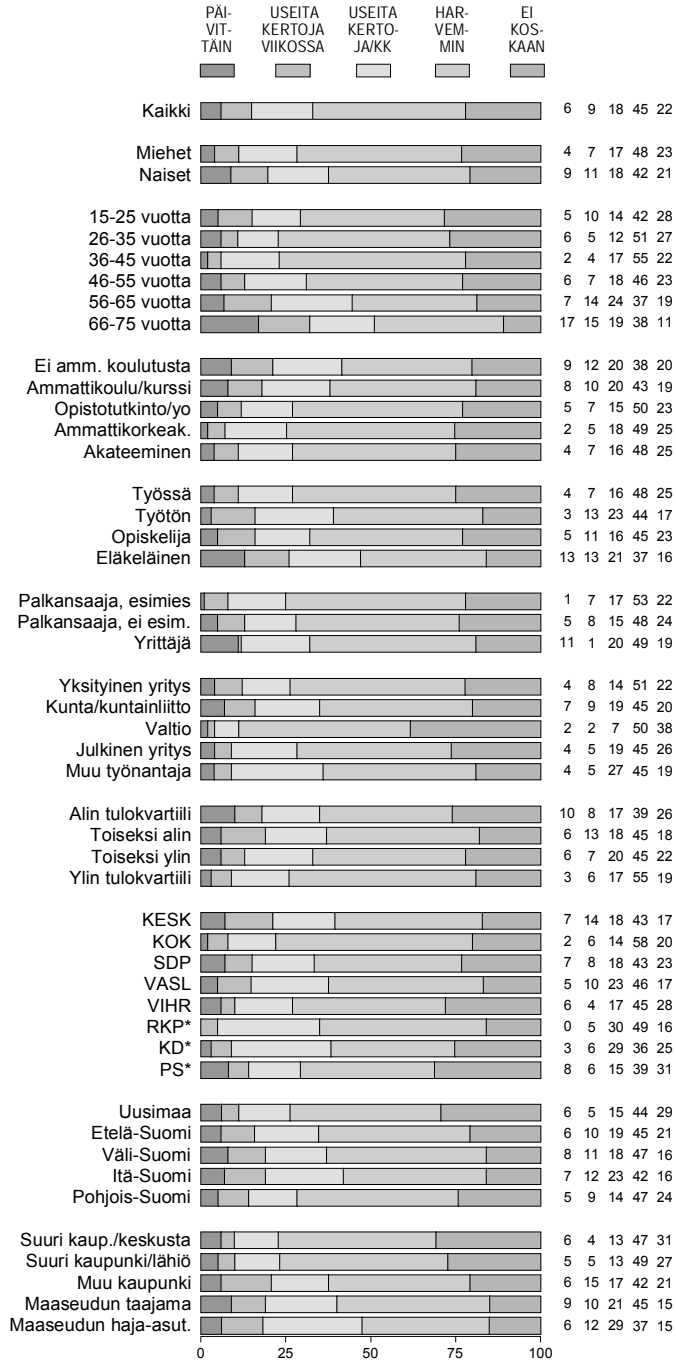
Liitekuvio 6. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: KUUNTELEE MUSIIKKIA (%).

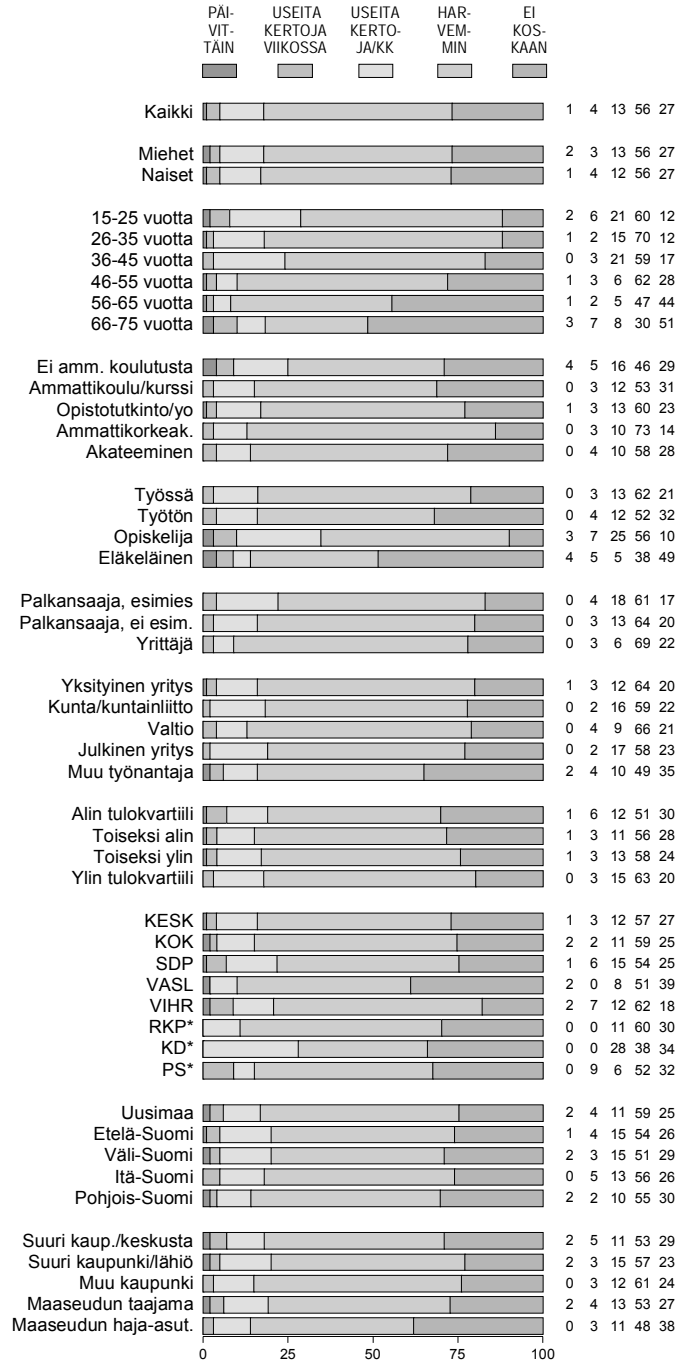
Liitekuvio 7. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: TAPAA SUKULAISIA (%).

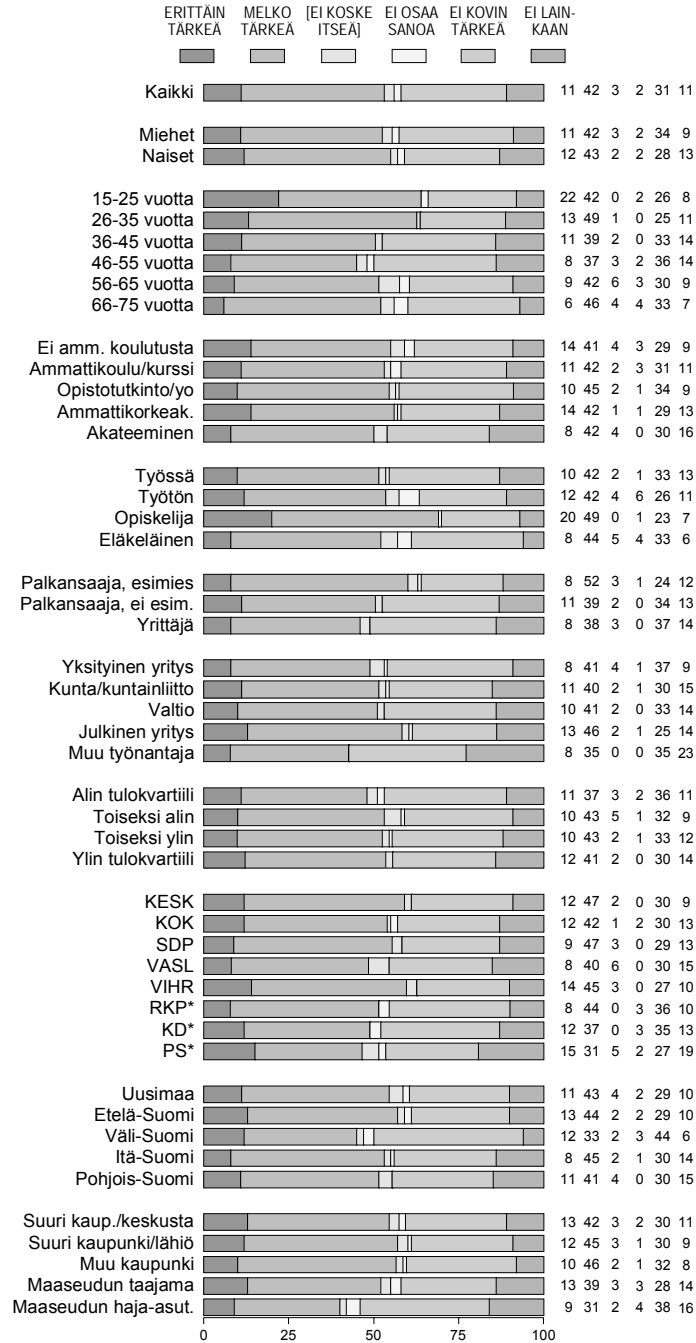
Liitekuvio 8. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: TEKEE KÄSITÖITÄ, PUUTÖITÄ TMS. (%).

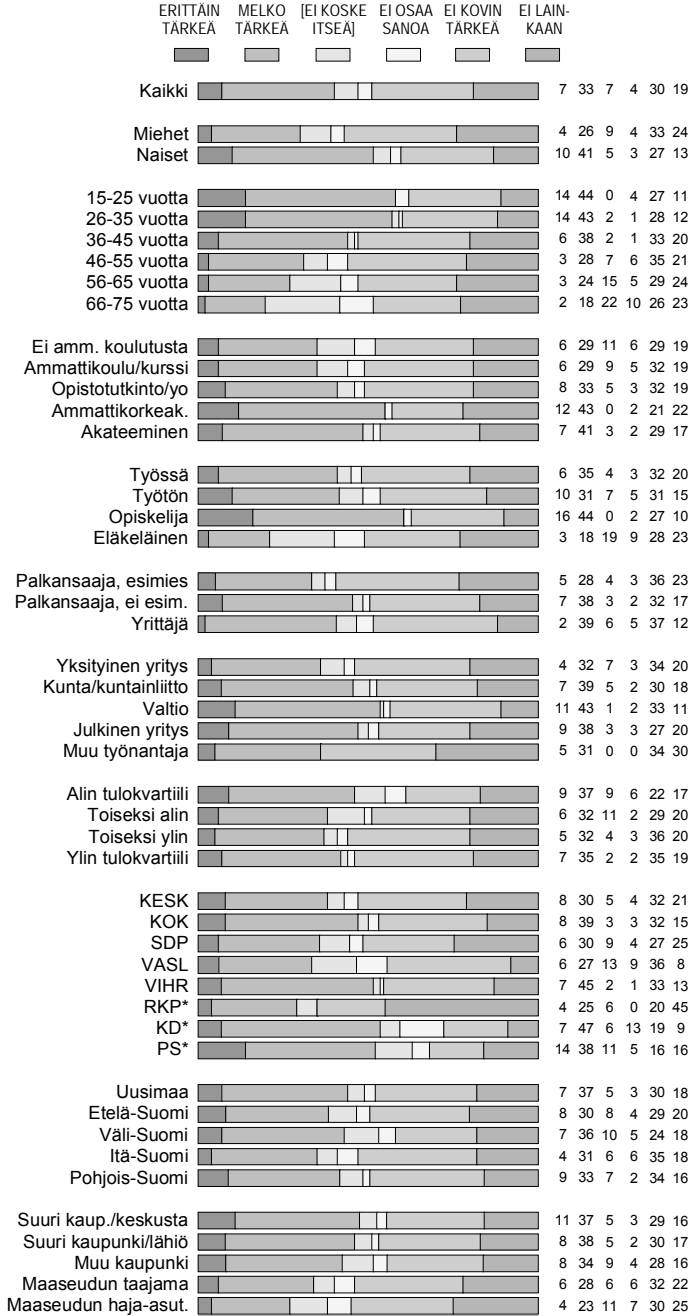
Liitekuvio 9. KUINKA USEIN VAPAA-AJALLAAN: PELAA KORTTI- TAI LAUTAPELEJÄ (%).

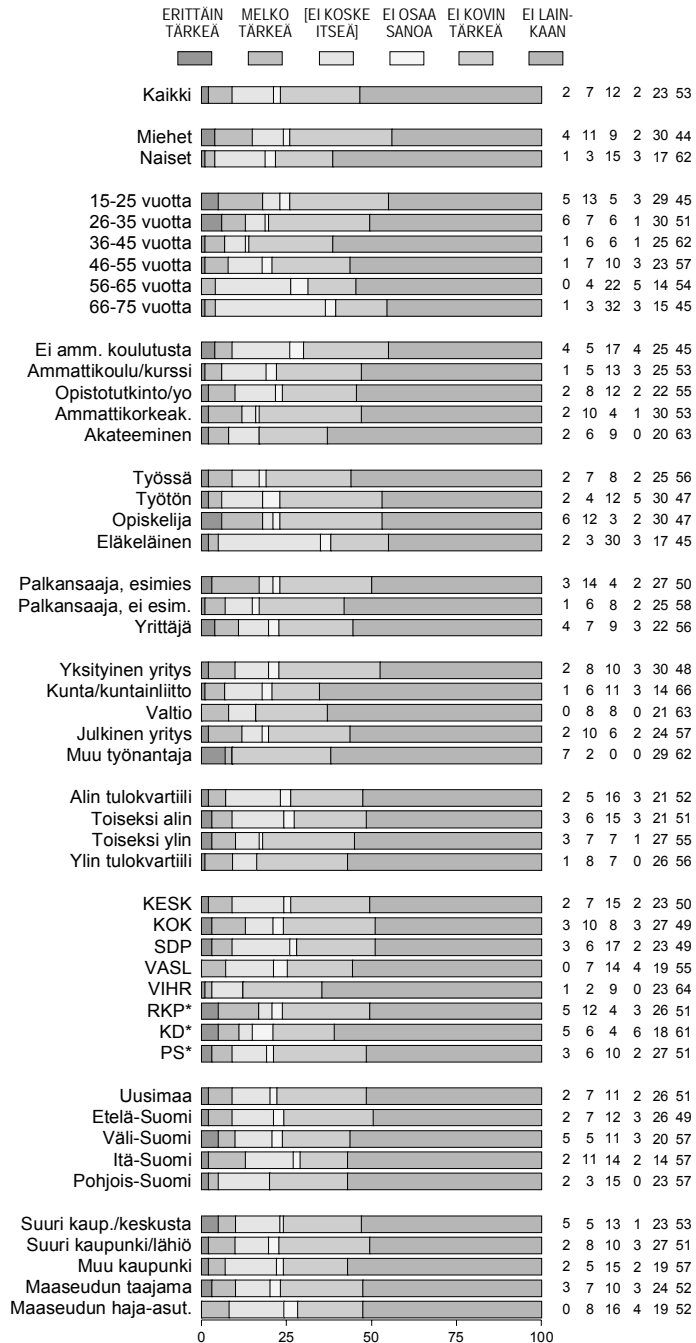
Liitekuvio 10. KUINKA TÄRKEITÄ ERI SYYT OVAT ITSELLE HARRASTAA LIIKUNTAA TAI PELEJÄ: MUIDEN TAPAAMINEN (%)

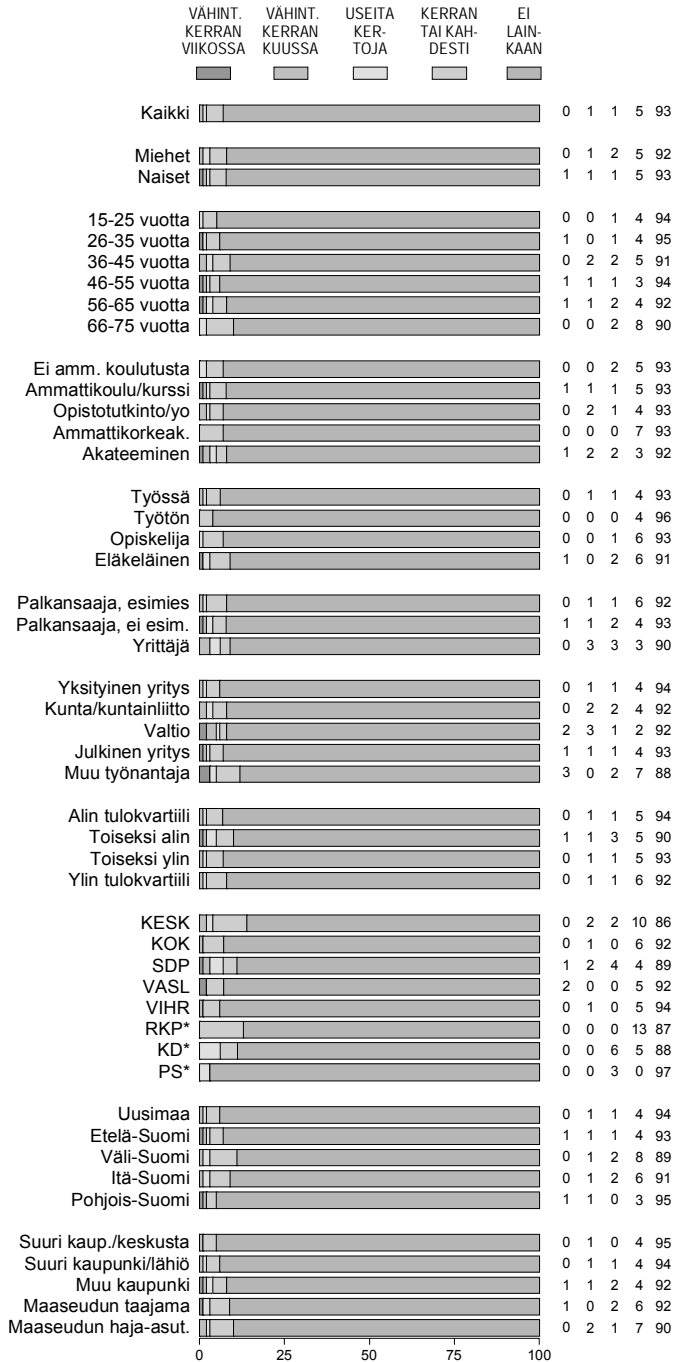
Liitekuvio 11. KUINKA TÄRKEITÄ ERI SYYT OVAT ITSELLE HARRASTAA
LIIKUNTAA TAI PELEJÄ: VAIKUTUS ULKONÄKÖÖN (%).

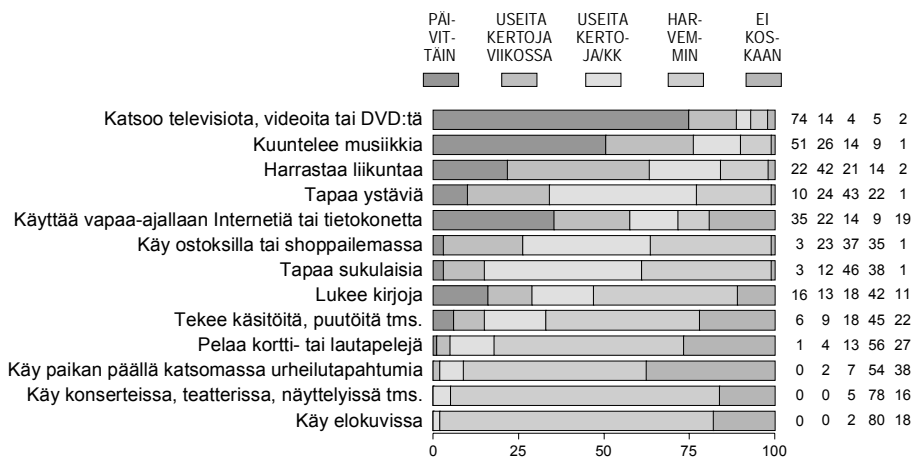
Liitekuvio 12. KUINKA TÄRKEITÄ ERI SYYT OVAT ITSELLE HARRASTAA
LIIKUNTAA TAI PELEJÄ: KILPAILEMINEN MUITA VAS-
TAAAN (%).

Liitekuvio 13. KUINKA USEIN ON OSALLISTUNUT TOIMINTAAN VIIMEKSI KULUNEIDEN 12 KUUKAUDEN AIKANA: POLIITTINEN PUOLUE TAI YHDISTYS (%).

Liitekuvio 14. KUINKA USEIN HARJOITTAÄ ERI TOIMINTOJA VAPAA-AJALLAAN (%).

ISSP 2007 Vapaa-aika ja urheilu / Suomen aineisto FSD2330

Vapaa-aika ja liikunta

Arvoisa vastaanottaja

Jokaisella on omat vapaa-ajan viettotapansa. Mihin asioihin haluaisitte käyttää enemmän aikaa ja mihin vähemmän kuin nykyisin? Kummasta nautitte enemmän, videoiden katselusta vai kirjojen lukemisesta? Oletteko ennen muuta penkkiurheilija, kuntourheilija vai kilpaurheilija? Tässä tutkimuksessa kysytään vapaa-ajan harrastuksista ja ajankäytöstä harrastusten parissa.

Tutkimuksen taustaa

Tämä kysely on osa laajaa kansainvälistä tutkimusta, jossa suomalaisten vapaa-ajan viettotapoja verrataan vapaa-ajan viettotapoihin muissa maissa. Te olette yksi 2 500:sta tutkimukseen satunnaisesti valitusta 15–74-vuotiaasta suomalaisesta.

Suomen osalta tietojen keruusta vastaa Tilastokeskus. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Tampereen yliopiston kanssa.

Luottamuksellisuus

Kaikki yksittäisen vastaajan tunnistamisen mahdollistavat tiedot poistetaan ennen aineiston luovuttamista Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon ja kansainväliselle tietoaarkistolle. Aineisto käsitellään tilastollisin menetelmin, eikä yksittäisen henkilön vastauksia voi erottaa tuloksista.

Kyselyn lähettäminen

Pyydämme Teitä palauttamaan kyselylomakkeen Tilastokeskukseen oheisessa valmiiksi maksetussa kirjekuoressa 16.10.2007 mennessä.

Lisätiedot

Jos Teillä on kysyttävää tutkimuksen sisällöstä, lisätietoja antaa Tampereen yliopistosta tutkimusammanuenssi Seppo Antikainen, puh. (03) 3551 8527. Tutkimuksen tiedonkeruusta vastaavat Tilastokeskuksessa tutkija Timo Sirkiä, puh. (09) 1734 2622 tai sähköposti: timo.sirkiä@tilastokeskus.fi ja tutkimusassistentti Outi Stenbäck, puh. (09) 1734 2517.

Yhteistyöstä etukäteen kiittäen

Tilastokeskus

Riitta Harala
tilastojohtaja
Tilastokeskus

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto

Helena Laaksonen
johtaja
Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto

LOMAKKEEN TÄYTTÖOHJEET

Lomakkeessa on useimmille kysymyksille valmiit vastausvaihtoehdot. Valitkaa kustakin kysymyskohdasta vain yksi vastausvaihtoehto, ellei toisin pyydetä. Ympyröikää omaa tilannettanne tai mielipidettänne parhaiten kuvaavan vaihtoehdon numero. Muutamassa kysymyksessä vastaus kirjoitetaan sille varattuun tilaan. Jos Teitä kehoitetaan siirtymään jonkin kysymyksen yli, tarkistakaa, että siirrytte oikeaan kysymykseen.

Esimerkki 1. Tässä kirjoitetaan vastaus sille varatulle viivalle.

2. Minä vuonna olette syntyneet? 19 64

Esimerkki 2. Tässä ympyröidään jokin annetuista vaihtoehdoista.

28. Asuttko:

- Suuren tai suurehkon kaupungin keskustassa 1
- Suuren tai suurehkon kaupungin esikaupunkialueella tai lähiössä 2
- Muussa kaupungissa **3**
- Maaseutupaikkakunnan kylässä tai taajamassa 4
- Maaseudun haja-asutusalueella 5

Esimerkki 3. Monissa kysymyksissä on useampia osioita (a, b, c jne). Vastatkaa jokaiseen niistä. Valitkaa kussakin kysymyksessä tai kysymyksen osassa *ainoastaan yksi vaihtoehto*.

18. Ihmisillä on erilaisia mielipiteitä urheilusta. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä?

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
a) Urheilu kehittää lasten luonnetta.	1	2	3	4	5	8
b) Televisiossa näytetään liikaa urheilua.	1	2	3	4	5	8
c) Urheilu lähentää Suomessa erilaisia ryhmiä ja rotuja toisiinsa.	1	2	3	4	5	8

Esimerkki 4. Jos Teitä kehoitetaan siirtymään jonkin kysymyksen yli, tarkistakaa, että siirrytte oikeaan kysymykseen.

36a. Mikä on ammattiasemanne tai viimeisin ammattiasema, jos ette ole työssä?

- Palkansaaja **1**
- Maatalousyrittäjä 2
- Muu yrittäjä 3

→ SIIRTYKÄÄ KYSYMYKSEEN 37a.

36b. Kuinka monta työntekijää? _____

VAPAA-AIKAAN JA LIIKUNTAAN LIITTYVÄ TUTKIMUS 2007

YMPYRÖIKÄÄ SOPIVINTA VAIHTOEHTOA VASTAAVA NUMERO TAI
KIRJOITAKAA VASTAUKSENNE SILLE VARATTUUN TILAAN.

Aluksi teitä ja kotitalouttanne koskevia kysymyksiä:

1. Oletteko:

Mies 1
Nainen 2

2. Minä vuonna olette syntynyt? 19 _____

3. Oletteko tällä hetkellä:

Valitkaa vain yksi vaihtoehto.

Naimaton 1
Avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa 2
Avoliitossa 3
Asumuserossa 4
Eronnut 5
Leski 6

4a. Asutteko nykyisin yhdessä puolison tai vakituisen elämänkumppanin kanssa?

Kyllä 1
Ei 2

→ SIIRTYKÄÄ KYSYMYKSEEN 5.

4b. Mistä vuodesta asti olette asunut hänen kanssaan? _____

5. Kuinka monta henkilöä kotitaloudessanne asuu:

- a) Yhteensä henkilöä
b) 18-vuotiaita tai sitä vanhempia henkilöä
c) 7–17-vuotiaita henkilöä
d) 6-vuotiaita tai sitä nuorempia henkilöä

6. Merkitkää kotitaloudessanne asuvien alle 18-vuotiaiden lasten syntymävuodet:

VAPAA-AIKA JA LIIKUNTA

RENGASTAKAA JOKAISelta RIVILTÄ VAIN YKSI VAIHTOEHTO.

7. Kuinka usein vapaa-ajallanne:

	Päivittäin	Useita kertoja viikossa	Useita kertoja kuukaudessa	Harvemmin	En koskaan
a) Katsoitte televisiota, videoita tai DVD:tä	1	2	3	4	5
b) Käytte elokuvissa	1	2	3	4	5
c) Käytte ostoksilla tai shoppailemassa	1	2	3	4	5
d) Luette kirjoja	1	2	3	4	5
e) Käytte konserteissa, teatterissa, näyttelyissä tms. ..	1	2	3	4	5
f) Tapaatte sukulaisia	1	2	3	4	5
g) Tapaatte ystäviä	1	2	3	4	5
h) Pelaatte kortti- tai lautapelejä	1	2	3	4	5
i) Kuuntelette musiikkia	1	2	3	4	5
j) Harrastatte liikuntaa	1	2	3	4	5
k) Käytte paikan päällä katsomassa urheilutapahtumia (jääkiekko, jalkapallo, yleisurheilu, moottoriurheilu tms.)	1	2	3	4	5
l) Teette käsitoita, puutoita tms.	1	2	3	4	5
m) Käytätte vapaa-ajallanne Internetiä tai tietokonetta ..	1	2	3	4	5

8. Missä määrin voitte vapaa-ajallanne:

	Erittäin paljon	Paljon	Jonkin verran	Vähän	Ei lainkaan	En osaa sanoa
a) Olla oma itsenne	1	2	3	4	5	8
b) Vahvistaa suhteitanne toisiin ihmisiin	1	2	3	4	5	8

9. Kuinka paljon nautintoa saatte vapaa-ajallanne seuraavista:

	En lainkaan	En kovin paljon	Jonkin verran	Melko paljon	Erittäin paljon	En tee tätä koskaan
a) Kirjojen lukeminen	1	2	3	4	5	6
b) Ystävien tapaaminen	1	2	3	4	5	6
c) Liikunnan harrastaminen	1	2	3	4	5	6
d) Television, videoiden tai DVD:n katseleminen	1	2	3	4	5	6

10. Ihmiset tekevät erilaisia asioita vapaa-aikanaan. Kuinka usein käytätte vapaa-aikaanne:

	Erittäin usein	Usein	Joskus	Harvoin	En koskaan	En osaa sanoa
a) Hyödyllisten suhteiden ja yhteyksien luomiseen	1	2	3	4	5	8
b) Rentoutumiseen ja toipumiseen	1	2	3	4	5	8
c) Taitojen oppimiseen ja kehittämiseen	1	2	3	4	5	8

11a. Kuinka usein vapaa-ajallanne:

	Erittäin usein	Usein	Joskus	Harvoin	En koskaan	En osaa sanoa
a) Tunnette itsenne ikävystyneeksi?	1	2	3	4	5	8
b) Tunnette itsenne kiireiseksi?	1	2	3	4	5	8
c) Huomaatte ajattelevanne työasioita?	1	2	3	4	5	8

11b. Haluatteko olla vapaa-aikananne itseksenne vai muiden seurassa?

Rengastakaa vain yksi vaihtoehto.

Enimmäkseen muiden seurassa	1
Enemmän muiden seurassa kuin itsekseni	2
Enemmän itsekseni kuin muiden seurassa	3
Enimmäkseen itsekseni	4
En osaa sanoa	8

12. Oletetaan, että voisitte muuttaa ajankäyttöänne ja käyttää enemmän aikaa joihinkin asioihin ja vähemmän toisiin. Mihin seuraavassa mainittuihin asioihin käyttäisitte enemmän aikaa, mihin vähemmän ja mihin saman verran kuin nykyisin?

	Paljon enemmän aikaa	Jonkin verran enemmän aikaa	Saman verran aikaa kuin nykyisin	Jonkin verran vähemmän aikaa	Paljon vähemmän aikaa	En osaa sanoa	Kysymys ei koske minua
a) Ansiotyö	1	2	3	4	5	8	10
b) Kotityöt	1	2	3	4	5	8	10
c) Perhe	1	2	3	4	5	8	10
d) Vapaa-ajan harrastukset ..	1	2	3	4	5	8	10

13a. Kuinka monta yötä olette ollut kaikkiaan poissa kotoa kyläilemässä tai lomailmassa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

En ole ollut poissa kotoa	1
1 - 5 yötä	2
6 - 10 yötä	3
11 - 20 yötä	4
21 - 30 yötä	5
Yli 30 yötä	6
En osaa sanoa	8

13b. Kuinka monta päivää olette ollut kaikkiaan poissa töistä palkallisella tai palkattomalla lomalla viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

Äitiys-, vanhempain- tai sairauslomia, hoitovapaita, vuorottelu- tai opintovapaita tms. ei lueta mukaan.

En yhtään	1
1 - 5 päivää	2
6 - 10 päivää	3
11 - 20 päivää	4
21 - 30 päivää	5
Yli 30 päivää	6
En osaa sanoa	8
En ole työelämässä	10

14a. Mitä liikunta- tai urheilulajia useimmiten harrastatte?

Kirjoittakaa vastaus sille varattuun tilaan. Nimetkää vain yksi laji.

Jos ette harrasta mitään lajia, rastittakaa vaihtoehto "En harrasta mitään liikunta- tai urheilulajia".

Useimmiten harrastettu laji: _____

En harrasta mitään liikunta- tai urheilulajia ☐

14b. Mitä seuraavista peleistä pelaatte useimmiten?

Rengastakaa vain yksi vaihtoehto. Jos ette pelaa mitään pelejä valitkaa viimeinen vaihtoehto.

Lautapelit:	
Backgammon	1
Tammi	2
Shakki.....	3
Go.....	4
Muut lautapelit (esim. Monopoli, Afrikan tähti)	5
Korttipelit (esim. pasianssi, bridge, sökö, ramina)	6
Domino	7
Mah-jongg	8
Palapelit.....	9
Sana- tai numeropelit (esim. sanaristikot, sudoku)	10
Videopelit, tietokonepelit, play station, flipperi	11
Rahapelit (lotto, veikkaus, toto, peliautomaatit jne.)	12
Jokin muu peli	13
En pelaa mitään pelejä.....	14

15. Kuinka tärkeitä seuraavat syyt ovat Teille itsellenne harrastaa liikuntaa tai pelejä?

Rengastakaa jokaiselta riviltä vain yksi vaihtoehto.

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Ei kovin tärkeä	Ei lainkaan tärkeä	En osaa sanoa	Ei koske minua
a) Fyysinen tai henkinen terveys ...	1	2	3	4	8	10
b) Muiden tapaaminen	1	2	3	4	8	10
c) Kilpaileminen muita vastaan	1	2	3	4	8	10
d) Vaikutus ulkonäköön	1	2	3	4	8	10

16a. Mitä urheilua katsotte televisiosta eniten?

Kirjoittakaa vastaus sille varattuun tilaan. Nimetkää vain yksi laji.

Jos ette katso mitään urheilua, rastiittakaa vaihtoehto "En katso mitään urheilua televisiosta".

Eniten katsomanne urheilulaji : _____

En katso mitään urheilua televisiosta ☐

→ SIIRTYKÄÄ KYSYMYKSEEN 17.

16b. Mitä urheilua katsotte televisiosta toiseksi eniten?

Nimetkää vain yksi laji.

Toiseksi eniten katsomanne urheilulaji: _____

En katso muuta urheilua televisiosta kuin kysymyksessä 16a ilmoittamaani lajia ☐

17. Kuinka ylpeäksi tunnette itsenne, kun Suomi menestyy kansainvälisissä urheilukilpailuissa?

Erittäin ylpeäksi.....	1
Jossain määrin ylpeäksi.....	2
En kovinkaan ylpeäksi	3
En lainkaan ylpeäksi	4
En osaa sanoa	8

18. Ihmisillä on erilaisia mielipiteitä urheilusta. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä?

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
a) Urheilu kehittää lasten luonnetta	1	2	3	4	5	8
b) Televisiossa näytetään liikaa urheilua	1	2	3	4	5	8
c) Urheilu lähentää Suomessa erilaisia ryhmiä ja rotuja toisiinsa	1	2	3	4	5	8
d) Kansainväliset urheilukilpailut saavat aikaan enemmän jännitteitä kuin myönteisiä tunteita maiden välille	1	2	3	4	5	8
e) Suomen hallituksen tulisi käyttää enemmän rahaa urheilun tukemiseen	1	2	3	4	5	8

19. Kuinka usein olette osallistunut seuraavien yhdistysten tai ryhmien toimintaan viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

	Vähintään kerran viikossa viim. 12 kk aikana	Vähintään kerran kuussa viim. 12 kk aikana	Useita kertoja viim. 12 kk aikana	Kerran tai kahdesti viim. 12 kk aikana	En lainkaan viim. 12 kk aikana
a) Liikunta- tai urheilujärjestö.....	1	2	3	4	5
b) Kulttuuri- tai taidealan yhdistys tai järjestö	1	2	3	4	5
c) Kirkko tai muu uskonnollinen yhteisö	1	2	3	4	5
d) Vapaaehtoistyötä tekevä järjestö.....	1	2	3	4	5
e) Poliittinen puolue tai yhdistys	1	2	3	4	5

20. Kuinka paljon seuraavat asiat estävät Teitä viettämästä vapaa-aikaanne haluamallanne tavalla?

	Erittäin paljon	Paljon	Jonkin verran	Ei lainkaan	En osaa sanoa
a) Lähistöllä ei ole sopivia tiloja tai paikkoja	1	2	3	4	8
b) Rahanpuute	1	2	3	4	8
c) Terveystila, ikä tai vamma	1	2	3	4	8
d) Huolenpito toisista (vanhukset, lapset) ...	1	2	3	4	8
e) Ajanpuute	1	2	3	4	8

21. Yleisesti ottaen kuinka onnellinen tai onneton olette ollut viime aikoina?

Hyvin onnellinen	1
Melko onnellinen.....	2
En kovin onnellinen.....	3
En lainkaan onnellinen.....	4
En osaa sanoa.....	8

22. Miten kuvaisitte nykyistä terveydentilaanne? Onko se:

Erinomainen.....	1
Erittäin hyvä	2
Hyvä.....	3
Kohtalainen	4
Huono	5
En osaa sanoa.....	8

23a. Oliko eilinen päivä teille:

Työ-, koulu- tai opiskelupäivä	1
Vapaapäivä tai lomapäivä.....	2

23b. Mihin aikaan nousitte ylös eilen?

Klo ____:____ (nelinumeroinen luku: jos nousitte ylös esimerkiksi viisitoista yli seitsemän, merkitkää 07:15)

23c. Mihin aikaan menitte nukkumaan eilen?

Klo ____:____ (nelinumeroinen luku: esimerkiksi 22:30)

24a. Mikä on pituutenne? _____ cm**24b. Mikä on painonne? _____ kg****25. Haluaisitteko:**

Lihoa	1
Pysyä nykyisessä painossanne.....	2
Laihtua	3
Minulle on samantekevää paljonko painan...	4

26. Kuinka usein harrastatte vapaa-ajan liikuntaa vähintään puoli tuntia kerrallaan niin, että ainakin lievästi hengästytte ja hikoilette?

6 – 7 kertaa viikossa	1
3 – 5 kertaa viikossa	2
1 – 2 kertaa viikossa	3
Muutaman kerran kuukaudessa	4
Harvemmin tai en lainkaan	5
En voi vamman tai sairauden takia harrastaa liikuntaa	6

27. Kuinka monta minuuttia päivässä keskimäärin kävelette tai pyöräilette työ- tai asiointimatkoillanne? Laskekaa yhteen meno- ja paluumatkoihin käytetty aika.

En kävele tai pyöräile päivittäin työ- tai asiointimatkoilla	0
Alle 15 minuuttia päivässä	1
15 – 29 minuuttia päivässä	2
30 – 59 minuuttia päivässä	3
60 minuuttia tai enemmän päivässä	4

TAUSTATIETOJA

28. a) Mikä on koulutuksenne?

b) Jos olette tällä hetkellä avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa, niin mikä on puolisonne koulutus?

Rengastakaa vain yksi vaihtoehto kummaltakin numerosarakkeelta.

	a) Itse	b) Puoliso
Vielä koulussa (peruskoulu, lukio, ammattikoulu tai -kurssi, opisto) ..	1	1
Kansakoulu	2	2
Peruskoulu	3	3
Ammattikoulu tai -kurssi	4	4
Lukio tai ylioppilas	5	5
Opistotason ammatillinen koulutus	6	6
Ammattikorkeakoulu	7	7
Korkeakoulu, alemman asteen tutkinto	8	8
Korkeakoulu, ylemmän asteen tutkinto	9	9

29. Kuinka monta vuotta olette käynyt koulua tai opiskellut kaiken kaikkiaan (mukaan lukien mahdolliset yliopisto-opinnot ja pois lukien työharjoittelut)?

Vastatkaa, vaikka opiskelisitte vielä ja rastittakaa opiskelupaikkaa kuvaava vaihtoehto.

- ____ vuotta
- ☐ Opiskelen vielä peruskoulussa, lukiossa tai alemman asteen ammattitutkintoa
- ☐ Opiskelen vielä ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa

30. a) Mikä seuraavista vaihtoehtoista sopii teidän elämäntilanteeseenne?

b) Jos olette tällä hetkellä avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa, mikä vaihtoehtoista sopii puolisonne elämäntilanteeseen?

Rengastakaa vain yksi vaihtoehto kummaltakin numerosarakkeelta.

	a) Itse	b) Puoliso
Kokopäivätyössä (yli 35 tuntia viikossa).....	1	1
Puolipäivätyössä (15 - 34 tuntia viikossa)	2	2
Osa-aikatyössä (alle 15 tuntia viikossa).....	3	3
Avustava perheenjäsen perheyrytyksessä.....	4	4
Työtön.....	5	5
Opiskelija tai koululainen.....	6	6
Eläkkeellä iän tai työvuosien perusteella	7	7
Eläkkeellä muusta syystä	8	8
Hoitaa kotitaloutta.....	9	9
Varusmies- tai siviilipalveluksessa	10	10
Vanhempainlomalla.....	11	11

31. a) Mikä on teidän nykyinen tai viimeisin ammattinne tai ammatti, jota opiskelette parhaillaan?

b) Jos olette tällä hetkellä avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa, niin mikä on puolisonne nykyinen tai viimeisin ammatti tai ammatti, jota puolisonne opiskelee parhaillaan?

Kirjoittakaa ammatti tarkasti, esim. ei asentaja, vaan elektroniikka-asentaja. Käyttäkää ammattinimikettä, ei tutkintonimikettä.

a) Itse

b) Puoliso

32a) Missä elinkeinossa tai millä toimialalla työskentelette tai viimeksi työskentelitte?

b) Jos olette tällä hetkellä avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa, niin missä elinkeinossa tai millä toimialalla puolisonne työskentelee tai viimeksi työskenteli?

Rengastakaa vain yksi vaihtoehto kummaltakin numerosarakkeelta.

	a) Itse	b) Puoliso
Maa- , metsä-, riista- tai kalatalous	1	1
Mineraalien kaivu.....	2	2
Teollisuus	3	3
Sähkö- , kaasu- tai vesihuolto	4	4
Rakentaminen	5	5
Vähittäis- ja tukkukauppa tai korjaamotoiminta	6	6
Majoitus- tai ravitsemistoiminta	7	7
Kuljetus, varastointi tai tietoliikenne	8	8
Rahoitus- tai vakuutustoiminta	9	9
Kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalvelut tai liike-elämän ja yritysten palvelut	10	10
Julkinen hallinto, maanpuolustus tai pakollinen sosiaalivakuutus.....	11	11
Koulutus.....	12	12
Terveydenhuolto- tai sosiaalipalvelut	13	13
Muut yhteiskunnalliset tai henkilökohtaiset palvelut.....	14	14
Yksityiset kotitaloudet.....	15	15
Kansainväliset järjestöt tai ulkomaiset edustustot.....	16	16
Joku muu	17	17

SEURAAVA KYSYMYS KOSKEE VAIN TYÖSSÄ OLEVIA, MUUT SIIRTYVÄT KYSYMYKSEEN 34.

33. Mikä on säännöllinen viikoittainen työaika keskimäärin? _____ tuntia

VASTATKAA VAIN SILLOIN, JOS TEILLÄ ON PUOLISO, JOKA ON ANSIOTYÖSSÄ, MUUT SIIRTYVÄT KYSYMYKSEEN 35a.

34. Mikä on puolisonne säännöllinen viikoittainen työaika keskimäärin? _____ tuntia

JOS ETTE OLE KOSKAAN OLLUT TYÖELÄMÄSSÄ, SIIRTYKÄÄ KYSYMYKSEEN 36a.

35a. Mikä on ammattiasemanne tai viimeisin ammattiasema, jos ette ole työssä?

Palkansaaja.....	1	→ SIIRTYKÄÄ KYSYMYKSEEN 36a.
Maatalousyrittäjä	2	
Muu yrittäjä.....	3	

35b. Kuinka monta vakituksessa työsuhteessa olevaa työntekijää yrityksessänne on? _____

VASTATKAA VAIN SILLOIN, JOS TEILLÄ ON PUOLISO, MUUT SIIRTYVÄT KYSYMYKSEEN 37.

36a. Mikä on puolisonne ammattiasema? (Tai viimeisin ammattiasema, jos puolisonne ei ole työssä.)

- Palkansaaja 1 → SIIRTYKÄÄ KYSYMYKSEEN 37.
- Maatalousyrittäjä..... 2
- Muu yrittäjä 3

36b. Kuinka monta vakituksessa työsuhteessa olevaa työntekijää puolisonne yrityksessä on? _____

37. Mikä oli pääasiallisen huoltajanne ammattiasema ollessanne 15-vuotias?

Mikäli teillä oli useampi pääasiallinen huoltaja, valitkaa yksi heistä.

- Maanviljelijä 1
- Pienyrittäjä tai itsenäinen ammatinharjoittaja (jolla korkeintaan yksi työntekijä) 2
- Yrittäjä..... 3
- Ylempi toimihenkilö 4
- Alempi toimihenkilö 5
- Työntekijä 6
- Omaa kotitaloutta hoitava 7
- Opiskelija 8
- Työtön 9
- Eläkeläinen 10
- En osaa sanoa 11

38. Onko teillä nykyisessä työssänne alaisia (tai työntekijöitä), siis sellaisia, jotka ovat vastuussa työstään suoraan teille?

Jos ette ole työssä, vastatkaa viimeisimmän työnne mukaan.

- Kyllä 1
- Ei 2
- En ole koskaan ollut työssä 3
- En osaa sanoa 8
- } → SIIRTYKÄÄ KYSYMYKSEEN 40.

39. Oletteko työssänne suoranaisesti vastuussa jostain seuraavista seikoista?

	Kyllä	Ei
a) Työtehtävien määrääminen alaisillenne	1	2
b) Alaistenne työmenetelmistä, työvälineistä tai työmateriaaleista päättäminen	1	2
c) Alaistenne työvauhdista, työajan pituudesta tai tehtävän työn määrästä päättäminen	1	2

40 a) Onko työnantajanne valtio, kunta, valtionyritys vai yksityinen?**b) Jos olette tällä hetkellä avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa, onko puolisonne työnantaja valtio, kunta, valtionyritys vai yksityinen?**

Jos ette ole tällä hetkellä työssä tai puolisonne ei ole tällä hetkellä työssä, vastatkaa viimeisimmän työsuhteen mukaan.

Rengastakaa vain yksi vaihtoehto kummaltakin numerosarakkeelta.

	Oma työnantaja	Puolison työnantaja
Valtio.....	1	1
Kunta tai kuntainliitto	2	2
Julkinen yritys	3	3
Yksityinen (tai oma) yritys	4	4
Muu työnantaja	5	5
En ole koskaan ollut työssä.....	6	6
En osaa sanoa.....	8	8

→ SIIRTYKÄÄ KYSYMYKSEEN 42.

41. Oletteko jonkin ammattiliiton jäsen?

Olen tällä hetkellä jäsen	1
Olen ollut jäsen, en ole enää.....	2
En ole koskaan ollut jäsen.....	3

42. Kuinka kiinnostunut olette politiikasta?

Rengastakaa vain yksi vaihtoehto.

Erittäin kiinnostunut	1
Melko kiinnostunut.....	2
En kovin kiinnostunut	3
En lainkaan kiinnostunut	4
En osaa sanoa.....	8

43. Kävittekö äänestämässä viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa vuonna 2007?

Kyllä.....	1
En	2
Minulla ei ollut äänioikeutta	3

44. Jos eduskuntavaalit järjestettäisiin nyt, niin minkä puolueen tai muun ryhmittymän ehdokasta äänestäisitte?

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (SDP).....	1
Suomen Keskusta (Kesk)	2
Kansallinen Kokoomus (Kok)	3
Vasemmistoliitto (Vas)	4
Ruotsalainen kansanpuolue (RKP)	5
Vihreä liitto (Vihr)	6
Suomen Kristillisdemokraatit (KD)	7
Perussuomalaiset (PS)	8
Jokin muu puolue tai ryhmittymä	9
En äänestäisi	10
En osaa sanoa	11
En halua sanoa	12

45. Sanoisitteko, että ihmisiin voi yleensä luottaa vai että yleensä kannattaa pitää varansa muiden ihmisten kanssa?

Rengastakaa vain yksi vaihtoehto.

Ihmisiin voi lähes aina luottaa.....	1
Useimmiten ihmisiin voi luottaa	2
Useimmiten kannattaa pitää varansa muiden ihmisten kanssa ..	3
Lähes aina kannattaa pitää varansa muiden ihmisten kanssa....	4
En osaa sanoa	8

46. Kuulutteko johonkin kirkkoon tai uskonnolliseen yhteisöön?

Evankelis-luterilaiseen kirkkoon	1
Ortodoksiseen kirkkoon	2
Muuhun kristilliseen kirkkoon tai yhteisöön	3
Muuhun uskonnolliseen yhteisöön	4
En kuulu kirkkoon tai muuhun uskonnolliseen yhteisöön	5

47. Kuinka usein osallistutte jumalanpalveluksiin, kirkollisiin toimituksiin tai hengellisiin tilaisuuksiin?

Useamman kerran viikossa	1
Kerran viikossa	2
Kaksi tai kolme kertaa kuukaudessa	3
Kerran kuukaudessa	4
Useamman kerran vuodessa	5
Kerran vuodessa	6
Harvemmin	7
En koskaan	8
En halua sanoa	9
En osaa sanoa	10

48. Yhteiskunnassamme on erilaisia luokkia. Toiset yhteiskuntaluokat ovat ylempiä ja toiset alempia. Mihin sijoittaisitte itsenne seuraavalla yhteiskunnallista asemaanne kuvaavalla asteikolla, jossa 10 kuvaa sijoittumista ylämpään ja 1 sijoittumista alimpaan luokkaan?

Rengastakaa ainoastaan yksi numero.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Alin
luokka

Ylin
luokka

49. Kuinka suuret ovat keskimäärin kotitaloutenne yhteenlasketut kuukausitulot veroja vähentämättä (= bruttotulot) mukaan laskien veronalaiset sosiaalietuudet?

_____ euroa kuukaudessa

50. Kuinka suuret ovat keskimääräiset omat kuukausitulonne veroja vähentämättä (= bruttotulot)?

_____ euroa kuukaudessa

51. Asutteko:

Suuren tai suurehkon kaupungin keskustassa	1
Suuren tai suurehkon kaupungin esikaupunkialueella tai lähiössä ..	2
Muussa kaupungissa	3
Maaseutupaikkakunnan kylässä tai taajamassa.....	4
Maaseudun haja-asutusalueella	5

Kiitos vastauksistanne!

ISSP 2007 -aineiston kuvaus

Tekijät:

International Social Survey Programme

Blom, Raimo (Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos)

Melin, Harri (Turun yliopisto. Sosiologian laitos)

Tanskanen, Eero (Tilastokeskus. Haastattelu- ja tutkimuspalvelut)

Borg, Sami (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto)

Sirkiä, Timo (Tilastokeskus)

Abstrakti:

Tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten vapaa-ajankäyttötottumuksia, esimerkiksi miten usein vastaajat käyttivät vapaa-aikaansa erilaisiin kulttuuri- ja liikuntaharrastuksiin ja miten paljon he kokivat saavansa nautintoa erilaisista asioista vapaa-ajallaan. Tutkimuksessa kysyttiin sekä omaa liikunnan ja erilaisten pelien harrastamista että penkkiurheilua koskevia kysymyksiä. Lisäksi selvitettiin muun muassa järjestötoimintaan osallistumista, vapaa-ajan ja työajan määrää sekä sitä, miten vastaajat haluaisivat käyttää aikansa, jos voisivat valita. Myös sitä, viettäisikö vastaaja aikaansa mieluiten yksin vai muiden seurassa tiedusteltiin. Koettua onnellisuuden tunnetta ja terveydentilaa kysyttiin myös. Taustatietoina kysyttiin muun muassa sukupuoli, syntymävuosi, kotitalouden koko, koulutus, työelämään osallistuminen, ammatti, elinkeino tai toimiala, viikoittainen työaika, työelämään osallistuminen, äänestyskäyttäytyminen, uskonnollisuus ja tulot sekä vastaajan puolison taustatietoja.

Aineisto kuuluu International Social Survey Programme (ISSP) -sarjaan.

Aineiston tuottajat: Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, Tilastokeskus ja Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto

Aineiston kerääjä: Tilastokeskus

Aineistonkeruun ajankohta: 18.9.2007–11.12.2007

Keruumenetelmä: Kirjekysely, strukturoitu kyselylomake

Havaintoyksikkö: Henkilö

Perusjoukko: 15–74-vuotiaat suomalaiset

Otanta: Systemaattinen satunnaisotanta väestörekisteristä. Lajittelujärjestys: kuntakoodi ja syntymäaika. Otoskoko 2500, joista suomenkielisiä 95 % ja ruotsinkielisiä 5 %. Valituista vastaajista oli kykenemättömiä vastaamaan 8 henkilöä, joten lomake lähetettiin 2492 henkilölle. Lomakkeita palautettiin 1354. Kato: yhteensä 1138, joista kieltäytyneitä 37, osoite tuntematon 9 ja muusta syystä vastaamatta jättäneitä 1092.

Vastausprosentti: 54,2

Aineisto on tallennettu Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon nimellä FSD2330 ISSP 2007: vapaa-aika ja urheilu: Suomen aineisto. Tutkijat, opettajat ja opiskelijat voivat tilata aineiston käyttöönsä maksutta.

Lähde: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/FSD2330/meF2330.html>

Käyntiosoite: Åkerlundinkatu 2 A, 5. krs
Tampere
Postiosoite: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
33014 Tampereen yliopisto
Puhelin: (03) 3551 8519
Faksi: (03) 3551 8520
Sähköposti: fsd@uta.fi
Kotisivu: <http://www.fsd.uta.fi>

